UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...

Ortega, Cristóbal de

Lugduni, M.DC.LXXX.

Dispvtatio III. De iis quæ Angeli in creationis physico instanti adfuerunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-94285

Visual Library

DISPVTATIO III.

De iis quæ Angelis in creationis physico instanti adfuerunt.

MVLTA disputationi huic Theologicæ, eiusque quæstionibus præmittenda essent de speciebus impressis Angelorum, vndeque, & quando, & quorum obiectorum eas naturaliter habeant: ac insuper de naturalibus eorum cognitionibus, nisi ea pure philosophica essent, sicut reliqua quæ idcirco tomo secundo controuersiarum philosophicarum controuersia vltima de Angelis disputauimus. In præsenti ergo ea solum disputanda sunt, quæ præter naturalia, ad viæ statum Angelis, indebite omnino, ac super naturæ debitum, eis sunt à Deo ornata, vt æternam beatitudinem mereri de condigno, demererique potuerint, atque ea item quibus fuerint de facto promeriti, vel quæ & si naturalia, ad merendum, demerendumque necessaria sint, vt libertas, atque exercium ipsius, prius autem de habitualibus deinde de actualibus donis, ac demum de libertatis exercitio in instanti illo primo, meritoque subinde, ac demerito pro instanti eodem agemus.

QVÆSTIO I.

De donis supernaturalibus, in quibus Angeli ex parte actus primi ad operandum creati à Deo sunt.

DOna supernaturalia hæc diuisimus in ea, quæ à Deo, nil creatura rationali, ac in re præsenti, Angelo cooperante, se ad illa disponendo, vel quouis alio, quam receptiuo modo concurrendo infunduntur: atque in ea ad quæ recipiendas sese, Angelus, aut quæuis alia creatura rationalis disponit vel aliquo, alio modo concurrit, præterquam donorum receptione, vti, etsi non dispositiue, & meritorie, ast materiæ aptæ appositione ad prædestinationem suam, & auxilij efficacem, eiusque, qua talis, liberam, ac prorsus liberalem, & omnino gratuitam donationem à Deo prædestinati concurrunt. Similiter auxilij huius efficacis donatione, opera etiam bona, ex ipso à nobis effecta donare Deus, & vere dicitur, scilicet in radice congruæ vocationis, vt sæpe Augustini phrase, & explicatione docuimus, & hæc quidem ita à Deo donantur, vt se solo, ac sine nobis amplius, quam receptiue concurrentibus, donari à Deo nequeant, vt de se patet. Prima vero alia supernaturalia dona, etsi, sine nobis plus aliquid, quam receptiue concurrentibus donari à Deo absolute possint, tamen etiam amplius concurrentibus nobis (& idem de Angelis esto) possunt à Deo donari, vt patet in gratia habituali & gratum formaliter faciente, ac reliquis per se infusis supernaturalibus donis, & auxiliis entitatiue sumptis, quæ nihil nobis vltra eorum receptionem apponentibus à Deo sæpe donantur, vt in baptismo paruulorum cernitur: quibus, & gratia, & fidei, spei, & charitatis habitus à Deo infunduntur; adultis vero tam extra, quam intra sacramenta, nec gratia nec supernaturales illi habitus deferuntur, ni præscriptam dispositionem ex Dei auxiliantis gratia de suo vlterius apponant. Duo igitur examinanda hic erunt. Primum: an in instanti creationis suæ præfata supernaturalia dona Angeli omnes à Deo receperint? secundum an, vltra receptionem, plus aliquid voluntatis propriæ arbitrio de suo posuerint, quo se disposuerint, vel aliquo alio modo, vt ea à Deo donarentur, concurrerint.

CERTAMEN I.

Habitibus supernaturalibus, & auxiliante gratia ornati Angeli in primo suæ creationis instanti extiterunt.

1 PRima sententia docet: Angelorum nullum gratia sanctificante, ac subinde eam consequentibus supernaturalibus donis, & habitibus ornatum in primo suæ creationis instanti extitisse, etsi boni postmodum ea fuerint ornati. Sic censent Hugo Victorin. 1. de sacrament. p. 1. c. 19. & 22. Rupert. 1. de Trinit. c. 16. Magister in 2. dist. 34. & expressius. 35. c. 2. Bona. dist. 4. a. 1. q. 2. Ricardus, a. 2. q. 2. Argent. q. 1. a. 2. Bassolis. q. 1. a. 1. Ægid. q. 1. a. 4 Antisiodorens. 2. Hom. tract. 1. c. 1. Henric. quodl. 4. p. 10. sub med. Marsil. in. 2. q. 4. a. 1. Alex. Alens. 1. p. q. 19. m. 2. id quod probabile reputat Gabriel in. 4. d. 5. q. 1. a. 2. vti & eius oppositum: Scotus vero præfata, d. 5. q. 5. 1. §. *Ad inquirendum*, anceps hæret: sicuti, & in eo, an dæmones in via ante lapsum fuerint gratiam consecuti? huius sententiæ fundamenta à ratione, non tam absolutam hanc conclusionem probant; quam aliam: nempe, non nisi ex meritis suæ propriæ operationis, ex Dei auxilio gratiam, & reliqua dona, ipsam consequentia, obtinuisse, quod erit postea examinandum: & an inde bene inferant dari à Deo non potuisse, in primo instanti creationis, se ipsis ex meritoria dispositione fuerunt donata? quod ex dicendis, q. 3. subtilius & clarius, quam hactenus ab scholasticis, examinabitur. Cæterum ab authoritate præsentem conclusionem probant ex Ioann. Pap. c. *visis*. 16. q. 2. *dolet* (inquit de diabolo) *& erubescit charitatem, quam in cœlo nequiuit habere, homines consistentes ex lutea materia tenere in terra*, non ergo habuit charitatem, quam non potuit, Gregorius. 32. Moral. c. 25. alias. 18. editionis Paris. anno 1572. id Ezechiel. 28. *Aurum quoque decoris tui, & foramina tua in die, qua conditus es præparata sunt*: ita de lucifero Angelorum ornatissimo exponit. *Huius lapidis foramina præparata sunt: quia videlicet capax charitatis est conditus: qua, si repleri voluisset, stantibus Angelis, tanquam positis in Regis ornamento lapidibus, potuisset inhærere*. Sub inferius. *Habuit ergo lapis iste foramina; sed per superbiæ vitium charitatis auro non sunt repleta*: cui expositioni Patres, & interpretes alij consentiunt approbati à nostris Gaspare Sanchez, & Cornelio à lapide, ad eum locum.

2. Et quamuis hæc de malis Angelis, in eorum capite lucifero, dicantur, cum tamen in instante creationis, nondum mali, & dæmones erant, à bonis discreti, sed conditionis cum his communis, idem ipsum de bonis Angelis in hac q. videntur Patres censere. Verum hæc actum charitatis, vt summum, non habitum Angelis malis negarint. Secundo: nullam negant, sed cum perseuerantia, seu perseuerantem. Illud enim sonat verbum illud *tenere* (iuxta id *tene quod habes, ne alius accipiat* &c. Quod primo loco de hominibus dicitur à Ioann. Pap. & contraponitur illi *habere*, quod Angelo negatur, imo, & potentia charitatem habēdi, seu conseruandi, potentia, non quidem absoluta, & antecedens; sed dæmonis vitio, & inertia consequens negatur, quemadmodum Discipulis exprobrans Dominus aiebat. *Non potuistis vna hora vigilare mecum*; & hispane dicere de eo, qui negligentia, magnæque fortunę abusæ eam amisit. *El no pudo cõseruarse en su fortuna*, id est, *no su po por su mala industria conseruarse* Gregorij sententia, & eius loci interpretatio, nisi aliud continet; vt patet ex illis verbis. *Stantibus Angelis bonis* scilicet; qui stant, quia steteterunt, in

charitate

charitate, quam habebant: stare enim alicubi supponit mihi fuisse, non autem locum denuo adquirere, id etiam significant *verba repleri, & repleta*, quæ complementum important, seu perseuerantiam, qua charitatis aureo filo Regis Dei vesti cum Angelis bonis affigerentur, nec aliud potuit Gregorius asserere; qui eodem libro pro sententia opposita expressus est, vt iam videbimus.

3. Dico primo: Angeli in primo creationis instanti habitum gratiæ, & charitatis, fidei, & spei, & reliquos infusos habuerunt. Ita docet Gratianus de pœnitentia d. 2. c. *citius* Durand. in 2. d. 4. quæst. 2. Maior ibi q. vn. Gregor. quæstione prima, articulo tertio conclusione prima. Sotus de nat. & grat. capite quinto S. Thom. 1. p. q. 62. a. 3. vbi eius interpretes Molina. §. *Contraria sententia*, Valent. Caiet. cum Dominicanis reliqui. Abert. secunda parte, tractatione quarta, quæstione vigesima octaua, num. 1. Caprenl. in 2. d. 4. q. 1. a. 3. ad. 1. Holcot. in 2. q. 3. Iodocus Clithoue. 6. in Ioannem. capite sexto, extat inter commentarios Cyrilli. Vasquez. d. 227. c. 2. Soar. 5. de Angel. cap. 3. & lib. 7. c. 19. Alarcon. 1. p. tract. 6. d. 8. c. 1. Ioann. præpos. ad cita. q. 65. a. 3. dub. 1. n. 9. Arriaga de Angel. d. 20. sect. 1. §. *quarto quæri posset*. Amicus d. 18. sect. 3. Quiros citato tract. 6. d. 68. sect. 1. num. 3. eidem sententiæ suæ insistit. S. Thom q. 63. a. 5. & 22. q. 5. a. 1. Probatur conclusio primo ex Isaiæ. 14. num. 12. *Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo in cœlũ conscẽdam, super astra Dei exaltabo solium meum sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo; verum tamen ad infernum detraheris in profundum loci.* Hoc loco Balthasaris Regis Chaldeorum superbissimi casum sub typo, & historica parabola casus Luciferi dæmonum principis, præfatis verbis expressi ab Isaia narratum concors Patrum, & interpretum, & Ecclesiæ interpretatio, & genuina quidem, est, vt fuse ostendimus. d. 1. quæst. 3. cert. 2. eo vero nomine Luciferi in primis significat Isaias, eius primam creationem primo, vt dicitur, mane, seu diluculo hebræa lectio *Lucifer filij auroræ*: Arabica, & Alexandrina, *stella auroræ de cœlo oriens in diluculis*: & vox *helel hebræa*, cui latine respondet *Lucifer*, & Græce φωσφόρος. id est *Auroræ fer*, & primæ lucis ex qua dies & duratio rerum cœpit: Syriaca versio. *Quomodo cecidisti de cœlo? vlula mane corruisti*: Arabica Antiochena. *Quomodo cecidisti de cælo in aurora marcuisti*, idem Valent. secundo: significat primatum splendoris, non solum naturæ eius, seu & donorum gratiæ, quibus in eo creationis suæ instanti refulsit. Id passim patres, & interpretes docent. Primus Chrysostomus Homil. 22. in genes. eos confutans, qui dæmones ob carnalem ad mulieres accessum lapsos, cœloque eiectos effutierant, quia ante hominum primorum lapsum, & formationem, ne dum ante hominum filias longa, ex ipsis serie propagatas Diabolum peccasse scriptura testatur sapientiæ 1. vbi dicitur inuidia diaboli mortem, per Adami *peccatum, intra se in mundum*, & hac rursus ratione confirmat. *Nam nisi antefactum hominem excidit, quando in tanta dignitate manens inuidit homini?* Ea vero dignitas, non solius naturæ, à qua, nec post peccatum excidit, & in qua (absque dubio, mansit, & manet: quare ea, in qua non mansit peccando, gratiæ, & donorum supernaturalium est, quam per peccatum amisit, ex Chrysostomi sententia, vt ipse expressit, immediate subdens. *Neque enim consentaneum est Angelum incorporeum & in tanta dignitate* (vltra incorporeitatem, seu spiritualitatem naturæ supernaturalium scilicet donorum gratiæ &) *constitutum inuidisse homini corpus gestanti; sed inuidit, quod ex superna gloria in extremam ignominiam deiectus fuerat*. Vocat autem supernam gloriam, non beatitudinis (à qua lapsus, ac deiectio esse nequit) sed supernaturalem prædictæ gratiæ, & donorum excellentiam, & dignitatem, qua fuit peccando priuatus; idem censet Bernard. serm. 3. in vision. 1. Isaiæ. cap. 5. & tracta. & 12. gradibus humilit. gradu. 1. fine litteraliter de diabolo dictum & Aquilonem mistice, de illis, qui à Iustitia finaliter decidunt eleganter explicat. O *Lucifer, qui mane oriebaris, imo iam, non Lucifer, sed noctifer, aut etiam mortifer*. Rectus tuus cursus erat ab oriente, *in meridiem & tu prapostero ordine tendis in Aquilonem; quanto magis ad alta festinas tanto celerius ad occasum declinans. Nimirum Aquilo hic frigidus sunt reprobi, sedes tua, potestas in illos*. Denique de Lucifero diabolo donis supernaturalis gratiæ, & reliquis superbiente, exemplum casus Balthasaris ab Isaia, desumptum verbis recitatis docent Patres omnes à nobis relati, d. 1. q. vlti. cert. 1. n. 2. confirmatur: quia eodem exemplo vt gloriabundos, de potestate supernaturali fugandi dæmones, discipulos compesceret, atque in Christiana modestia, & humilitate teneret, vsus Christus Dominus est Lucæ 10. illis verbis. *Videbam Satanam, tanquam fulgur de cœlo, cadentem*, ex Gregorio 23. morali. cap. 7. & aliis citatis d. 1. q. 3. certam. 2. dicente *dum de naturæ, & præcipue supernaturalium donorum excellentia superbe gloriatur, quem vos, cum de supernaturali potestate gloriamini cœpistis imitari*.

4. Tertio probatur conclusio, ex illo Ezechielis. 28. num. 12. *Tu signaculum similitudinis Dei, plenus sapientia, & perfectus decore, in deliciis paradisi Dei fuisti. Omnis lapis pretiosus operimentum tuum: Sardius, Topasius, & Iaspis, Chrysolitus, & Onix, & Berillus, Sapphirus & Carbunculus, & Smaragdus. Aurum opus decoris tui, & foramina tua in die, qua conditus es: preparata sunt: tu cherub extentus, & protegens. Posui te in monte sancti Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti. Perfectus in viis tuis à die conditionis tua, donec inuenta est iniquitas in te, in multitudine negotiationis tua repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti; & eieci te à monte Dei, & perdidi te ô Cherub protegens de medio lapidum ignitorum.* Hæc de diabolo Lucifero ad litteram ab Ezechiele dici, & sub eius typo figurate solum de Syri Rege, sicuti & textum Isai 14. ostendi cita. d. 1. q 3. cert. 2. num. 4. cum multis Patribus (quibus adde Rupertum. 1. de victoria verbi Dei. capite octauo) & interpretibus, præsertim nostro Cornelio à lapide; tametsi, id non de toto Prophetiæ huius textu censuerim, sed de aliquibus, eius partibus, cum Apollinari, & Theodor. maxime de recitatis verbis. Itaque sermonem & Prophetiam hanc totam ad Tyri Regem Hiram gloria, opibus, ac splendore tandem vltra homines superbientem dirigi fatebamur, ibi, & fatemur, nec dubio locum textus reliquit, cum n. 2. dicat *fili hominis dic Principi Tyri, & num. 11. Fili hominis leua planctum super Regem Tyri, & dices ei, hæc dicit Dominus Deus, tu Signaculum*. Verum ab his verbis Luciferi prototypi, tam gloriæ, quam superbiæ, & ruinæ Hiram, historia ad litteram inserta faustam vitam splendorem, & gloriam, ac insuper insolentem, & contra Deum insultantem ipsius fastum figurate describit Propheta, atque ex eis auctam duritiem, excedis eius miseriam, & ignominiam lamentatur: quibus, eleuantur, quæ huic interpretationi ex proxime recitatis opponi ab aduersariis possunt, imo à Vasquez nostro opponuntur citato capite quarto. §. *Postremum testimonium* numero vigesimo quinto & vigesimo sexto, quod si (vt hoc numero ipse admittit) illa verba. *Tu Cherub extentus & protegens*. De Rege Tyri non proprie, sed solum addita imitationis particula, *vt quasi Cherub*, ac illis. *Posui te in monte sancto Dei*; addendum esse, ac si positus esses, addito semel historiæ Luciferi recitatis verbis insertæ initio. *Tu quasi signaculum similitudinis Dei*, facilius, planiusque sensus litteralis eorum verborum, & germana nostra interpretatio constat: quod autem demum opponit Angelos proprie non in paradiso creatos, & positos; vt hic dicitur, sed in cœlo, æque contra Regem Hiram, qui in paradiso, nec gemitus, nec positus fuit, ac subinde contra litteralem suam eorum verborum de illo interpretationem faciunt: imo paradisi nomine absolute posito, Cœlum absolute, & recte cum Christo Domino intelligemus ad felicissimum Caueistonium latonem aiente, *hodie mecum eris in paradiso*, vt obseruauimus d. 1. quæst. 3. cert. 2. toto.

5. Demum de Tyri Rege nullum fere verbum, nisi figurate, & per tropum intelligi potest, cum tamen *Cherub* nomen de quo sermo ibi, à Prophetarum sermonis proprietate apud scripturam Patres Ecclesiam, & scholasticos vsitata, diabolo Lucifero, non vero Tyrio Regi conueniat. Omnia vero, & nomen hoc ipsum

Regi

Regi huic aptari aliquomodo à Vasquez, & reliquis, non probat de eo esse ibi litteralem sermonem, siquidem, vt de eo figuratus sermo, & sensus à Propheta intentus, vt diximus, sit, adaptari, ea omnia aliquomodo debent, vnus restat alicui scrupulus contra hac litteralem textus huius de diabolo interpretationem posset ex illis verbis, suboriri. *In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt exteriora tua iniquitate, & peccati* quæ Regi Tyri in mari positæ, ac subinde mercium negotiationi oportunæ vtbis, conuenire videntur, quam diabolo Lucifero maxime cũ vna ambitus, vt superbiæ negotiatione, & peccato, non autem pluribus peccatisue liquerit, eiectusque de cœlo fuerit, vt pluribus placet. Verum citati, pro hac interpretatione nostra Patres nominatim Hieronym. Theodor. & Apollinar. cupiditate nullam ambitiosam qua Dei similitudinem, & æqualitatem lucifera petiit significari aiunt, & quamuis difficulati ex verbo *multitudine* tactæ non occurrant, quia nec ea ipsis occurrit, facile respondeo, Primo non vno solo peccato Luciferum in viæ statu deliquisse, sed multis, vt d. 4. & 5. ostendam. Secundo: esto vno solo peccasset: at multitudinem Dei magnitudinem proprie, & elegãter apud Latinos significare: præsertim, cum de animi affectibus, vt in præsenti est sermo: vt de addictissimo pietati, & cultui in Deum, Sanctosue, aut in pauperes animo elegantissime, multus in pauperes, Sanctos, ac Deum atque in se quapiam quam vehementer desiderat, anxieque procurat, multus dicetur, qua etiam acceptione & phrasi, *multus ad ignescendum Deus dicitur* Isai. 55. num. 7. Hic ergo multitudo negotiationis Luciferi ad æqualitatem cum Deo magnitudinem vehementiæ, & ardoris, quo eam desiderabat eleganter significat, iam vero sapientia decore, & lapidibus nouem ornamenti, & comitatu ignitorum lapidum, in quorum medio conditus fuit & per peccatum eiectus, ornamenta gratiæ, virtutum, ac supernaturalium donorum significari docent passim Patres (profusius Gregor. 32. moral. cap. 18. alias 25.) & Scholastici, atque interpretes omnes etiam, qui litteralem sensum eis verbis de diabolo esse negant, & figuratum solum de eo admittunt. Ex quo conclusio nostra, omnium Patrum, & Doctorum Catholicorum esse ad hunc locum probatur. Cui non opponitur Augustinus. 11. de Genes. ad litter. c. 25. solum enim contendit non posse hunc locum de dæmone intelligi, neque inde colligi illum prius in gratia fuisse: intelligit enim primum de literali sensu, ac inde secundum vt fidei dogma probari non posse, tanquam ibi ad literam traditum. Cyrill. vero Alexandr. 3. & Ioannem, cap. 39. etsi litteraliter de Tyri Rege doctum censeat figurato sensu de diabolo ab Spiritu sancto dictum docet illis verbis. *Quod, & necessaria quadam ratione diabolo accommodare persuademur.* Nisi vero his figuratus sensus intentus ab Spiritu sancto, & eius Propheta eo loci fuerit nulla applicationis ad diabolum necessaria ratio nobis erit. Quare ex hoc loco diaboli, & reliquorum subinge Angelorum malorum, vti & bonorum omnium) creatio in excellentia gratiæ, & donorum supernaturalium (quam, non autem naturalem, peccato amiserunt) certò, inferri Cyrillus docet, cum aliis, qui locum litterali sensu & diabolo intelligunt, & in eo aduersaretur Augustino, nisi, hic, vt dixi, de litterali solum sensu, non autem figurato loqueretur.

6. Probatur quarto: ex B. Iudæ epistola canonica. num. 6. *Angelos vero, qui non seruauerunt, suum principatum; sed deseliquerunt suum domicilium* &c. Eo quippe loco principatus, & excellentia naturæ, & connaturalium ipsi donorum (quem dæmones adhuc retinent, & seruant) intelligi nequit, vt patet: quare gratiæ, & donorum supernaturalium excellentia, & principatus, quem peccato amiserunt, ac boni Angeli seruarunt procul dubio est. Quinto probatur ex Ioan. 6. vbi de diabolo dicitur. *In veritate non stetit.* Veritas, autem scripturæ (& præcipue apud Ioann.) phrasi, idem, quod gratiæ, & dilectionis Dei status est, vt constat ex eius epist. 1. cap. 3. & epist. 2. & 3. sæpe: stare vero persistentiam in eo, quod quis habuit, & vocis proprietate, & scripturæ etiam phrasi significat iuxta illud. 1. Corinth. 1. *Qui stat videat, ne cadat.* Nec satis est stare in scriptura idem tantum, quod habere aliquando significare. Id enim solum probat aliquando à proprietate voces in scriptura distrahi: cum scilicet ex adiunctis, absurdóue aliquo Theologico, si propriè accipiantur, in sua proprietate non vsurpari iuxta sæpe ab Augustino, & à nobis, Theologisque reliquis memoratam, peruetusti. Tionij regulam interpretanti sacram scripturam, quæ in Iudæ testimonio, non euenium, neque in versu illo Psalm. 1. *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum, non stetit*, vbi *stare* idem quod ingredi, ac primo habere peccatum, valere contendit Vazquez, atque in illud abire, vt synonyma primæ secunda hæc clausula sit, cuius tamen oppositum, tertia eius versus clausula suadet, & *in cathedra pestilentiæ non sedit*: quæ permanentiam in peccato significat, imo & aduersantis sententiæ versus sequentes. *Sed in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die, ac nocte, & erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum* &c. Qui singula & omnia perseuerantiam in bono persistentiæ impiorum in malo, de iustis negatæ aduersam plane significant. Ex Patribus probatur conclusio Basil. in id Psalm. 32. *Verba Domini cœli firmati sunt*, scribit. *Angelos initio vt essent verbum opifex omnium condidit: sanctificationem vero simul impendit ipsis Spiritus sanctus* subinferius. *In prima constitutione, & quasi quadam conspersione suæ substantiæ simul insulam habuerunt sanctitatem.* Damascen. 2. de fide cap. 3. *per verbum igitur Angeli omnes creati sunt, ac per sancti Spiritus sanctificationem: omnes perfectionis numeros acceperunt.* Addit & c. 4. diabolum amisisse honorem, & splendorem, in quo à Deo creatus est: ex naturalibus autem nil amisit, similiter Anastas. quæst. 61. sacræ Scripturæ. t. 6. Biblioth. Patrum. dæmones à melioribus ad deteriora prolapsos, & honore, in quo sunt creati, priuatos ait. Theodoret. ab ipso citatus, lib de Dei cultu, & lib. 5. hæreticar. fabul. c. de diabolo, & dæmonibus eos ab statu suæ creationis excidisse docet ex illo Ioan. 8.

7. Hieronym. in id Osæ. 3. *Dilexerunt vinacea vuarum de filiis Israël*, ait *sicut dæmones, qui lapsi de propria dignitate, & nihil antiqua gratia possidentes aridi sunt*, & in id Iob. 4. *& in Angelis suis reperit prauitatem.* Dictum de diabolo ait, *qui quondam sanctus ab ea sublimitate Angelica decidit* Magnus Gregorius vbi proxima ad Ezechiel. 28. *In medio lapidum ignitorum perfectus ambulasti.* Explicat. *Quia inter Angelorum corda charitatis igne succensa clarus gloria conditionis extitit*, & subinferius recte *eum Cherub extentum* dici ait, *quia comparatione claritatis suæ cæterorum claritatem obscurauit.* Eo item capite decimo, octauo aliàs 24. ait, *quid namque boni non habuit, si signaculum similitudini Dei fuit.* Prosper 1 de vita contemplatiua capite tertio, scribit Angelos fuisse, *sine peccato creatos & ad seruiendum Deum feliciter institutos*, sine gratia vero, cum auxiliante, tum sanctificante, absoluta illa, & felix institutio esse non potest. Isidoro primo sententiarum seu de summo bono, capite duodecimo sententia septima *fuit quidem* (diabolus) *in veritate conditus*, id est in gratia, vt vidimus numerum sextum, *sed non stando statim à veritate est lapsus.* Anselm. de casu diaboli capite quarto, decimo septimo, vigesimo septimo, omnes Angelos in gratia conditos supponit quam mali initio, id est sub initium, amiserint. Augustinus 11. de ciuit. Dei, capite decimo tertio. *Nullo modo secundum aliquod temporis spatium prius erant illi spiritus tenebræ (Angelos dicimus) sed simul, vt facti sunt, lux facti sunt; non tamen ita tantum creati, vt quomodo essent, & quoquo modo viuerent, sed etiam illuminati, vt sapienter, beateque viuerent ab hac illuminatione auersi quidam, Angeli non obtinuerunt excellentiam sapientis, beateque vitæ, quæ procul dubio, non nisi æterna; æternitatisque suæ est certa, atque secura, sed & rationalem vitam (licet insipientem) sic habent, vt eam non possint amittere, nec si velleni. Quatenus autem antequam peccassent,*

illius sapientiæ fuerint participes definire quis potest. Qui non solum de illuminatione gratiæ auxiliantis ad æterne beateque viuendum; sed & iustificantis, & gratum facientis intelligi necessario debent: tum, quia hic solum gratiæ, vt lux, tenebris peccati contradicens, quam initio Angelis tribuit: tum, quia absque ea vitam æternam suo etiam bonorum operum industria, & bono auxilium vsu adhibitis absolute obtinere de facto, & condigno non possent vt potuisse absolute tam bonos, quam malos Angelos asseritur capit. 15. etiam malos Angelos in vetitate, seu gratia creatos ait, & lib. 12. cap. 9. sub init. Omnibus Angelis naturam, & gratiam Deique amorem simul cum natura datum ait: *Vnde* (subdit.) *sine voluntate, hoc est, Dei amore, nunquam Sanctos Angelos fuisse credendum est: isti autem, qui cum boni creati essent, tamen mali sunt, mala propria voluntate, quam bona natura non fecit &c. Aut minorem acceperunt diuini amoris gratiam, quam illi, qui in eadem perstiterunt; aut, si vtrique boni æqualiter creati sunt, istis mala voluntate cadentibus, illi, amplius adiuti ad eam beatitudinis plenitudinem, vnde se nunquam casuros certissime scirent, peruenerunt.* Quibus, & cum gratiæ auxiliantis adiutorio, & diuini (saltem habitualis) amoris gratia maiore, vel minore, vel æquali creatos Angelos omnes ait, denique de corrept. & gratia. capite decimo in naturali beatitudine (quæ absque iustitia, & sanctitate operum, saltem habituali esse nequit) eos omnes creatos docet.

8. Porro à ratione Theologica naturali quæstio hæc (vti, & reliquæ de facto) probari satis solide nequit, etsi aliquæ sint satis verosimiles certam. 2. commodius producendę; ex quibus robur etiam accipiet Theologica hæc, quæ communiter pro hac conclusione à paritate producitur. Etenim protoparentes homines in iustitia, & sanctitate, ac reliquis donis supernaturalibus ad opera condigna vitæ æternæ, ad quam vti ad finem condebantur creati à Deo sunt, vt controu. Sequente, & vltima. d. 1. quæst. 1. multo ex scriptura, Patribus, & conciliis robore adiuncto, ostendimus. Cuius ratio est: quia in iis, quæ à Deo prorsus, & à nostro arbitrio independenter, fiunt, & ad finem aliquem ordinantur, & in se perfecta, & omnibus, ad finem consequendum necessariis instructa producuntur de facto: vt in creatis cunctis patet, & ex axiomate dogmatico, *Dei perfecta sunt opera*, quatenus scilicet, ex parte eius, siue per ipsum est; atqui gratiæ, & supernaturalia dona ad naturæ rationalis perfectionem, & finem æternæ vitæ, ad quem, tam Angeli, quam homines creati à Deo sunt, necessaria sunt, & de se vtrisque independenter à suo arbitrio à Deo donantur, & ad eum finem ordinantur: ergo æque Angeli, atque homines primi gratiæ, eisque donis instructi, creatique sunt. Ex hac vero ratione paritatis ab homine ad Angelos, cum aliis donis habitualibus virtutum tam intellectus, quam voluntatis per accidens etiam in fucis, (de quibus cita. q. dicemus) creatos Angelos fuisse consequens est. A ratione, nil solidum huic conclusioni aduersatur. Illud enim vetustiorum argumentum à pari etiam: quod si scilicet homo, in sanctitate & gratia Dei creatus non fuisset, ni maiora incitamenta, & infirmiorem naturam ad malum haberet: ergo nec Angelus. Sed antecedens falsum est: parumque in fide tutum post Tridentinum à nonnullis reputatur, de quo loco citato. Quod autem primus homo, ad malum, ac debilioris naturæ ad resistendum tentationibus sit, (vnde consequentia nostra posset debilitari) in vitiis pure spiritualibus est etiam falsum: nec, si verum foret, gratia habituali formaliter sanctificante carnis rebellio tollitur, sed auxiliante intrinsecus, vel extrinsecus externa protectione, vel ea demum gratia, qua peccati fomes extinguitur, aut ligatur, vt controu. de incarnatione diximus, & controu sequente dicemus: quare maioris incitamenti ad peccandum, & infirmitatis naturæ humanæ titulo gratia habitualis ei potius, quam Angelicæ, prouidenda à Deo non fuit.

9. Neque vero Augustinus. 11. de ciuit. c. 12. qui pro antecedente firmando, ab aduersariis adducitur, dixit: Iustos quosuis in natura lapsa homines, quoad spem futuri boni beatiores esse Adamo in paradiso, quod fieri non posset, si in gratia, & sanctitate Adamus tunc fuisset: sed solum iustos, qui certi ex Dei reuelatione de futuro bono & beatitudine essēt, de qua Adamus certus in paradiso non fuit. Sed nec ratio, secunda aduersariorum, quidquam præstat: quod scilicet, si creatus in gratia Angelus fuisset illam se habere, & medium necessarium sibi ad æternam vitam consequendam esse optime nosset; quare nec peccasset superbiendo delectatione propriæ potestatis, vt Augustinus ibi proxime, & alij Patres & scholastici docent, sed cognitio euidens, & certa sui illius status in gratia, vbi primum fuit in viæ statu sub lite est: maxime, si in primo illo instanti dilectionem actualem Dei super omnia deliberatam, non habuerunt, vt verius censeo,) de quo infra ex instituto propria quæstione) eo vero admisso, potuerunt absolute peccare, non solum de propriæ potestatis naturalis, sed & donorum illorum, etsi à Deo acceptorum, arrogatione, dilectatione, & superbia. vt postea de eorum peccato agentes, ex multis patribus, & scholasticis dicemus. Sola enim Dei visio clara est, quæ ex parte actus primi creaturam rationalem ad Dei amorem super omnia eiusque gratiæ, & amicitiæ habitualis conseruationem determinat, atque ab eis abscedendi, & peccandi abolet potestatem. Tertia ratio, quod, sicut post primum peccatum statim Angeli damnati, sunt, ita, & boni post primum meritum essent beatitudinem consequuti: adde, & malos (quos aliquem, vel aliquot actus meritorios in via elicuisse commune apud Doctores est) eam etiam consecuturos statim videri, nec labi permitēdos; & enim gloria, aut damnatio non, nisi peracto viæ statu, & post eius terminum, conferenda Angelis, vti nec hominibus, fuit. De status vero spatio viæ Angelorum, eiusque termino accurata restat disputatio. Illud certum nunc sit: non quouis meritorio actu Angelico eum finiri, sed eo solum vt summum, qui præcepti ipsis specialiter impositi obseruatio esset, aut transgressio: quo dicta euanescunt. Cætetum conclusionem, nostræ huic aduersam præcisè; plusquam temeritatis, notare (ne nunc quidem) minime licet. Asserere autem, in primo instanti creationis peccatores extitisse aliquos (adhuc dæmones) non temeritatis solum sed temeritatis eximiæ notat Soar. lib. 7. cap. 1. 9. num. 6 Vazquez d. 236. cap. 1. num. 6. §. *Alterum testimonium* esse graui censura dignum: Sanctus Thomas esse erroneum. Sanctus Bonauentura ad hæresim accedere: quæ magnum fundamentum habentes concilio bracharensi. 1. can. 7. (qui est. 6. epistolæ. 91. Leonis magni contra Priscillianistas, ab eo concilio approbatæ) vbi hæc, *Si quis dicit diabolum, non fuisse prius Angelum bonum à Deo factum &c. anathema sit*, & quamuis articulis erroris Priscilliani interserantur, cum ea omnia damnentur, negare diabolo prius bonum, cum primum saltem creatus à Deo fuit, aperte damnatur, & bonitate non solum physica, sed morali iustitiæ, saltem negatiuæ per carentiam peccati aperte damnatur: quare Augubinus, qui Angelis malis in creationis instanti peccatum affixit, merito graui multatur nota à nostro Vazquez proximæ, & aliis.

CERTAMEN II.

Angeli, pro naturæ perfectione, inæqualiter gratiæ, & donorum habitualium participes fuere in instanti creationis, non autem ex merito, aut dispositione aliqua, quouis modo propria.

1 DVas difficultates Theologicas hoc certamine profligabimus, vti ex præfixo titulo patet. Prima est:

ma est : an pro naturæ, & speciei Angelicæ perfectione, entitatiua maiore, vel minore maior contentis Angeli sub perfectiore, gratia habitualis, & dona ipsam consequentia, minor autem, sub imperfectiore contentis obtigerit. Secundatan ad eam inæqualitatem participationis gratiæ, gratum facientis, & donorum, eiusmodi, aliqua aliaevltra maiorem, & minorem naturæ perfectionem libera, ex parte Angelorum dispositio, sui è positiua, siue negatiua, meritiua, vel obicis tantum remotiua præcesserit? & dicendum est primo circa difficultatem primam, Angeli pro naturæ, & speciei suæ inæqualitate, inæqualiter gratiam gratum facientem habitualem, & ipsam consequentia supernaturalia dona participarunt, perfectioris speciei maiorem minorem vero, Angeli naturæ, & speciei imperfectioris. Est Theologorum omnium, qui hac de re disputarunt, qui tamen ex priscis præter magistrum, & Sanctum Thomam non fuerunt. Magister vero in 2. d. 3. & S. Thom. 1. p. q. 62. a. 3. & 2. 2. q. 24. a. 3. ad 3. vbi Caiet. & recentiores Thomistæ Dominicani ad primum locum, ex nostra vero schola Thomistica, Iesuitica Molina ad citatam 9. 62. a. 3. Valentia d. 4. q. 13. punct. 3. (quamuis hic de gratia tiam auxiliante videatur id ipsum probabile iudicare. De quo diuersa est difficultas vt supra tetigimus. Atque ex aliis principiis expedienda & maiori quam hactenus ab Scholasticis meditatione, expedienda Vazquez ad eundem articulum. d. 228. c. 2. Marcon tract. 6. d. 8. c. 5. (quamuis inter gratiam gratum facientem, & auxiliantem non distinguat) Soar. lib. 5. c. 16. Granado. 1. p. tract. 11. d. 2 Ioan. Præpos. ad eundem artic. 3. dub. 2. Arrub. & reliqui ex nostris S. Thom. interpretes Franciscus Amicus. d. 20. n. 84. Quiros d. 72. sect. 2. init. etsi tam hi, quam alij ex relatis circa secundam difficultatem, de modo, quo à Deo data tunc Angelis gratia habitualis gratum faciens, & formaliter sanctificans fuerit, dependenter, aut independenter ab Angelorum dispositione inter se dissideant. Noster Arriaga cita. disput. 20. vbi creatos in Angelos, vt vidimus, docet de hac difficultate nihil. d. vero 4. sect. 4 subsect. 1. nil sibi firmum pro hac conclusione censet; & si pro hierarchicorum graduum diuersitate differre specie, Angelos probabile tandem censeat. n. 28. §. *Hinc constat.*

2. Probatur conclusio ex Dionys. cap. 6. de cœlesti hierarchia, cap. 6. à suprema. *Nullam esse diuiniorem ait, & quæ maiori studio in diuinis illustrationibus occupetur.* Ac de eadem cap. 7. *Iure igitur, ac merito cœlestium hierarchiarum prima à summis, excelsissimisque naturis administratur.* Eisque capitibus, Hierarchias, & choros omnes Angelicos, secundum mensuram naturalis perfectionis Angelorum distribuit: gratiam gratum facientem, cui beatitudinis gradus respondent, naturæ perfectioni commensuratam esse supponens. Quem Patres communiter imitantur, consonat Basil. de Spiritu sancto cap. 16. sub init. dicens: Angelos *iuxta eminentia inter se ipsos proportionem sanctificationis mensuram ab Spiritu sancto accepisse.* Ita Mascen. 2. de fide. cap. 3. recitatus. certam. 1. num. 6. verbis hisce immediate subiunctis, ad ibi recitata: *ita tamen, vt pro sua quisque dignitate, & classe luminis, gratiæque participes sint.* Quo in loco, tametsi, an specie perfectiores alij Angeli aliis sint definire non audeat, sed eius definitionem Dei scientiæ remittat, cuiuscumque tamen naturæ perfectionis, classisque naturalis quisque sit, iuxta eam lumen, & sanctificationem, siue gratiam auxiliantem, & gratum facientem, ab Spiritu sancto accepisse, cum creatus à verbo fuit disertissimis verbis recitatis docet. Idem probant primum Hieronymi testimonium ibidem recitatum illis verbis *Lapsi de propria dignitate*, cuique scilicet iuxta propriæ naturæ perfectionem, non cunctis communi, & illud Gregorij ibidem recitatum ex 32. Moral. c. 18. alias 24. vbi Ezechielis. 28. recte diabolum Luciferum. *Cherub extentum* dici ait: *quia comparatione claritatis suæ cæterorum claritatem obscurauit.* Probatur à ratione præter data d. 2. q. 5. cert. 3. num. 1 ea solum reddi potest, quam pro sequente conclusione super difficultate secunda subiiciemus, exhibitaque fuit à S. Thom atque à Patribus pro ea conclusione recitandis satis indicati: imo & à Doctoribus, contra quos ibi agemus, non nisi inconsequenter reiicienda.

3. Dico secundo: gratia gratum formaliter faciens, iustificans, & supranaturales habitus, & dona ipsam consequentia & in creationis Angelorum instanti simul à Deo infusa, vt diximus independenter prorsus, nec spectata, inspectaue, pro priori naturæ libera aliqua eorum dispositione pure naturali, infusa à Deo sunt. Est omnium Doctorum Catholicorum, & fidei dogma contra Pelagium, & semipelagianos, quomodocumque ea libera dispositio positiue, negatiue, inchoatiue, ac velut ansula Deo oblata, & quasi arrepta, dummodo aliquo modo cõnaturaliter, ad gratiæ eius infusionem, ac receptionem præsuponatur (ex libero enim Dei decreto me de arbitrario prærequiri naturale quidpiã posse quantũuis infusioni gratiæ improportionatum, & ab ea, vt aiunt, disparatum certum est: quemadmodum. 4. Reg. 13. num. 19. *Si percussisses terram iaculo quinquies, aut sexies, aut septies percussisses Syriam vsque ad consumptionem: nunc autem tribus percuties eam*: quia totidem vicibus tantum terram iaculo percusserat, cum ab Eliseo terram percutere iussus fuisset vt ex Dei mere arbitrario decreto Syriæ percussio percussioni terræ iaculo à Rege Israël Ioas fuit alligata, quæ nullã de se cum Syriæ percussione naturalem proportionem habebat: quam etiam ex Dei decreto mere arbitrario, quæuis actio libera naturalis, nullatenus etiam honesta, Angelorum cum gratia ipsis in quouis instanti infundenda, aut infusa, poterat habere) sed quoniam nullum eiusmodi mere arbitrarium decretum Dei extitit proportio, quouis modo dispositiua actus, seu omissionis liberæ pure naturalis, & honestæ, quæ assignare ex parte Angelorum potest ad gratiæ, in instanti creationis infusionem, & receptionem pure etiam naturalis proportio cum gratia esse debet, ac subinde, hæretica pelagiana vel semipelagiana proportio, quam, vt dixi, & fides, & Doctores omnes Catholici conspirato, & fideliter reiectant, vt fuse ostendimus t. 2. de Deo vno. De initio prædestinationis agentes. & t. 1. cont. 2. cum de obiectis materialibus extrinsecis diuinæ sciẽtiæ mediæ, tum cont. 3. d. 1. quibus locis Pelagij, & semipelagianorum errores, multa, accurata, & exactissima eruditione explicuimus. Tota ergo circa secundã difficultatem propositam, quæstio esse potest, an præfatam gratiæ gratos formaliter, & iustos facientes Angelos, & consequentium donorum infusionem, pro naturæ cuiusque dignitate, in suæ creationis instanti primo, aliqua ex parte ipsorum dispositio libera ex gratiæ Dei auxilio naturæ ipsorum indebito, præcesserit, & de instanti primo creationis Angelorum est quæstio & de primæ gratiæ & donorum infusione, nam de gratiæ augmento ex operibus sanctis, quos in sequentibus partibus durationis viæ ipsorum, non solum, vtcumque dispositiue, sed meritorie de condigno, concessum à Deo fuisse certum apud omnes Doctores est.

4. Dico tertio: Nulla libera dispositio, siue dispositiua, siue negatiua, & gratia etiam auxiliante ex parte Angelorum præcessit, expectata attentaue à Deo fuit vt gratiam gratum facientem, & formaliter iustificantem, ac ipsam consequentia dona pro naturæ dignitate in primo creationis instanti ipsis infunderet, est expressa veterum scholasticorum, qui hac de re vel obiter egerunt, vt ideo Molina, ad quæst. 62. articulo tertio neminem pro opposita nominet, sed aliquos esse qui eam velint defendere additamentis nonnullis minus aptis, vt constat ex §. *Sunt aut velint*, est igitur conclusio nostra Sancti Thomæ citato articulo tertio, vbi egregiam rationem mox à nobis instruendam affert, & quæ de eius mente dubium omne propellat, tametsi ex aliis locis pro opposita à recentioribus citetur. Nempe ex articulo secundo ad. 3. & ex articulo 3. ad. 6. ex quæst. 64. ar. 5. ad. 3. quia ait perfectioris naturæ Angelis maiorem gratiam datam esse, quia fortius, & efficacius, seu intensius, & impensius se ad Deum conuerterunt. Verum, nec de gratia prima in instanti creationis ipsis infusa loquitur, nec de gratia gratum faciente fide infusa in primo instanti loquatur, sed de auxiliante (quas in hac controuersia non satis ab antiquis distingui supra monui) & de auxi-

liante maiore non apriore ex conuersione eam colligit, ita, vt illud, quia conuersionis in gratiam auxiliantem causalitatem causalitatis nota sit; sed illationis; quia vehementior, & intensior conuersio interius auxilium gratiæ vehementiorem arguit, vocationem, cum omnibus naturæ, & gradus eiusdem conuenire deprehenditur, idcirco veteres Thomistæ, tanquam præceptoris sui doctrinam, nostram conclusionem sectantur teste Vasquez 2. 28. cap. 1. num. & §. 1. Bannez ad citatam q. 62. a. 3. dub. 2. varios nominans. Sic censet Capreolus in 2. d. 4. quæst. 1. a. 3. ad 1. contra 4. conclus. & ad. 1. contra 5. conclus. Sotus de natura, & gratia, cap. 5 cum quo citantur à Bannez proxima §. Prima docet insignis, si quis alius, Thomista Dominicanus Magister Victoria, Ioannes Arboreus. lib. 1. suæ Philosoph. sub finem, & Theologi alij recentiores. Ex nostra Thomistica schola Iesuana accedunt Molina vbi proxime §. *longe probabilius existimo.* Alarcon. tract. 6. d. 8. cap. 5. num. 3. §. *Secundo certissimum.* Vbi certissimam iudicat hanc nostram conclusionem, Arriaga. d. 20. de Angelis sect. 3. n. 15. §. *Dico tamen secundo.* Amicus de Angelis d. 18. sect. 4. ex Scotica schola Philip. Faber in 2 dist. 4 d. 28. num. 18. § ad Concilia & authoritates, vbi eam tanquam doctrinam scholæ suæ supponere potius videtur, quam disputet ex instituto. Est autem conclusio huic opposita Ferraræ 3. contra gent. cap. 110. Caietan. 2. 2. quæst. 24. a. 3. circa solutionem tertij Bannez proxime §. *Alia est sententia*, cos, & datos sui temporis Thomistas alios referentis, ex nostra etiam schola, eis accessere Valentia, ad citatam q. 62. d. 4 quæst. 13. punct. §. *Tertiam assertionem.* Vasquez cita. d. 228. cap. 1. n. 2. §. *Ego vero.* Arrubal d. 27, c. 1. Moncæus. t. 1. d. 7. c. 3. §. *Verum contraria sententia.* Tannerus de Angel. 5. q. 6. dub. 1. conclus. 3. Ioan. Præposit. ad citat. art. 3. dubio 2. referens etiam Pesantium d. 2 Soar. lib. 5. de Angel. c. 7. Granad. tract 10. d. 4. Quiros cita d. 62. sect. 2. sunt tamen pro nostra conclusione validiora longe fundamenta.

5. Probatur primo: ab authoritate Patrum Basil. in Psalm. 32. *Ad id verbo Domini cœli firmati sunt*, dicens: *Angelos namque initio, vt essent, verbum omnium opifex condidit: sanctificationem vero simul impendit ipsis Spiritus sanctus. Non enim in infantili statura sunt creati: deinde paulatim excitati, atque perfecti, sui spiritus susceptione digni sunt habiti; sed prima constitutione, & quasi quadam conspersione sua substantia, simul infusam habuerunt sanctitatem. Deinde conspersione sua substantia, & simul, neque expectata perfectione maiore ea,* quam eorum natura afferebat, *vt digni Spiritus sancti susceptione,* siue sanctificatione haberentur. Damascenus idem docuit. 2. de fide, cap. 3. verbis recitatis, num. 2. *Vt pro sua quisque dignitate & clase* (naturæ scilicet solius) *luminis gratiæque participes sint*, ante gratiam vero, & lumen nihil dignitatis operum, aut classis superiori, aut inferioris, nisi naturalis, ob cuiusque, scilicet maiorem naturæ perfectionem, quæ attendi à Deo posset, vt gratiam, & lumen, (quod omnem honestam dispositionem pręcedere debet, ne pure naturalis, & pelagiana sit, posterius, & subsequenter infunderet, id ipsum confirmant verba Prosperi 1. De vita contemplatiua, cap. 3. de Angelis dicens creatos non solum, sine peccato, *sed ad seruiendum Deo feliciter institutos*; sine gratia vero cum gratum faciente, feliciter, & sine auxiliante sufficienter ad seruiendum Deo instituti esse non poterant: cum autem, ad seruiendum Deo, tanquam finem feliciter instituti tunc fuerint, Dei obsequia, quibus se ad gratiam vtramque, vel alterutram recipiendam, non potuerunt, eiusmodi institutionem per gratias præfatas, vt dispositiones præcedere quin principium meriti sub meritum contradictorie cadat, recurratque irrefragabilis illa Augustini consequentia ex verbis Pauli. *Elegit nos in ipso vt essemus sancti: ergo non, quia futuri eramus sancti.* Eandem vim pro nostra conclusione habent verba Augustini recitata cert. 1. num. 7. ex 11. de ciuit. cap. 13. *Non tamen ita tantum creati* (ad simul lux facti vt dixerat immediate, *vt quoquo modo essent, & quoquo modo viuerent, sed etiam illuminati, vt sapienter beateque viuerent,* id est secundum rationalem, honestamque vitam actualem & exercitam æternæ, ac beatæ illius principium, & semen quare exercita, & actualis, honestaque vita, illuminationem, & gratiam, tum habitualem, tum auxiliantem, ex quibus, vt æternæ huius semen, & principium debent procedere, vt finis, quidem intentus, nec pro naturæ priori aliquo absolute existens præcesserit, non autem, vt dispositio, ad illas recipiendas; ita enim, nisi absolute existens illas pro naturæ priori contradictorie præcedat, esse non potest. Quod ipsum argumentum ex multis aliis passim occurrentibus, apud Augustinum & Patres alios de Angelorum creatione in gratia eodem robore pro nostra conclusione repeti, & instaurari facile potest: denique quia creatos Angelos in gratia Patres, & Doctores aiunt, quod sonat, eam non esse ab ipsis adquisitam.

CERTAMEN III.

Tertiæ conclusionis à ratione probatio.

1 INde probatur primo à ratione conclusio gratia prima auxilians in qua, siue cum qua, in primo instanti Angeli creati sunt; pro naturæ & speciei dignitate, maior, vel minor, de qua conclusione 4 subiungenda, absque omni prorsus libera, & honesta dispositione data à Deo fuit, atque ab Angelis recepta; ergo, & gratia habitualis, gratosque illos, ac iustos formaliter faciens, absque vlla eorum libera & honesta dispositione data à Deo, atque ab ipsis recepta, pro instanti illo primo, suæ creationis fuit. Antecedens est certum ex nuperrime dictis, quia de auxilio gratiæ primio, natura etiam, & causalitate ad honeste operandum, de quo est antecedens, negari nequit quin principium meriti sub meritum cadere contradictorie admittatur: cum illud auxilium primi actus honesti principium sit, Consequentia vero legitima, Caietano, & Bannez visa est, vt ad vitandum antecedens, eiusque veritatem, & probationem illudendam, se totos accinxerint, atque ideo alios à sua sententia nostrę huic aduersa retractos nostræ consensisse dicant: quod mutuam dependentiam, & causalitatem actus honesti liberi, quo se Angelus ad gratiæ auxilium primum, ex quo oritur, disponat, & auxilij huius primi componere non potuerint: eam autem ipsi componunt: quia causalitas auxilij in actum illum honestum, & liberum in genere causæ efficientis sit, actus vero illius in auxilium in genere causæ materialis, ex cuius parte ad auxilij receptionem se solummodo tenet: in diuerso autem genere causæ mutua duorum causalitas non repugnat: cui doctrinæ Vazquez etiam noster consentit citat. d. 228, capite primo, numero quinto. §. *Dicitur quoque*, ad similis difficultatis. De habitu, & actu perfectæ charitatis, & contritionis, quo se ex parte subiecti ad illum recipiendum ex parte subiecti disponit recipiens, ad solutionem similem suam t. 2. quæstione 113. articulo octauo recurrens. Mutuam vero hanc causalitatem duorum, quæ absolutam existentiam, vt alterum alterum causet, requirant, implicatoriam prorsus esse absolutam, & vniuersim ostendimus in physicis controu. de causis, deinde dum positio hæc Angeli per actum liberum, & honestum ad auxilij, à quo efficienter procedit cum physica dispositio non sit, sed moralis solum, Deumque sua honestate, mouens, aut auxilium Angelo donet, in genere causæ efficientis moralis eius à Deo donationem præcedit: non secus, ac meritum præcedit præmij donationem: quare mutua hæc causalitas auxilij in actum, & actus in auxilium ipsum, à quo procedit, in eodem genere causæ efficientis erit, quam ita respondentes reputant merito impossibilem; tametsi, vt verbis repugnantiam eludant, causalitatem actus in auxilium esse causalitatem

sitatem dispositionis, ex parte subiecti ad formam, ac subinde in genere causæ materialis appellent. Demum eadem vocum elusione principium meriti sub meritum cadere posse facile à quovis contra ipsos euincetur: etsi autem, vt diximus, consequentia ab infusione, donatione, & receptione auxilij primi gratiæ independenter ab actu aliquo libero honesto, tanquam dispositione, ad gratiæ gratum formaliter facientis, & iustum independenter ab eodem actu infusionem, & receptionem consequenria legitima, ab aduersariis etiam reputetur, probatur ad omnes.

2. Quia naturæ Angelicæ dignitas sola satis fuit diuinæ voluntati, & munificentiæ in suas hasce creaturas rationales (Angelos scilicet) ac prouidentiæ ad finem supernaturalem beatitudinis, ad quem illos ordinauit, cum creabat, vt, tunc etiam media supernaturalia auxiliorum primorum independenter à libera vlla ipsorum dispositione conferret: ergo in sola etiam naturæ Angelicæ dignitate satis etiam diuinæ voluntati munificentiæ & prouidentiæ erga eosdem Angelos fuit, vt gratiam etiam gratum, & iustum formaliter facientem independenter ab vlla eorum dispositione libera cum reliquis domi consectariis, tunc etiam conferret: maxime cum habitualis etiam gratia, gratum formaliter, & iustum faciens, æque, atque auxilium primum, ad condignitatem, & quasi connaturalem correspondentiam meritiuam actus honesti, cum fine beatitudinis, per merita ab Angelis consequendæ requiratur, ac medium æque necessarium subinde sit: confirmatur hæc consequentiæ probatio, ex Patribus omnibus recitatis certamine 1.numero 6.& 7.& certam.2. numero 2.& 5. quia, cum simul cum gratia gratum faciente, seu charitate habituali, siue veritate, & illuminatione, seu gratia auxiliante creatos Angelos doceant, ad naturæ Angelicæ dignitatem recurrunt, & ad maiorem, aut minorem, vt vtraque maior, vel minor vnicuique in instanti creationis conferretur nulla dispositionis liberæ Angelorum ad alterius receptionem: immò neque ad vtramque recipiendam facta mentione: quare in naturæ Angelicæ dignitate sola æquam, & totam vim motiuam ad vtriusque gratiæ auxiliantis, & gratum facientis, & huius consectariorum donorum infusionem Deo extitisse Patres, vnanimiter censent: ac proinde ab vnius infusione independenter à libera Angelorum dispositione ad alterius cum eadem independentia infusionem in instanti eodem consequentiam tenere. Rationem, & illationis huius; & conclusionis probandæ me iudice optimam dedit nobis S. Thom. sæpe citat, quæstione 62. articulo 3. corp. quia Deus rerum omnium opifex, nihil non perfectum, & cum virtutibus, facultatibus, ac seminibus ad finem, vnicuique præstitutum consequendum, quatenus ad Deum solum spectat, consequendum, è sua omnipotentia, atque, vt sic dicam, manu nullo alio expectato prodire permittit: vt in reliquis omnibus patet, quæ se solo producit, vt summi artificis sapientia, potentia prouidentia, & ast reposcunt, quas dubio procul maximè decet perfectum atque omnibus numeris (quatenus ad ipsas spectat) opus, ex eius manibus prodire, atque cum mediis, & facultatibus, necessariis ad finem ipsi præstitutum consequendum: id quod dogmaticum illud axioma Theologicum docet. *Dei perfecta sunt opera*: quatenus, scilicet, ad ipsum attinet, etsi in iis, quæ interuentu causarum creatarum ab ipso fiunt; earum defectu non autem potentiæ, & artificij diuini, monstrosa quædam, & sine aliquibus perfectionibus, immò cum imperfectionibus aliquoties producantur: quæ in Angelis à solo Deo creatis locum non habent. Atqui Angelus à solo Deo, & ad finem æternæ vitæ & gloriæ creatus est: ergo cum facultatibus mediis, ac seminibus necessariis ad eam consequendam, quatenus ad Deum solum spectat, nullo alio expectato creatus à Deo Angelus est: sed gratia vtraque, & auxilians, & habitualis facultates, media, ac semina sunt necessaria ad finem gloriæ ab Angelo consequendum: ergo eis instructus, & ornatus à Deo solo, & nullo alio expectato creatus Angelus est. Minor est dogma fidei, ex qua constat, sine gratia auxiliante nullum gloriæ meritum esse posse, nec sufficiens, de se, & condignum, vt gloria obtineatur, sine gratia habituali de qua 1. Ioann. capite 3. *Omnis, qui natus est ex Deo peccatum non facit; quoniam semen eius, in eo manet.* De auxiliante vero Isai. 1. num. 9. *Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorrha similes essemus.*

3. Confirmatur hæc ratio: quia, ita à Deo creatus Angelus ad gloriam fuit suis operibus, ex Dei auxilio promerendam, ac de facto obtinendam, vt nihil vltra industriam, & bonum vsum auxilij de suo Angelus apponeret, vt eam de condigno (mediatè saltem, & immediatè gratiam habitualem, & gratum formaliter facientem, quæ ius & semen formale proximum ad gloriam est & sufficienter de se se, nec ex Dei mera benignitate, vtcumque moti, vt gratiam, & gloriam donet, non autem quasi, ex iustitia, & ad æqualitatem mereretur, & adiuncta perseuerantia de facto obtineret: ergo nullum Angeli opus, seu actus liber, & honestus fuit, quin meritorius de condigno gratiæ habitualis immediatè, & saltem mediatè gloriæ fuerit; at, si primæ gratiæ infusio in instanti creationis expectauit dispositionem Angeli, per aliquem actum liberum, & honestum, aliquis actus liber, & honestus Angeli fuit, qui nec gratiam habitualem, immediatè, nec gloriam saltem mediate mereretur de condigno: ergo cuiusmodi dispositio ad primæ gratiæ habitualis infusionem expectata à Deo non fuit. Probatur minor, quia meritum condignum gratiæ habitualis, & gloriæ non est, ni actus honestus à gratia habituali operantis dignificetur: ille autem actus Angeli dispositiuus ad primæ gratiæ infusionem à gratia nulla dignificatur: siquidem nulla alia anteriore ad primam (alioqui hęc prima non esset) non à prima, ad quam actus ille disponit, & natura antecedit: nullus quippe actus dignificatur à gratia habituali ipsum subsequente, & quam quomodocumque meretur, & cuius intuitu illa infunditur, vt contouersia de merito tom. 2. de ente supernaturali demonstramus. Neque enim dignificare potest actum ad primam gratiam, quæ eius intuitu datur, ne ad seipsam dignificet, atque sibi natura præcedat, & contradictione manifesta, seipsa prior, & posterior sit: neque ad vlteriorem alium gratiæ gradum, quo augetur: tum quia est supra quantitatem valoris intrinseci actus: tum, quia minimo opere honesto primæ gratiæ de congruo meritiuo, & dispositiuo Angelus omnem gratiam habitualem sibi possibilem de condigno mereretur: maxime in sententia Quitos, qui ad dignificationem actus Angelici dispositiui ad gratiam primam ob eum infusam recurrit, vt argumento nostro satisfaciat: cum tamen, cum communi Castellanorum nostrorum sententia ex intensiori gratia dignificante operis valorem condignum, ad maius præmium vlterius doceat augeri: quod si posterioritas naturæ ad opus actumve honestum non obest gratiæ, vt ipsum dignificet (dummodo in eodem instanti durationis cum actus exercitio coniungatur) ad vlteriorem gratiam fiet planè, vt idemmet actus vlteriorem gratiam de condigno, in eodem instanti obtineat & ab hac, ad vlteriorem dignificetur, & ex huius dignificatione noua ad vlteriorem, & sic ad omnem gratiam habitualem operanti possibilem in eodem instanti & eodem & vnico actu dispositiuo, quantumvis minutulæ honestatis obtinendam. Ex eodem vero discursu conficitur: actum illum Angeli ad primæ gratiæ habitualis infusionem dispositiuum semper congruum solummodo mansurum: eam nec prima gratia ipso posterius natura infusa, quare nec vlla alia posteriore possit dignificari: vnde rursus necessario fiet: Angelos omnes gradus aliquot gloriæ essentialis à Deo obtinere, quos in via nusquam, fuerint condigne promeriti, nempe, eos, qui primæ gratiæ habituali dispositiuo illo actu à Deo ex congruitate solum quadam infusæ respondet, quare nulli Angelorum gloria essentialis tota, & integra, corona iustitiæ à Deo reddita erit: vti futura in eis est, sicut in nobis ait Paulus 2. Corinthior. quarto, cum tamen vtrisque coronæ adamussim meritis respondentis ratio sit communis, ex quo postremi huius discursus absurdo, primi antecedens amplius firmatur.

4. Quarta, & vltima probatio conclusionis à ratione

tione de principio, quo citati aliquot certamine primo, numero primo vsi sunt, vt Angelos in instanti primo suæ creationis gratiam, & consectaria dona supernaturalia à Deo accepisse negarent, desumitur, quod scilicet in primo instanti non potuerint actum liberum plene, seu deliberatum, ac subinde honestum quo se disponerent, exercere: cum tamen, ita disponi necessarium fuerit, vt connaturali modo, gratia, & reliqua dona à Deo, ac subinde de facto recepisse bona, & rationali Theologia dicantur: ex quo principio, contra aduersarios, qui in eo instanti creationis gratiam, & consectaria dona Angelos accepisse nobiscum defendunt, à suo sic, eiusmodi dispositio, ad gratiam, & dona consectaria, in eo instanti recipienda, non aliter per vos fit, esseve potuit, quam per actum plenè liberum, seu deliberatum, & honestum, sed actus planè liber, seu deliberatus, ac honestus, non solum habitus non fuit, sed nec haberi, elicique ab Angelis potuit in primo instanti suæ creationis: ergo nec dispositio ad primæ gratiæ in eo instanti, infusionem: cum autem aduersarij, cum quibus certamus, in eo primo instanti creationis suæ gratiam, & dona præfata Angelos à Deo accepisse nobiscum fateantur, ea omnia à Deo infusa, atque ab Angelis absque vlla dispositione sua accepta fateri coguntur. Argumentum hoc parui à plerisque aduersariorum fieri, & quasi, per neglectum principium illud negari, cum pro præsenti conclusione, cum pro illa veterum schola sticorum negante Angelis gratiam habitualem, & consectaria dona increationis instanti infusa, tum denique pro eorundem sententia negante Angelis in primo instanti peccatum, non solum de facto, sed etiam de possibili ob impotentiam absolutam Angelicam exercitij plene liberi, ac deliberati in actu vllo in instanti vnico, cum tamen ad peccatum lethale saltem (cuiusmodi Angelicum peccatum fuit) plena libertas, ac deliberatio exercita essentialiter requiratur: sed tamen principium illud de absoluta Angeli impotentia, ad plene deliberandum, in instanti creationis: immò, & in quovis vnico, in quo primum cogitationes in contrarium trahentes recurrunt, non ita debilibus fundamentis inniti: vt negligi, & per transenam, & libitum, cuiusque negari posse diximus controuersia de Incarnatione d. 2. de merito Christi quæstione prima de merito eius respectu Angelorum, agentes, & ex instituto hic ostendemus quæst 3. ex quo loco nunc, vt probabilius, nobisque verum id principium suppono.

5. Vrgeri maxime pro hac nostra conclusione, argumentum simile, ex absoluta scilicet Angeli impotentia peccandi in instanti primo creationis contendit Quiros citat. d. sectione secunda, numero 7. §. *Obiciunt quarto*, præcipue ad finem vsque sectionis contendens incassum instantiolis, & argumentatiunculis variis, eandem esse potentiam se disponendi, ad gratiæ, & donorum consequentium in Angelis, ac potentiam peccandi: tum, quia in præsenti prouidentia idem ipsum reipsa sit, non esse, in gratia, ac esse in peccato: tum quia disponi ad gratiam præceptum Angelis sit: sed prouidentia præsens, in qua idem sit non esse in gratia, atque esse in peccato, erga homines in natura lapsa est, non autem erga illos, in instanti primo creationis, & status innocentiæ hominum Protoparentum nostrorum, de quibus, atque Angelorum in primo instanti creationis ratio est eadem: secundum de præcepta Angelis dispositione in instanti primo est aperte falsum, atque absque fundamento: siquidem nec præcepto positiuo, quod de alio longe diuerso à dispositione sui ad gratiam Angeli solummodo habuerunt: nec naturali: quia in statu puræ naturæ rationalis (quomodo Angeli absque omni gratia supernaturali, in instanti creationis pro naturæ priori supponi debent ab his, qui per actum dispositos esse aiunt) nullam potentiam ad se disponendum ad gratiam habuerunt: quare, nec potuit eis esse dispositio illa iure naturæ præcepta, vt eius omissio realiter formaliter peccatum foret, ac subinde, eadem ipsa est impotentia absoluta libera peccandi, atque impotentia se disponendi. Quod si prius aliud constituatur ex gratia auxiliante naturam, ad eiusmodi dispositionem ad gratiam per actum liberum honestum, cum hic ex quocumque motiuo honesto ex Dei gratia ad illud prosequendum elicitus sit satis, quia cogitatio se disponendi ad gratiam vllatenus Angelo occurrat, absoluta potestas, & libertas ad eum actum dispositiuum, eiusque omissionem absoluta & libertas, & potentia eadem ad peccandum & non peccandum, eius dispositiones appositione, aut omissione, non erit: cum nemo teneatur, ad procurandum bonum quod prorsus ignorat: & quidem etsi gratia tantum vnicuique nostrum bonum sit, tantumque malum status peccati, nemo audebit dicere, (neque ipse Quiros audet) peccatores statim ac id cognoscunt teneri illico sub mortali, vel contritione perfecta extra Sacramentum, vel imperfecta in Sacramento se disponere ad gratiam habitualem recipiendam, & ab infælicissimo suo statu recedendum: imò, nec sub veniali, pro illo vnico instanti indiuisibili peccator tenetur: Præceptum enim nullum naturale, vel positiuum eis temporis, vel potius indiuisibilis vnius, angustiis vrget creaturas rationales nec potest vrgere, aut imponi, adhuc sub veniali: & demus nostro Quiros vrgere pro primo & vnico instanti, aduertentiæ sui pessimi status peccatores sub veniali vt dispositione ad gratiam illo egrediantur: an inde Angelos, qui sub tanto malo creati non sunt, pro illo instanti vrgeri, sub veniali, vt ad gratiam se illico disponant legitime inferetur? Alio modo ipse hoc argumentum enerat, numero 10. quem non probo, etsi solutionis eius fundamenta improbandi locus hic opportunus non sit.

6. Iam, quæ contra 3. hanc nostram conclusionem opponuntur, possuntve opponi, & effugia rationum, quibus ea hactenus probauimus eo omnia tendunt, vt gratia habitualis, gratumque faciens connaturalius, intra supernaturalem prouidentiam, non, nisi dispositis, per actum proprium liberum, & honestum ex gratiæ supernaturalis auxilio à Deo donetur: etsi indispositis, siue nulla eiusmodi dispositione eorum spectata, & attenta à Deo (vtpote suorum supernaturalium donorum absoluto Domino) conferri pro libito absolute posse: quod enim connaturalius est, de facto à Deo fieri, vbi de extraordinaria eius prouidentia (vt hic euenit) non constat, asserendum in bona Theologia erit: connaturalior autem prouidentia Dei in donatione gratiæ habitualis non, nisi per actum liberum, & honestum dispositæ rationali creaturæ multipliciter probari ab aduersariis contenditur. Primo ex nobis: quibus non, nisi dispositis per actum honestum contritionis perfectæ extra Sacramentum, vel attritionis, intra illud, gratia habitualis, & formaliter iustificans, donatur, nec infantibus adhuc, amentibusque, qui proprio actu disponi nequeunt, nisi ex meritis Christi, & alterius actu, qui eis applicet Sacramentum) in quo ad ipsorum iustificationem merita Christi applicata sunt, & continentur: sed enim oppositio, seu euasio argumentorum nostrorum ab antiquis aduersæ sententiæ Patronis excogitata debilis valde de se est, & quam mirror à Recentioribus, qui post nostrum Molinam scripserunt tentari adhuc, & opponi cum sit ab eo apertissime disiecta, & confutata §. *Primo parente*, & §. *Ad primum*: etenim ad iustificantionem nostram in natura lapsa iam, & per peccatum corrupta, & impia minus non est amplius Deum requirere, quam in pura, & integra natura, vt prodiit è manu conditoris: vt, scilicet: qui proprio actu, iustitiam, & gratiam, in qua & sibi, & aliis naturali generatione propagandam Protoparentes conditi à Deo sunt, amiserint, non, nisi actu proprio recuperent, qui autem actu non physicè, sed solum moraliter proprio, & physicè alieno Protoparentum, iustitiam perdiderint, alieno etiam actu meritorio Christi, & applicationis Sacramenti ipsam continentium iustificentur. Non secus, inquit Molina, atque legem Hebræis dolatis à se tabulis dedit primum Deus eis vero ob scelus populi à Moyse confractis dolatas ab homine tabulas petiit, vt secundo legem scriberet: demum argumentum, & euasio tentata nostris probationibus est huiusmodi: iustificatio naturæ Deo infensissimæ, maximeque odibilis dispositionem aliquam, liberam, & honestam de facto, & connaturaliter requirit, vt Deus odium in illam deponat, eamque sibi reconciliet

reconciliet, & gratiam habitualem largiatur : ergo, & natura pura, & integra, in qua ita sumpta complacet, & ob eius naturalem bonitatem cum eam condit, dispositionem similem de facto requiret, nec satis habebit, vt gratia habitualis infundatur ob eius capacitatem naturalem, tanquam ob motiuum, (non quidem ex actiuum, sed decentiæ, cum eius, tum opificis Dei, è cuius illa tota prodit arte, & manu ad finem supernaturalis beatitudinis, ad quem insufficiens de se se, atque operibus suis, æque, atque habituali gratia, atque absque auxilante gratia, siue vlla dispositione alia à Deo indita prorsus erit.

7. Alij aliter connaturalitatem dispositionis præfatæ ad gratiæ habitualis infusionem probant. Quiros primo : quia, cum non sit Angelicæ naturæ absque operibus connaturalis, ac debita beatitudo, nec gratia habitualis, quæ ius ad illam est, debita, absque operibus erit, fateor : sed quid contra nos ? immò vero nec naturæ cum operibus gratia habituali pro naturæ priori, vel saltem, non pro naturæ posterioris infusa non dignificatis, est debita connaturaliter : ergo infusio gratiæ naturæ Angelicæ, siue puræ, siue coniunctim cum operibus, è Dei etiam supernaturali auxilio profectis, gratiam habitualem antecedentibus debiti exactiui, iurisve naturalis non est, sed decentiæ, & congruitatis cuiusdam, cum naturæ ipsius, & operis, tum summi opificis, & artificis Dei, è cuius manu perfectam illam, atque omnibus numeris, absolutam, & facultatibus, mediisque necessariis ad finem beatitudinis, ad quem à Deo creatur per opera obtinendum sufficienter instructam prodire decet : qua solum ratione indebita etiam gratia auxiliante supernaturali instructam creari Quiros ipse, & aduersarij reliqui fatentur, nec possunt diffiteri : secundo probat : quia, cum gratia non destruat naturam rationalem angelicam liberam, sed perficiat : eius libertatem ad peccandum, vel non peccandum, in eo instanti creationis nequit destruere : ergo neque ad amorem Dei super omnia, & supernaturalem, qui pro vnico illo, & indiuisibili instanti creationis, præceptus angelis fuit, & cuius subinde omissio mortale esset omittendum : atqui si gratia habitualis infunderetur independenter, & anterius ad liberam Angeli dispositionem libertatem ad peccandum amoris Dei omissione impediret, pro instanti creationis : Ergo pro eo instanti creationis infusa ipsi non fuit independenter, & anterius, ad liberam eius dispositionem, sed argumentum hoc supponit falso præceptum amoris Dei supernaturalis super omnia, pro instanti vnico, & indiuisibili creationis implendum, impositum Angelis fuisse, eâque vrgere. Secundo : conclusionem de connaturalitate infusionis gratiæ habitualis per liberam eorum, & honestam dispositionem, quam cum aliis defendendam proposuit, eiusque anteriores probationes contendunt, magna ex parte deserit : illa enim de dispositione, per quemvis actum liberum, & honestum Angeli est ; hoc autem argumentum ad actum supernaturalis amoris Dei super omnia necessariam hanc connaturalem infusioni gratiæ dispositionem limitat ; alioqui enim, super quemvis alium actum honestum, & liberum satis disponi Angelum, ad connaturalem gratiæ habitualis infusionem admittat, fieri planè potest ; vt eo anterius natura elicito gratia connaturaliter infundatur anterius ad amoris præcepti eliciendam : tunc autem æque destruet illius ommittendi libertatem : cum ex parte actus primi, ac prorsus independenter ab exercitio libertatis in amore eliciendo gratia habitualis omissioni amoris præcepti repugnans, etsi dependenter ab exercitio libertatis circa alium actum honestum, cuius dispositione gratia infusa est, supponatur.

8. Ac demum singularis hæc restrictio dispositionis liberæ, & honestæ Angeli, vt gratia connaturalius ipsi à Deo in instanti creationis infundatur ad actum amoris supernaturalis Dei super omnia pro illo eodem instanti vrgenter, & instanter, absque vllis durationis induciis implendum, vel inde apertissime confutatur, quod ad connaturalem infusionem gratiæ actum, ad quem gratia habitualis natura sua debet præcedere, pro naturæ priori, atque, vt connaturalem eius dispositionem requirat : Etenim habitualis gratia, vel habitus charitatis est, à quo amor supernaturalis Dei super omnia debet connaturaliter immediate procedere, vel habitus illius, (sicut, & supernaturalium reliquorum) connaturalis radix, & principium, ac subinde eum amoris actum, vel immediato, vel huic proximè anteriori gradu, pro naturæ priori, natura sua, & connaturali prouidentia præcedet : vnde, & eius amoris, & dispositionis connaturaliter eliciendæ abolebitur libertas, ex qua solum, libera dispositio esse poterat ; & sane, cum actus ille amoris, vel ab habitu gratiæ, vel ab auxilio extrinseco Dei extraordinario habitus illius vices supplente miraculosè, debeat procedere, nec aliter fieri possit, neque præceptum vrgere, & subsistere (ne sit præceptum de re impossibili) connaturalis prouidentia infusionis gratiæ habitualis Angelis ab hoc authore asseritur, quæ esse nequit, ni miracula intercedant. Memorandæ (obiter solum) sunt duæ aliæ aduersariorum rationes reliquæ. Prima : quod gloriosius ab Angelis habeatur gratia habitualis ex propria dispositione meritoria congrue, quam sine illa distingue : gloriosius Deo eorum creatori, & opifici ad beatitudines finem nego, vt ex dictis patet : Angelis transeat, quorum decentiæ minus quam diuinæ ratio est habenda, Dixi autem transeat : tum, quia aliunde ea maior gloria compensari potest ob summam æstimationem naturæ Angelicæ, quæ tantæ naturalis dignitatis habita à Deo est, vt nullo alio expectato digna reputata fuit, quæ tantum ornatum reciperet : tum, quia humanitati Christi Domini summa, & infinita vnionis gratia, sine vlla meritiua dispositione data à Deo fuit, quin contra eius gloriam fieret : secunda (& cui specialiter noster Granados insistit) ex dispensatione Dei cum creatura rationaliter gratiam habitualem sæpè in scriptura asserta desumitur : desponsatio vero propriè, sine vtriusque sponsi consensu libero non est : sed hæc ratio plus probat, quam Granados cum reliquis aduersariis intendat, vt de secunda Quiros probatione dicebamus. Nempe, solo actu charitatis, & amoris in Deum disponi ad gratiam creaturam posse : talis enim consensus sponsalium, & matrimonij in contrahentibus est, vt se sponso, sibique sponsum, nec amplius velint. Secundo instatur : vnionis gratia, qua arctius, perfectiúsque cum Christi humanitate desponsatus (sensu quo ab scriptura desponsari cum creatura rationali per gratiam dicitur) Deus est : instatur item in gratia baptismali infantium absque vllo ipsorum consensu, cui, si rigida desponsatio, & propria per gratiam fiat, Parentum (qui sæpe abest) vel baptizantis consensus, & voluntas nequit substituere : est ergo desponsatio illa Dei cum creatura rationali metaphorica, allegorica, mistica, & similitudinaria : qua nimirum affectiuam Dei erga creaturam gratia ornatam coniunctio, atque huius cum Deo per adoptiuam filiationem, formaliter gratia ipsa inductam, cum Deo coniunctio arctissima, qualis ex sponsalibus, & matrimonio sponsis obuenit, significetur : quin reliqua sponsalibus, & matrimonio, essentialiter necessaria gratiæ ab scriptura tribuantur, tribuive vllatenus possint : vt patet in perpetuitate, & fine proprio eorum contractum, & aliis, quæ desponsationi Dei, cum creatura rationali, ex fide repugnant, nec, nisi blasphemè possunt cogitari.

CERTAMEN IV.

De gratia auxiliante Angelis in instanti creationis à Deo donata, examen, & decisio.

1. DIco quarto: de gratia auxiliante, Angelis in creationis suæ instanti absque vlla ipsorum libera dispositione (vt cum omnibus Doctoribus docuimus) à Deo collata: gratia auxilians Angelis naturæ & speciei superioris, quam inferioris naturæ Angelis, data non est maior in ratione gratiæ, & beneficij. Conclusio hæc vti, & sequens supponit diuersitatem, & inæqualitatem physicam, & entitatiuam naturæ, & speciei Angelorum, cuiusvis ordinis, & gradus hierarchici ab Angelis reliquorum graduum & ordinum hierarchicorum, vt qui altioris, superiorisque gradus hierarchici sint naturæ, & speciei physice, & entitatiue perfectioris, vt d. 2. quæstione 4. & 5. statuimus: eo vero supposito, & rursus ex omnibus gradibus, seu speciebus, & naturis Angelicis lapsos aliquos fuisse (vt eis locis obiter diximus, ac deinceps de peccato Angelorum disputantes, cum communi Patrum, & Theologorum ostendemus) certa, & legitima est præsentis conclusionis probatio: etenim gratiæ auxilium, efficax, & consensum logice concernens, ac secum deuoluens vbi primum absolute à Deo confertur, & existit: quia extrinsecus à futuritione conditionata consensus, si ipsum detetur efficax in nostra, ac vera sententia constituitur, maius auxilium, & gratia est, in ratione gratiæ, & beneficij quovis auxilio inefficaci quantumvis intenso, & ex parte actus primi physici entitatiue potentiori, ad intensius, perfectiusque operandum, & consentiendum: atqui auxilium hoc efficax ad consensum præcepto Angelis omnibus imposito in instanti creationis multis superiorum, & supremæ etiam hierarchiæ, & ordinis, futuris, si obedirent, ac proinde superioris, & supremæ perfectionis specificæ, & naturæ Angelis datum à Deo non est; siquidem ex eis plures Dei præcepto non consenserunt: datum autem est pluribus Angelis inferiorum, & infimæ etiam hierarchiæ, & gradus hierarchici, ac subinde imperfectioris, & infimæ speciei, & naturæ angelicæ: siquidem ex bonis Angelis infimæ hierarchiæ, & gradus hierarchici Angeli custodes, singulis, & omnibus, ex vulgo, hominibus singuli custodes Angeli deputati à Deo sunt: ergo maius auxilium in ratione gratiæ, & beneficij perfectioris naturæ, & speciei Angeli præ Angelis speciei, & naturæ imperfectioris, datum in instanti creationis à Deo non fuit.

2. Maior est dogma Theologicum. Tum quia auxilium gratiæ efficax, quantumvis tenuis, & remissæ entitatis physicæ sit, spectat ad prædestinationem, quæ amicissima, gratiosissima, & beneficentissima, Dei erga rationales creaturas est; sufficiens vero tantum, ac non efficax auxilium, quantumvis intensum: & entitatiuè perfectius, maiusque, & potentius ex parte actus primi physici ad consensum, & operationem in bonum, ad prouidentiam Dei, non prædestinatiuam, sed communem, reprobis etiam, attinet, non adeo amicam, gratiosam, & beneficam erga rationales creaturas: tametsi benefica, gratiosa, & amica Dei erga illas prouidentia sit, eoque magis, quo intensius, perfectius, potentiusque physice, & entitatiuè auxilium ex parte actus primi physici ipsis affert. Secundo: quia cum auxilium gratiæ bonum, ac beneficium rationali creaturæ sit, in ordine ad gloriæ, & beatitudinis finem, ad quem consequendum creata, à Deo illa & ordinata per eius prouidentiam est, mediij bonitate bonum, & beneficium creaturæ rationali erit; nempe, quatenus vtile, conducensque ad illum finem mediatè, & consensum meritaque, per quæ consequendus est immediatè obtinenda: atqui vtilius, & conducentius medium est, auxilium efficax, quo de facto ea omnia obtinentur (qualiscumque physice entitatis, & perfectionis minutulæ sint) quam alij auxilia (quantavis entitatiua perfectione, & intensione maiora) quibus tametsi præfata merita, & finis de facto, non obtinebuntur: ergo auxilia efficacia qualiscumque physicæ entitatis intentionis, & perfectionis sint, maiora in ratione gratiæ, & beneficij sunt, quam non efficacia, & sufficientia, quantumvis intentione, & entitate physica perfecta. Quod autem in instanti creationis collatum à Deo Angelis aliquibus auxilium efficax, aliis vero, inefficax fuerit supra ostendimus, & omnes supponunt, qui in eo instanti mediis necessariis ad finem beatitudinis per merita (quæ absque auxiliis gratiæ haberi non poterant) consequendum, instructos, & constitutos à Deo creari oportere docuerunt: etsi autem aliis actibus, quam obedientiæ præcepto imposito, aliquid amplius gloriæ vltra id, quod gratiæ habituali, per obedientiam conseruatæ responderet, promereri in via Angeli potuerint, etiam, ij, qui tandem, per inobedientiam lapsi in gratia, & veritate, non steterunt, idem de auxiliis ad eiusmodi opera censendum probabilius videtur, vt ex iam dicendis clarebit.

3. Dico quinto, & vltimo Angelis omnibus naturæ, & speciei superioris, & entitatiue perfectioris maior physice, & entitatiue perfectior, & intensior gratia auxilians, quam aliis naturæ, & speciei imperfectioris collata à Deo, in eo instanti creationis suæ fuit. Conclusioni huic consentient Doctores omnes, qui primæ nostræ conclusioni certaminis secundi numero 1. consenserunt: tametsi non ita diffinitè, & in terminis, vt aiunt, ipsi disputarint: est autem ex dictis pro ea conclusione prima quintæ huius ratio procliuis: etenim præstantiori Angelorum, ac perfectioni naturæ decentiæ (& si non ex actionis, naturalisque iuris) titulo: supernaturalia reliqua dona à Deo solo, ac sine vlla dependentia à bono creati arbitrij vsu, prouenientia, atque eam ia actu primo physico ad eius ornatum, & condignam operationem vitæ æternæ (ad quam vt finem creati Angeli sunt) constituentia debentur maiora entitatiue, vt physicè perfectiora, vt ibi ostendimus, Angelis speciei, & gradus hierarchici perfectioris, & superioris: atqui auxilia gratiæ physica interiora, & entitatiue perfectiora pertinent ad actum primum physicum, vt condigne ad vitæ æternæ finem (ad quem creati Angeli sunt) à Deóque solo independenter à bono vsu creati arbitrij prouenium: ergo ea debentur Angelis speciei, & naturæ perfectioris. Confirmatur: quia Angeli naturæ perfectioris, altioris, maiorisq; gloriæ finem per merita, quam alij inferioris naturæ, quatenus per Deum est, consequendum fuere creati: atqui id connaturalius euenit, si quatenus per Deum stat, maioribus, intensioribus perfectioribusq; physicè auxiliis gratiæ ad merita maiora condigna gloriæ in actu primo physico ad bene operandum & merendum præueniantur: ergo ita à Deo præstitutum de facto fuit. Patet consequentia: quia in prouidentia, quavis, siue naturæ, siue gratiæ, id quod connaturalius est, præstitutum de facto à Deo asseri debet: vbi cum extraordinaria prouidentia vsum aliunde non constet, vt necunde hic constat. Maior probatur. Tum quia, amplior, maiorque gloria magis decet naturam Angelicam perfectiorem, ac proinde, cum finis gloriæ, ad quem Angelos creauit præstitutio, atque magnitudinis eius taxatio penes Deum solum fuerit, tametsi eius executiua assecutio ab eorum meritis pendere debeat, perfectiori naturæ Angelicę amplioris gloriæ finem præstitutum à Deo fuisse censendum iure optimo est. vti eadem ratione cum maioribus gratiæ donis eam condidit. Tum etiam: quia cum Deus ex Angelis naturæ perfectioris superiores gradus hierarchicos constituere statueret, atq; hi gloriæ prestantioris finem Angelos præstantioris naturæ condidisse, probabilius longè est.

4. Minor

4. Minor probatur: quia connaturalius valde est Angelos cuiuscumque præstantioris naturæ maioribus intensioribusque physice, & entitatiuè gratiæ auxiliis prœuentos intensius, perfectiusque operari cum pro sua libertate eis consentiant, ac bene vtantur, nec, vt absolute possunt, abutantur, ac reluctentur, quam minoribus, & remissioribus. Dices: supposita præstantiore, & perfectiore physice natura, & voluntate Angelorum, opus non esse præstantiori, ac intensiori auxilio gratiæ, vt connaturalissime intensius, & perfectius operentur, quam Angeli naturæ imperfectioris, supplente nimirum, voluntatis naturali præstantia, quod deficit intentionis gratiæ auxilio: vt boni genij, & voluntatis naturalis hominibus etiam vsu venit: quos quavis pia cogitatione, auxilio gratiæ, atque exhortatione connaturalissime intensius aliis, genij, & indolis naturalis alterius, in bonum moueri experimur: Confirmatur, ex dictis à nobis supra: scilicet, Angelos cuiusvis hierarchiæ adeo aptæ, ac dispositæ naturæ esse ad sui gradus hierarchicos actus ardenter concipiendos, vt, vel minutulo gratiæ auxilio tactos, non secus, ac sulphureus puluis scintilla quavis ignis, ardescat: sed postremum, de eis solum actibus hierarchicis, cuiusque gradus hierarchici, vt summum probat, non de aliis omnibus communibus Angelorum, & gloriæ meritoriis; sed, nec de eis, nec de aliis hæc, nec præcedens obiectio quidquam contra minorem eiusque probationem præstat. Etsi enim, qua velis facilitate, & connaturalitate boni genij, indolisque, natura intense respondere auxilio gratiæ demisso, ac minutulo apta, nataque sit: ast auxilio intensiori, ac physice maiori, & potentiori, connaturalius, faciliusque, eandem naturam responsuram intensius, certum est, vbi ei pro sui arbitrij libertate responderit.

5. Denique vtique rationi primæ respondebis, vel contra vtramque obicies, ex supra etiam à nobis dictis, ex maiori gratia in instanti creationis Angelis naturæ, & speciei perfectioris, independenter ab omni eorum, merito, & libera dispositione à Deo infusa, ampliorisgloriæ ius ex tunc ipsis parari, si perseuerent, quam Angelis naturæ imperfectioris, quibus infusa tunc fuit, gratia habitualis minor, etsi illi nec intensius, perfectiusque operentur: atqui auxilium gratiæ intensius physicè maius, & intensius solum, ad intensius, perfectiusque operandum magisq; metendum gloriæ, ad quam ampliorem, quam Angeli imperfectioris, speciei, & naturæ creati à Deo sunt: ergo otiosè ac de superfluo maioribus auxiliis perfectior natura Angelica tunc in actu primo physico ad amplioris gloriæ finem per merita, quatenus per Deum stat consequendum prœuenietur: cum in maiori gratia habituali prima anterius, & independenter à meritis infusa, etsi posterius eorum merita æqualia, & fors aliquantulum remissiora, quàm ab imperfectioris naturæ Angelis haberentur, satis perfectioris naturæ Angeli haberent, vt ampliorem gloriam consequerentur. Respondetur facile Angelos ad gloriam per merita obtinendam, tanquam ad finem conditos à Deo fuisse: quia illam industriæ suæ ad auxilia gratiæ adiunctione, meritisque obtinere, ac, non purè otiosis, à Deo donanda erat: vnde, etsi gratia prima habitualis, ius semenque gloriæ ipsis fuerit, non tamen, nisi, vt coniuncta perseuerantiæ, ex Dei auxilio, & ipsorum industria subortæ ius, semenque de facto, & absolute obtinendæ gloriæ esse voluit Deus: insuper præcipuam gratiæ habitualis iurisque ad gloriam ac gloriæ ipsius portionem non mere gratuitam, sed ex cuiusque meritis esse, & quæ multum, gratiæ portioni gratuito iuxta naturæ dignitatem, vnicuique donatæ excederet: vnde, quatenus ex Deo ipso est, maiora merita perfectioris naturæ Angelis per auxilia gratiæ maiora, & potentiora physicè prœuenire, congruum intentioni huic suæ fuit.

6. Adde ex perfectioris naturæ Angelis superiores hierarchias, & gradus esse constituendos, & quamvis naturæ excellentia, & gratiæ primitus collatæ, eis satis esset, vt imperfectioris naturæ Angelis, meritorum tamen æqualium, sine horum iusta querela præferentur: ast cum gradus hierarchici, non solum præcedentiæ in dignitate honoraria, sed ministeriis etiam, & potestate iurisdictionali sit, qui in meritis ministerij non excellerent, minus congruè aliis præferentur: ex fine ergo amplioris gloriæ, ad quam conditi, & ordinati Angeli perfectioris naturæ sunt, & ex gradibus hierarchicis, superioribus, quos occupaturi erant, qui in gratia starent, congruum, consentaneum, & connaturalissimum fuit, Deum maiora eorum merita, quatenus per ipsum solum stabat, maioribus physice, & entitatiuè auxiliis in actu primo physico ad operandum collatis prœuenire. Porrò concluso vtraque ex iis, quæ de primis Parentibus nostris in statu innocentiæ Patres, & Scholastici communiter docent, nosque cum ipsis controuersia sequente d. secunda docebimus, non leuiter confirmantur: eos siquidem ampliori gratia, non solum habituali, sed auxiliante, illustrationum, & scientiæ, non solum speculatiuæ, sed practicæ, atque ad perseuerandum, ac merendum pro naturæ capacitate, & decentia, ornatos, & instructos, in instanti suæ conditionis primo, à Deo fuisse concors Patrum, & Theologorum sententia est.

7. Quod autem ex conclusione nostra quarta contra hanc quintam obiici poterat: scilicet, Angelis, non paucis perfectioris naturæ de auxilio efficaci (quod maius longe in ratione gratiæ, & beneficij est, quantumvis physicè intensis sufficientibus solum, & certo maiora merita Angelorum, & gloriam maiorem deuoluens) prouisum à Deo non fuisse: ergo nec auxiliis physicè maioribus, & intensioribus, ex fine amplioris gloriæ per maiora, merita obtinendæ, neque, vt meritis, pro gradus hierarchici sui excellentia, imperfectioris naturæ, & gradus Angelis præcedant. Hoc inquam prœuentum sæpè à nobis est verbis illis (quatenus per Deum solum stat) decentiæ titulo de auxiliis potentioribus, & maioribus prouidisse; auxilia vero efficacia, quà talia per Deum solum non stant, sed à bono vsu creaturæ rationalis per quem, in statu conditionato, tandem efficacia constituuntur, pendent: etsi autem, ex auxiliis gratiæ, ita constitutis, & scientia media cognitis conferre, ac non ex sufficientibus penes Deum solum sit: ast, nec decentiæ, naturæ titulo, nec ex fine gloriæ, nec ex eorum electione in gradus hierarchicos superiores futura, ea conferre, quæ connaturaliter, tenetur; sed solum magis, & ad maius meritum, & præmium in actu primo physico naturæ, & speciei perfectioris rationales creaturas constituere: in quo, per physicam solum, & entitatiuam auxilij intentionem, & perfectionem maiorem, non autem per efficaciam quæ ad actum primum physicum, nec spectat, nec spectare salua libertate rationalis creaturæ potest.

8. Ex his tandem constat, quam bona, & connaturaliori consequentia conclusionis certaminis huius cum doctrina communi Patrum, & Scholasticorum, asserentium gradus hierarchicos superiores, ex Angelis natura, meritis, & gloria etiam, excellentioribus, quam Angeli, inferioris hierarchici gradus esse constitutos: Etsi enim superiores illi Angeli maioribus physice auxiliis in actu primo physico ad operandum, & merendum gloriam ampliorem instructi à Deo, ac subinde ad intensius, & perfectius operandum, & merendum potentiores in actu primo physice à Deo constituti, æque, atque inferiores, Angeli indifferentes, ac liberi absolute maneant, cum ad non operandum, & merendum, & consequendam gloriam (vt patet, ex Angelis superiorum, & supremæ etiam hierarchiæ lapsis) tum etiam ad remissius operandum, & minorem gloriam merendum, vt ex primo patet) si enim nullatenus operari, ac mereri, sub auxiliis illis potentioribus, & physice maioribus absolute potuerunt citius non adeo intensè operari, minusque proinde, mereri absolute potuerunt, quam sub eis absolutè, operari ac mereri poterant) tamen cum Angelis superioris, perfectiorisque naturæ, prædestinatis potentiora, maioraque entitatiue, & physice auxilia, sicut æqualis naturæ reliquis collata à Deo sint, atque ex ita potentibus physice auxiliis, efficacia, & quæ habitura effectum, cum maiorum meritorum, tum

gloriæ amplioris (vti ex potentioribus auxiliis connaturalius est, quam, ex minus potentibus, casu, quo eis consentiatur) scientia media prænouerat, Deus contulerit; fit planè Angelos, superioris perfectionisque naturæ connaturalissimo, prouidentiæ, & prædestinationis, supernaturalis modo, intensius operasse, ampliusque gloriæ promeritos assequutosque fuisse, quam inferioris naturæ Angelos reliquos, ex quibus inferiores hierarchiæ componerentur, ac demum superiores hierarchias Angelis naturæ, gratiæ, & gloriæ donis; præstantioribus naturaliori prouidentia, ac subinde de facto (vt Patres, & scholastici communiter docent) constare.

QVÆSTIO II.

De donis actualibus, siue actibus supernaturalibus in instanti creationis suæ Angelis à Deo donatis.

EGimus quæstione prima de donis habitualibus, quæ à Deo in suæ creationis instanti primo, simul cum absoluta sui existentia Angeli receperunt, & gratia auxiliante, quæ etsi sancta cogitatio sit, tamen ex parte actus primi ad eorum actus, & operationes se tenet: iam de actibus, & operationibus, quæ ab illis habitualibus donis, & gratiæ auxiliis, vel proximè, vel remotè proueniunt agendum recta methodo est: ex eis autem, quidam actus intellectus sunt, quidam actus voluntatis ab eis donis habitualibus prouenientes: & quoniam habitus intellectus à Deo tunc infusi alij per accidens infusi sunt, scientiæ abstractiuæ scilicet naturalis, ab ipsis adquiribilis, de obiectis quorum tunc species propriæ debitæ ipsis non erant (vti Adamo in statu innocentiæ infusi fuere) & hi quidem, vel propriæ, & strictæ, atque euidentis scientiæ, ex certis, & euidentibus, collecti actus sunt, vel non, ex euidentibus, & certis deducti, ac proinde nec scientiæ strictæ, & propriæ actus: alij vero sunt actus supernaturales, intellectus, & fidei, de omnibus an pro primo creationis instanti Angelis adfuerint, vti & de supernaturali, beatitudine, siue perfecta patriæ, siue imperfecta viæ) à Theologis disputatur: de actibus vero voluntatis à Deo Angelis donatis disputant etiam Doctores, in præsenti, & in primis de amore Dei super omnia, vel naturali, vel supernaturali, deinceps de actibus erga obiecta reliqua honesta spei, & reliquarum virtutum moralium. De his igitur omnibus suo ordine, & seorsim de singulis agendum, ac definiendum, hic à nobis erit, & primo de actibus intellectus, secundo de actibus voluntatis. Tertio de actu beatitudinis, tam naturalis, quam supernaturalis, siue imperfectæ, siue perfectæ, de qua an in actu intellectus, an in actu voluntatis consistat definire huius loci non est. De his, inquam, secundum physicam suam entitatem sumptis, non autem qua mediatè, vel immediatè liberi honesti ac meritorij esse possunt, de eis enim ita sumptis, tota quæstione tertia, ex generali principio, ibi examinando, facile, quid sit censendum constabit.

CERTAMEN I.

De actibus scientiæ, & cognitionis abstractiuæ Angelorum in primo instanti suæ creationis.

1. EGimus de abstractiua solum Angelorum in primo instanti cognitione & scientia, de intuitiua quippè, & visione obiecti, cuius in eo instanti species habuerit (de quo non hic, sed tom. 1. nostræ philosophiæ controu. vlt. de naturalibus ac purè philosophicis Angelorum disputamus) certum est eam, ex tunc singulis adfuisse, quin dubitandi, ambigendiue ratio vlla posset occurrere: scientiam vero, & cognitionem abstractiuam Angelorum diuidimus in per se naturalem, cuiusmodi est scientia omnis natura sua per discursum ex vno obiecto cognito ad aliud ab Angelo adquiribilis: (quam in propriè strictéque, & perfectè scientiam, euidentem scilicèt, & ex euidentibus deductam legitimè, & in non ex ita euidentibus, aut non ita legitimè deductam subdiuidimus) & in scientiam, & cognitionem supernaturalem fidei, ob Dei reuelationem: hoc vero nostræ diuisionis, membrum, ad rem præsentem oportunè subdiuidimus in actum fidei ob reuelationem, & testimonium Dei obscurum, siue non euidenter notum, crediturò Angelo (sicut vulgo hominibus, qui in via crediturò contingit & in actum fidei ob testimonium, & reuelationem Dei certo, & euidenter Angelo crediturò notam: non est enim de vtroque modo habito fidei actu eadem in re præsente decidendi ratio. Ne tamen actus, secundo modo assignatus dicatur impossibilis: suppono, ex tom. 2. de ente supernaturali controu 1. (quæ eli de fide) actum fidei cum euidentia, & intuitione reuelationis posse, non solum de potentia Dei absoluta, sed connaturalissime consistere, vt satis, etsi summatim ostendi disputans de scientia humanitatis Christi: quare, ex incompossibilitate actus fidei, cum euidentia reuelationis, neq; in Angelis, eiusmodi actus fidei repugnabit.

2. Suppono secundo euidentiam reuelationis Angelis in primo instanti creationis, & mediatam, ex discursu, & motiuis signique locutionis, & reuelationis diuinæ, in se euidenter notis, absque Dei visione clara, & absque euidentia, adhuc abstractiua, locutionis Dei extrinsecus per eius species abstractiuas, vel propriæ ex modo autem concursus diuini temperatas, vt eius locutionis Dei solum abstractiuam cognitionem euidentem immediatam, & certam Angelis ingererent, fieri posse, vt non inuerecenser Arriag. d. 20. sect. 2. subsect. 1. & 2. contra Soar. c. 5. n. 17. & quidem, quoad certitudinem cognitionis de locutione Dei indubitatum esse debet: cum hominibus, etiam viatoribus, pluribus, quibus immediatè, & per quos Ecclesiæ suæ veritates, quas voluit Deus, reuelauit, certam abstractiuam reuelationis, & locutionis Dei cognitionem adfuisse negari nequeat: ex qua, ita firmiter reuelatis credidérunt, vt miracula statim in eorum reuelationis Dei argumentum obtulerint, & illico patrarint, quin ab alijs, quam à Deo de Dei locutione, & veritatibus reuelatis fuerint instructi miraculáve, aut signa alia, quibus in eam certitudinem reuelationis, & locutionis diuinæ ad ipsos induci possent, præcessissent. Ac de sanctissimo nostro Patriarcha Ignatio, nouimus de suis priuatis reuelationibus mysteriorum, & veritatum fidei à Deo immediatè Manesæ, vbi perfectionis tyrocinium potuit, habitis adeo certum fuisse vt non extantibus communib. pro Ecclesia tota certo ipsum ea omnia crediturum doctrinamq; asseuerit. Nec dubiú esse debet, quin Deus mysteria plura Angelis ita immediata reuelatione, & euidentia ipsis, aut certa abstractiuè cognitione indita in instanti suæ creationis reuelauerit. cum eo modo de aliquibus veritatibus homines viatores instruxerit, ac præduratione vię angelorum breuitate institui illico eos de credendis oportuerit, vt deliberato in via, ac meritoriè credere possent.

; Denique

3 Denique suppono, opus non fuisse, vt omnibus Angelis, ea immediata reuelatio à Deo fieret, ac certa eius cognitio simul infunderetur, sed satis fuisse, vt aliquibus summæ dignitatis natura, & gratia iuxta superius dicta immo Angelo ex eis summe in vtraque perfecto, & immediata reuelatio fieret, eiusque certa, & euidens cognitio à Deo infunderetur, ac per ipsum reliqui, etiam eiusdem gradus hierarchici, pro eodem instanti creationis de reuelatione, & reuelatis à Deo mysteriis instruerentur. Ratio autem est, quia tunc gradus hierarchici instituti dispositiq; non erant, qui post exactam viæ Angelicæ durationem, ex bonis solum Angelis erant instituendi, institutique demum sunt: quare nec illuminatio Angelorum inferiorum graduum per Angelos superiorum, quasi iurisdictionalis, & ex lege erat à Deo instituta: vnde nec immediata Angelorum supremi gradus hierarchici à Deo illuminatio: ac proinde liberum prorsus, nec vlli suæ legi, aut statuto, quod nondum erat, aduersum Deo fuit Angelum, seu Angelos, quos vellet alloqui, immediato, & illuminare, ac medio, mediisue illis reliquos, non solum pro instanti creationis; sed pro reliquis totius durationis, qua viatores extiterunt. Fuit autem connaturaliori prouidentiæ congruentius, vt his, qui dignitate vtraque cunctis præcellebat, ad immediatam illuminationē, & reuelationem eligeretur, & vt reliquos de reuelatis sibi à Deo instrueret, cessat absurdum inde quo ab hac cogitatione, in quam, inclinauit Arriaga, recessit citata subsect. 2. num. 23. §. *Hinc dubitatur primo*: quod, scilicet, omnes Angeli supremæ hierarchiæ æque immediate illuminari à Deo debeant; cum immediate vero euidentia illuminationis, reuelationisque à Deo fidei actum stare non posse, ac proinde nullus Angelus supremæ hierarchiæ (tertia scilicet, vt minimum Angelorum pars) fidei actum habuisset; quod est improbabile, & absonum; tametsi de vno, vel altero Angelo asseri probabiliter, & citra dissonantiam putet. Vidimus namque, ab immediata illuminatione supremi Angeli hierarchiæ supremæ ad reliquos eiusdem pro viæ statu consequentiam non tenere. Item: in nullo actum fidei, secundum suam substantiam, & entitatem, cum euidentia reuelationis, etiam clara immediata, & intuitiua repugnare, nedum cum abstractiua cognitionis euidentia, aut certitudine, qualem Angeli adhuc viatores haberent. An vero cum fidei libertate, & merito pugnent, q. 3 definietur his positis.

4. Dico primo Angeli omnes in primo instanti creationis actus scientiæ naturalis, cum propria, & strictè talis, tum impropriæ, & latæ, proprio discursu ex naturaliter notis acquiribilis, & per accidens infusæ secundum suam substantiam, & entitatem sumptos habuerunt. De actibus scientiæ propriæ, & stricte talis, probatur irrefragabiliter conclusio, ex scientia visionis, & intuitiua obiectorum omnium (quæcumque ea sint) quorum in primo instanti creationis Angeli species proprias habuerunt; eorum quippe pro eo etiam instanti visionem claram, & intuitionem habuisse certum, & indubitatum, vt diximus, cunctis scholasticis est: quia scilicet intellectus angelicus propria obiecti specie instructus, est causa naturalis completa expedita, & determinata de se ad eius visionem eliciendam, non minus, quam ignis applicitus materiæ ad productionem caloris, & quæuis alia causa naturalis completa, & expedita, ad proprium effectum producendum: ergo illico, eius obiecti visionem eliciet; non secus, ac reliquæ causæ naturales completæ, & expeditæ, vbi primum sunt, suos proprios effectus producunt, quin, ne vnius quidem instantis mora trahatur, vt eos producant: quia in eo, nil amplius virtutis promptitudinis, expeditionisq; ad eos producēdos repetietur, quam in primo. Tum sic, vt intellectus Angelicus in primo creationis instanti cognitionibus hisce euidentibus obiectorum, ex quibus euidenter alterius obiecti, seu obiectiuæ veritatis cognitio, & conclusio deducitur, est causa naturalis completa, expedita, & determinata, eius cognitionis & conclusionis eliciendæ, ergo illico, in eodem illo instanti proximo suæ creationis illam eliciet, quin, vel vnius instanti moram trahat, illudque instans, immediate sequens ad eam eliciendam expectet. Perspicua proinde, vt dixi, prima hæc conclusionis nostræ pars est. Secunda vero pars non adeo est perspicua; pro qua proinde illud addidit. *Secundum substantiam, & entitatem actus scientiæ*. Est quippe secunda hæc conclusionis pars de scientia Angelica probabili solum, neque ex euidentibus præmissis cognitionibus aliorum obiectorum per legitimam illationem, & discursum Angelorum adquiribili, vt in nobis nostrarum scientiarum quas dicimus, conclusionibus maiori ex parte earum (Philosophia. v. g. & Theologia) vsu venit, quarum plerumque conclusiones probabiles solummodo sunt, atque ex præmissis probabilibus tanquam deductæ. Vnde fit, vt ratio pro prima parte conclusionis de scientiæ propriæ, & strictæ actibus, seu conclusionibus euidentibus, locum, pro secunda habere nequeat; siquidem intellectus causa naturalis completa, & determinata de se conclusionis eiusmodi inferendæ non est, vti nec intellectus noster præmissis tantum probabilibus instructus: quare eis etiam habitis possumus conclusioni non illico assentiri.

5. Vt autem conclusionis pars hæc, vt à nobis proponitur perspicue intelligatur, & à nobis probetur, ac de actu fidei Angelicæ in instanti, primo creationis mox dicendis, & probandis sternatur complaneturque via, aduertendum est: hanc intellectus Angelici (sicuti & nostri) præmissis solum probabilibus instructi indeterminationem ad assentiendum conclusioni, seu indifferentiam in actu primo ad assentiendum, vel non assentiendum conclusioni ab intellectu ita constituto præcise eiusue actu tolli, & determinationem in actu primo ad assentiendum conclusioni induci non posse: quia intellectus potentia libera non est, quare, nec sibi ipsi actum imperare, nec sine imperio indeterminationem & indifferentiam suam ad actum, eiusue omissionem actu ipso elicito immediate in actu secundo determinare potest. Id enim voluntatis liberæ, & arbitrij in actu primo solius proprium est. Ea igitur indifferentia & indeterminatio extrinsecus, actiue, aliunde, quam ab intellectu, qua tali, eiusque actu tolli in actu primo debet, vt probabili conclusioni assentiatur: ab actu, scilicet, voluntatis assensum imperantis, cum præmissæ ex quibus discurrit atque ex ipsis illatio solum probabiles esse cognoscuntur, & fallibiles, vel obiectiue, cum præmissæ, etiam de se fallibiles, & probabiles saltem negatiue, euidentes intellectui non apparent: id est nulla fallibilitatis earum ratio intellectui repræsentatur, cuius rationem in assensu, cum præmissis ipsis tum conclusioni præstāda hæreat: quemadmodum in subitis motibus voluntatis, erga obiecta aliqua de se etiam mala, sæpe contingit, vbi nondum malitiæ cognitione voluntas præuenitur. Cum autem tota, & adæquata actiuitas ad conclusionem ex probabilibus principiis, ac præmissis inferendam penes intellectum, ita eis præmissis etiam, vt probabilius, & subinde fallibilibus cognitis instructum sit soloque ei ita instructo determinatio ad essentiam illatiuum conclusionis, vel actiue, ex actu voluntatis assensum illatiuum imperantis, aut obiectiue ex amotione cognitionis de præmissarū & illationis fallibilitate, qua ab assensu ex parte obiecti detineretur, possit obuenire, fit plane eundem actum secundum substantiam, & entitatem assensiuum conclusioni fore, siue ex libero voluntatis imperio in actu primo determinetur, liberque mediate actus assensiuus conclusioni subinde euadat siue obiectiue seu ex parte obiecti vndecumque obueniente à notione cognitionis de fallibilitate principiorum, in se solummodo probabilium, & illationis ex ipsis, negatiue saltem, euidentia ea omnia intellectui euiusuis, (& ad rem præstantem Angelico) repræsentetur, atque adeo nullo adstante retardatiuo ex parte actus primi ad assentiendum conclusioni probabili necessario intellectus terminetur, quemadmodum agens quoduis nullo adstante contrario, aut impedimento, si plenæ, & completæ actiuitatis naturalis sit, necessario operatur.

6. Ex his facilis est secundæ huius partis conclusionis probatio, quia ex sola necessitate deliberationis voluntatis ad imperandum intellectui instructo præmissis solum probabilibus ac subinde indeterminato in actu primo ad assentiendum, vt per eiusmodi imperium in actu primo determinatus assentiatur eiusmodi conclusioni probabili non posset Angelus in primo instanti suæ creationis conclusioni probabili solum assentiri, actumque abstractiue scientiæ minus propriæ, & latæ sumptæ haberi: atqui sola amotione cognitionis omnis de sola probabilitate

probabilitate, fallibilitateque præmissarum, & conclusionis inde inferendæ (vndecumque extrinsecus, ac sine vlla deliberatione voluntatis amotio illa proueniat) tollitur ex parte actus primi eiusmodi indeterminatio, & indifferentia intellectus instructi præmissis illis, re vera solum probabilibus, & fallibilibus, atque inducitur determinatio opposita ad assensum conclusioni, ex eis præmissis (vt proxime à ratione, & à paritate subiectorum motuum instantaneorum voluntatis in obiecta de se mala, vbi nulla adest ab eis retrahens cogitatio ostendebamus) ergo in primo illo instanti creationis suæ potuit Angelus conclusioni ex præmissis, re solum probabilibus, assentiri, atque actum abstractiuæ scientiæ impropriæ, & latæ dictæ habere; vt secunda parte conclusionis dicebamus. Discursus est legitimus, & satis probata minor. Maior mihi est certa: alia quippe ratio verosimilis non apparet, ob quam vnico, & primo creationis instanti nequeat Angelus conclusioni probabili, ex præmissis probabilibus assentiri (sicut euidenti, & ex euidentibus deductæ posse, & de facto assentiri, prima parte conclusionis diximus, & probauimus) nisi, ex indeterminatione, & indifferentia intellectus præmissis solum probabilibus instructi in actu primo ad assentiendum, vel non assentiendum, conclusioni, quæ, non nisi per actum deliberatum (intellectui, quà tali impossibilem) à voluntate possit auferri: quod, si esset verum, cum deliberatio, seu libera determinatio voluntatis creatæ in vnico instanti magnis fundamentis censeatur impossibilis, (vt quæstione tertia videbimus) efficaciter conclusio impugnaretur, est igitur assensus Angeli conclusioni probabili in creationis instanti secundum substantiam possibilis; ergo, & habitus de facto, est quippe perfectio, & per se naturalis absolute, ac proinde pro illo tunc per accidens infusa, & supernaturaliter, quoad modum, disposita. Sed consequentiæ huius probatio, erit solutio imperfectionum, quæ in eo actu scientiæ videntur apparere: quæ erit etiam conclusionis, & veritatis eius explicatio pro rudioribus maior.

7. Prima scientiæ latæ actus solum probabilis est de se fallibilis, ac proinde esse de se error potest, & de facto, in pluribus eius scientiæ, actus erronei erunt: ergo à Deo in naturæ Angelicæ ornamentum pro eo instanti eiusmodi scientia curatum, ac dispositum non fuit. Ecquid enim ornatus, imo non indecentiæ, habet erroneus actus. Respondetur: probabilitatem præmissarum, & conclusionis, ex genere suo, nec veritatem earum, nec falsitatem claudere determinate, nec excludere; sed solum veritatis, aut falsitatis earum euidentiam ex terminis, & obiecto ipso, vel ex mediis, quibus eis assentimur: quare ratione materiæ actus probabilis assensus re ipsa esse possunt quandoque reipsa falsi, & errores, quin veri esse reipsa queant. Illos ergo, reipsa veros, actus probabiles scientiæ late dictæ amotione cognitionis omnis de eorum fallibilitate prouidit, disposuitque Deus Angelis in instanti creationis, eorum ornamento, non exiguo: verum quippe, & quod reipsa falsum nequit attingere, probabiliter adhuc, perfectio est, cum veritatis eius ignorantiam, etsi non positiua euidentia veritatis absolute propellat; assensus vero probabiles, re tamen ipsa falsos, & erroneos Angelis pro creationis instanti, non ita prouidit Deus, sed fallibilitatis eorum cognitione adiuncta, ne eis tunc assentirentur, disposuit, vt errorris ignominia physica eos, cum primum, è sua manu, & arte prodibant, liberaret. De scientiæ igitur probabilis, & late dictæ actibus veris conclusio nostra intelligenda est, non de falsis, & erroneis, qui sub scientiæ nomen, non veniunt, sed erroris & turpissimæ ignorantiæ, scilicet positiuæ. Secunda obiectio esse potest. Angelos in statu etiam, & duratione quauis status viæ (cuius pars est primum instans suæ creationis) solum, ex notis euidenter discurrere posse: tum, quia ex eis solum discursum Angelis videntur scholastici tribuere: tum, quia alias erroris periculo essent expositi: tum denique, quia cum probabilia media non per se, sed per alia media probabilia fiant, processus infinitus repugnans in hac probabili solum Angelorum scientia, videtur admittendus: atqui ex euidentibus præmissis, & principiis repugnat scientia non euidens, ac solum probabilis: ergo, & secunda hæc pars conclusionis est de subiecto repugnante, & non supponente, ac subinde facultatis necessariæ. Negatur antecedens, cuius prima probatio, ex communi scholasticorum est falsa. Ij enim de Angelis solum beatis, non autem de cunctis Angelis, in statu viæ agunt, dum eis discursum, ex euidentibus solum concedunt. Imo neque de eorum discursu ex probabilibus disputant: quare neque beatis Angelis negant, quibus modo, & prouidentia Dei supradicto, & ex imperio etiam deliberato ipsorum assentiendi conclusioni, cum assentiantur, erroris periculum satis præcauebitur, quo secunda probatio euanescit. Vltima probatio antecedentis ab absurdo processus infiniti æque nostram scientiam late dictam ac solum probabilem, atque Angelicam impugnat, solumque probat deueniendum in ea tandem esse ad prima aliqua principia de sese, ac suis terminis probabilia, sicut in scientia stricta ad principia per se, & ex terminis nota, & euidentia. Id, quod ita esse sæpe docuimus: in quorum veritate, & probabilitate ex terminis penetranda & deprehendenda acutiora, & profundiora ingenia multum reliquis minus robustis, & profundis præstare ostendimus: quare earum penetratio, & comprehensio clarior, maiorque Angelis, qui à Deo intellectu hominibus præstant erit concedenda.

8. Dico secundo: actum fidei secundum substantiam, esto non vt liberum, & meritorium ex pio affectu libero credendi, de quo q. 4. ex generali principio definietur) omnes Angeli in primo instãti suæ creationis habuerunt. Supponit conclusio Angelis cunctis aliqua saltem fidei mysteria in instanti creationis fuisse reuelata saltem Dei vnius & triui (quod Trinitatis mysterium est) de quo dubitat nemo: etsi enim Dei vnius iuxta conclusionis primæ partem primam euidentem scientiam habuerint, cum qua & fidei de Deo vno actum repugnare nonnulli immerito putant, ac subinde eius reuelationem superfluere possent censere; ast Deum hunc vnum tribus personis identificatum reipsa esse, ne probabiliter discurrere, imo ne suspicari quidem naturæ viribus, seclusa reuelatione, possent. Oportuit autem mysterium hoc Angelis ex tunc reuelari, vt, quamuis tunc deliberato Deum Trinum, & vnum venerari, amareque super omnia non possent, quia deliberatio creata tempus requirat, saltem ex tunc deliberandi principia, quæ in eos actus obsequia erga Deum inducerent, & quibus præuenirentur adesse eis oportuit, vt, cum primum deliberatio haberi, peragique ab eis posset debitis eis creatori suo Deo Trino obsequiis amoris, adorationis, & gratitudinis possent satisfacere. An vero mysterium etiam Incarnationis in instãti creationis suæ fuerit Angelis reuelatum, incertum mihi est, nec solido fundamento definibile, nisi ex suppositione quod præceptum Angelis impositum fuerit, vt Christo Domino, seu Verbo incarnato, eiusque humanitati obsequium, obedientiam, & adorationem præstarent, de quo inferius agendum. Si enim de eo præceptum Angelis fuit à creatione initio impositum, (vt ob rationem proxime datam æstimo) probabilius est, cum tunc præcepti capaces essent, ipsorumque via, & deliberandi duratio necessaria cœperit; imponi autem illis præceptum, non potuit nisi mysterio Incarnationis simul reuelato: quare in creationis instanti reuelatum hoc mysterium fuisse consequens est, sed, quidquid de reuelatione huius etiam, & aliorum mysteriorum in eo instanti sit, actum fidei secundum substantiam, etsi non libere, sed necessario erga reuelata, tunc præstitisse, secunda hæc nostra conclusio fert. Probaturque facile ex dictis, quia vel loquimur de (Angelis supremæ hierarchiæ, vel vt probabilius reputo, & asserui num. 3.) de eis hierarchiæ Angelo supremo, cui immediate Deus est loquutus, & mysteria reuelauit, ac immediata hæc reuelatio à Deo certa, atque abstractiua euidentia, innotuit; vel de aliis, quibus, vel per hunc Angelum, vel per alios mediate, aut mediatius cognita Dei reuelatio fuit? & quidem postremis hisce omnibus amotę Dei prouidentia fuere pro illo instanti cogitationes, quibus de existentia reuelationis diuinæ possent ambigere, hærere, atque illos ad deliberandum voluntate, si an crederent, totos occuparent, ex motiuis aliis atque suspensos ab assensu, tam magno, & potenti motiuo reuelationis dubitatæ detinerent: quare, & imperium proprij affectus, qui etiam dubitantes de existentia reuelationis ad credendum determinaret, ageretque necessario, si ipsis adesset opus non fuit; ergo necessario statim, atque

atque illico reuelatis crediderunt: quod ex dictis de scientiæ late dictæ actibus valde confirmatur: & pro his, vel illo Angelo supremo, cui immediate facta à Deo reuelatio fuit, & Dei locutionem illam esse certo, & euidenter abstractiue innotuit, confirmatur vrgentius. Habuit enim adiutorium discursus naturalis euidentis: quidquid Deus dicit verum est, vt reuelatis discursue necessario assentiretur, cuius assensus euidentia non obest (vt nonnulli putant) sed iuuat potius, vt simul ob motiuum indubitatæ reuelationis motiuo connexionis præmissarum cum conclusione longe fortius, & indefectibilius, atque vt tale cognitum, in eius discursus maiore præmissa iterum firmius eidem veritati assentiatur. De quo latius controu. de fide. t. 2. de ente supernatur. Probatur secundo conclusio, quia Angelis cunctis indeliberatus etiam pius affectus credendi, in instanti creationis adfuit (vt iam cert. 2. concl. 1. dicamus) quo ad credendum ex parte actus primi efficaciter determinaretur.

CERTAMEN II.

De actibus voluntatis Angelorum in primo instanti creationis.

1 ACtus voluntatis Angelorum in actus virtutum, ex obiecto moralium, & theologalium diuidi possunt. Primi rursus in suas satis notas species, quorum Angelica natura capax est, nusquam ad præsens singulatim recensendæ, quia de eis omnibus eadem est difficultas, & decidendi ratio communis. Actus vero Theologales, nempe Spei, & Charitatis seorsim recensendi, & examinandi hic erunt ob speciales eorum naturas ex quibus diuersæ subortiri possunt difficultates. Est autem sciendum de his omnibus actibus voluntatis, Angelicæ in primo creationis instanti secundum substantiam sumptis solummodo agi: sicut de actibus intellectus cert. 1. egimus. De eis quippe, vt liberis, & meritoriis, non nisi, ex principio generali de necessaria duratione, vt rationalis creatura, etiam Angelica, deliberet (an scilicet diuisibilis, & temporis necessaria sit, an instantanea; & indiuisibilis sufficiat?) definiri cordate potest: de ea vero quæstione, ex instituto, vt diximus. q. 3. agetur: ex cuius decisione actibus omnibus siue moralium, siue theologalium virtutum, quoad eorum libertatem, & meritum vnica conclusione, simul & facile definiemus. Postremo loco de Angelorum beatitudine disputandum est cert. 3. quia sub lite adhuc Doctoribus Scholasticis est, in quibus, intellectus ne, an voluntatis actibus consistat; neque eam decidendi locus hic opportunus, sed. t. 2. de ente supernaturali controu. vlti. de beatitudine perfecta, & suprema Sanctorum in Patria, cuius ad instar imperfecta, & imitatiua status viæ beatudo, siue naturalis, viribusque naturæ solis habita, siue supernaturalis, quæ etiam fidei cognitionis supernaturalis actibus natura rationalis adiuta habere, in via possit, cogitanda, statuendaque necessario est: tum etiã quia, in quocumque actu, siue intellectus, siue voluntatis, siue vtriusque beatitudo vtraque consistat, cum de vtraque, post examen, & decisionem, de vtriusque facultatis actibus disputatio, & examen hoc veniat, eorum difficultatibus, iam exploratis, ac dilucide definitis, retardari, turbariatque implicari nullatenus poterit, eius examen, ac definitio, solisque difficultatibus, quæ ex beatitudinis propriæ perfectæ, & patriæ vel impropriæ imperfectæ ac viæ (in cuiusuis facultatis actibus consistant) prædicatis specialibus, suboriuntur dilucide examinandis, ac definiendis discursus incumbet.

2. Dicendum est primo: actus omnes virtutum moralium quorum natura Angelica est capax) ex obiecto, secundum substantiam sumptos, omnium Angelorum voluntates in primo creationis instanti exercuerunt: pium etiam affectum credendi, siue actum imperij ad intellectum, vt illico credat, etsi supernaturalem, secundum substantiam comprehendo. Conclusio hæc, etsi in terminis nullum hactenus habeat Patronum; nullum tamen aduersarium habet: imo virtute, & implicite communis est plurium Theologorum, qui actus voluntatis, etiam, supernaturalium virtutum & amoris Dei super omnia deliberatos, ac meritorios voluntatibus omnium Angelorum in creationis instanti concedunt: quod, & conclusionem præsentem continet, & amplius, ac difficilius de eorum actuum libertate addit, & æqualis cum ipsis erit. q. 3. Probatur conclusio: quia id adeo disponi potest, prouidentia, qua diximus cert. 1. amotione cogitationum retrahentium ab honesti prosecutione, & immissione cogitationum, saltem quoad modum, supernaturalium (si aliqua earum supernaturalitas necessaria ad honestum obiectum virtutis moralis prosequendum) in eam inducentium, vnde subiti illi motus, & instantanei volutatis Angelicæ indeliberato subsilirent: si autem ita à Deo fieri potuit, factum esse censendum est: tum, quia ad ornatum, & decentiam naturæ Angelicæ quem attendisse, prouidisseque Deum, quatenus ex ipso solo erat, neque ex libero arbitrij Angelici vsu, & industria pendebat, vt in motibus hisce indeliberatis pendere non potuit, pro instanti creationis, quo primum ex eius arte, & manu illa prodibat, statutum q. 1. fuit. Confirmatur, quia subiti isti motus instantanei, & indeliberati in obiectum honestũ, omnem voluntatis deliberationem, & præconsiliationem præuenientes magnopere iuuant, roborantque ex parte actus primi voluntatem vt post deliberare, etiam obiectum honestum prosequatur: vt omnes scholastici fatentur, præsertim Vasquez, multa, & accurata Patrum, ac inprimis Augustini, eruditione, & à contrario subditorum motuum in turpia ex appetitu inordinato rationis consilium præueniente subortorum experientia indubitata demonstratur. Cum autem ex fine beatitudinis, ad quem per merita obtinendum Angelos Deus condidit, auxiliis gratiæ, quibus possent, & habitibus, quibus facilius, potentiusque possent, actus deliberatos ac meritorios exercere instructos de facto in primo creationis instanti fuisse communiter à Doctoribus censeatur: ergo, & his subitis in honestum motibus, quibus ad actus deliberatos, & meritorios exercendos amplius, potentiusque, quem habitibus, ex parte actus primi Angeli præueniuntur, instructos Angelos in creationis instanti adeo fuisse, eadem, potiorique ratione cẽsendũ est, quod ipsum de pio affectu credẽdi reuelatis indeliberato eadem ratione probatur, vt patet.

3. Dicendum secundo: Angeli non habuerunt spei supernaturalis, & Theologalis actus, secundum substantiam sumptos adhuc, in primo instanti creationis. Huic conclusioni Theologi aliqui facile adhærerẽt, qui, scilicet, putarent in eo instanti beatos perfecta patriæ beatitudine fuisse, cum tamen obiectum spei debeat esse positiue absens, & duratione futurum: quod in vnico illo indiuisibili instanti durationis in quo haberetur, est impossibile; alij facile aduersabuntur, qui vel non requiri absentiam absolutam positiue, & futuritionẽ duratione, sed absentiam sperãdi boni præcisiue solum pro naturæ priori ad actum spei, & possessionem boni posterius adhuc natura obtenti: nec nisi in ordine ad hæc instantia priora, & posteriora requiri futuritionem boni, ac de ea iudicium, vt spes concipiatur: quare, etsi pro eo instanti creationis visio beata data Angelis fuerit, dummodo, non in priori naturæ ad spei actum concipiendum, sed posterius natura ad ipsum futura concipiatur, haberi ab Angelis spes beatitudinis perfectæ, (atque eodem modo etiam imperfectæ) potuisse. Hanc tamen subtilitatem scholasticam reiecit, ex instituto t. 2. de ente supernaturali, controu. 2. de spe: quare, si in te instanti creationis beatitudine perfecta, & idem est de imperfecta, si qua est viæ, donati Angeli sunt, de ea spem, nec in eodem instanti concepisse illos, nec concipere potuisse defectu iudicij futuritionis propriæ, & temporatiæ ad actum spei concipiendum necessarij certo colligeretur. Sed quoniam de perfecta beatitudine, ea suppositio mihi & communi Theologorum sensui falsa est, de imperfecta vero, & viæ, non item (vt cert. 3. ostendam) & pro qua ratio illa vim habet: probabo indepẽdẽter ab eo, quod habita ab Angelis, vel altera, vel vtraque, in creationis instãti fuerit vniuersaliter à priori.

4. Nullus actus voluntatis deliberatus, atque plene, & absolute liber creatura rationali essentia sua impote plene, & absoluti exercitij libertatis in vnico instanti, vt quæst. 4. ostendam, elici potest: quare nec ab Angelo in instanti creationis, atqui omnis actus spei propriæ & theologalis essentia sua est absolu-

te

te liber: ergo nullus actus spei propriæ & theologalis haberi ab Angelo potest in instãti suæ creationis. Discursus est legitimus. Maior probanda ex q. 3. ac hic probationes prolixe, & intempestiue anticipemus difficultatis ex instituto ibi examinandæ, & decisionis contra plerosque, ex antiquis, & recentiores omnes statuendæ. Minorem ex principio apud omnes fixo, & dignitate proinde Theologica, sic probo. Spes propria, & essentia sua, prout à desiderio specialiter, & stricte dicto differt, non solum in bonum absens tendit, sed etiam arduum; ita, vt, in arduum fit, & cogitetur, ac proponatur actus spei propriæ erga illud concipi omnino repugnet: nequit autem cõcipi actus spei essentia sua ex propositione, & cognitione boni, qua etiam ardui, siue arduitatis in eius assecutione, quin essentia sua concipiatur absolute, & plene liber: ergo omnis actus spei propriæ, & Theologalis essentia sua est absolute liber, vt in minori assumebamus. Maior proximi hujus syllogismi, est commune axioma, & dignitas Theologica in materia de spe. Minor probatur: quia vt dixi citato loco, & controu. de spe, arduitas obiecti (in quouis stet) necessario proponenda ex parte, ipsius, vt illud sperare propriæ spei actu, absolute possimus, nequit necessario requirii proponenda, ex parte obiecti, vt motiuum, & ratio, ad illud prosequendum inducens (ex quo recentiores aliquot, qui minus rem, & essentiã actus spei propriæ Theologalis illam ex parte obiecti præpositionem necessario, & essentialiter ad eum concipiendum contra Theologicum axioma negare tentarunt) sed vt quid ab illo obiecto prosequendo retrahens voluntatem, & contra quam animi, & voluntatis erectionem, specialem, & propriam actus spei essentialiter importat, in qua eius præ aliis desiderii actibus nobilitas perfectio, ac meritum maius consistit: ergo actus propriæ, & Theologalis spei essentia sua ab vna propositione bonitatis obiecti inducente ad eius propositionem, altera vero retrahente ab eiusmodi prosecutione procedit. Atqui omnis actus voluntatis ab vna propositione retrahente, altera vero inducente, ad sui obiecti prosecutionem, est actus plene, & absolute liber, vt ex definitione actus liberi voluntatis statum, Philosophis, & Theologis cunctis axioma & dignitas est: ergo omnis actus spei propriæ, & Theologalis essentia sua plene, & absolute liber est, ac procedit: ac subinde nullius actus spei propriæ, & Theologalis non plene, & absolute liber esse potest: quod in minori assumebamus: atque ad demonstrationem nostræ conclusionis ostendendum restabat. Nec recurras ad actum imperantem actum spei diuinitus in Angelorum voluntates tunc immissum, quo indifferentia illa voluntatum ex arduitatis propositione determinaretur in actu primo ad sperandum, vt de actibus intellectus ad quos de se, & obiecti propositione ipse esset indifferens dicebamus, & de aliis voluntatis saltem à voluntate ipsa imperabilibus dici potest; erectio illa quippe animi, & voluntatis contra boni arduitatem spei actui essentialis dicit voluntatis à se ipsa motum, & conatum, quo se ipsam ad bonum, etsi arduum agat, qui plane deficeret, si à Deo immediate, vel medio imperij actu ad illud arduum prosequendum ageretur, ac proinde, & animi erectio spei essentialis illi actui imperato deficeret, qui subinde, non spei actus, sed stricte dicti desiderij foret: quod secus haberet, si voluntas ipsa deliberate actum spei contra boni arduitatem imperaret: tunc enim manere voluntatis se ipsam agentis contra arduitatem erectio: sed tamen in illo solo creationis instantis ad deliberandum de imperio illo, quo se proprie agerent, duratio necessaria non erat.

5. Dicendum est secundo de actu voluntatis amoris Dei super omnia. Nullus actus amoris Dei, super omnia formalis & explicitus Angelis adfuit in primo instanti suæ creationis: siue naturalis formalis & expressus. Amor Dei super omnia, siue supernaturalis solũ secundum substãtiam, & modum, ex actu fidei supernaturalis ac diuinæ (quod verius reputo) admittatur possibilis. Dixi de *amore Dei super omnia* de quo solum esse potest difficultas, quia de velleitate, & complacentia, quadam leui & prorsus inefficaci in Dei bonitate quomodocumque, etiam naturaliter abstractiue, tunc ab Angelis cognita dubium non est, quin tunc eam habuerit, quam ab scholasticis supponitur potius, quam disputatur. Dixi *etiam de amore formali, & expresso, seu explicito*; quia de virtuali solum, & implicito alia est ratio, vt videbimus concl. 3. ita vero intellecta & explicata cõclusio probatur, ex dictis proxime, facillime. Nullus actus plene, & absolute liber, pro vnico, & indiuisibili instanti creationis haberi ab Angelis potuit, vt ex q. 3. supposuimus; aft omnis actus amoris Dei super omnia formalis expressus, & explicitus essentia sua est plene, & absolute liber; ergo nullus amor formalis, expressus, & explicitus potuit haberi ab Angelis, pro illo vnico, & indiuisibili instanti suæ creationis, quare nec habitus ab Angelo pro eo instanti fuit. Minor sola nunc probanda in hunc modum erit. Omnis actus amoris Dei super omnia formalis expressus, & explicitus, est actus voluntatis essentia sua comparatiuus bonitatis Dei, cum bonitate creaturarum, quæ possent voluntatem Angeli à Dei amore diuertere, atque prælatiuus bonitatis illius Dei bonitati huic creaturarum, etsi non in particulari, & indiuidualiter sumptæ, saltem sub communiori conceptu bonitatis delectabilis (non quidem materialiter, & sensibiliter, quod in Angelis locum non habet) cum prosecutiones bonitate Dei incompossibilis: ergo amor Dei super omnia formalis expressus, & explicitus, qua talis essentialiter procedit à duplici cognitione altera retrahente, altera inducente, in eiusmodi amorem, ac subinde, vt plene, & absolute liber, quare nullus actus eiusmodi amoris non plene, & absolute liber haberi ab Angelo potest, vt de actu spei nuper concludebamus. Euasio ex recursu ad actum imperij à Deo immissum tunc voluntatibus Angelorum: præclusa enim est in simili de actu spei n. 4. sub fineṁ.

6. Dicendum est tertio, actus amoris Dei super omnia, virtualis, & implicitus, supernaturalis, & ex fide supernaturali proueniens Angelis adfuit, in suæ creationis instanti; secus naturalis Dei super omnia, amor virtualis adhuc, & implicitus. Sola fere intelligentia, & explicatione amoris Dei super omnia virtualis, & implicite conclusio tota, quoad vtramque, eius partem probata efficaciter (me iudice) manebit. Est igitur amor Dei super omnia virtualis & implicitus amor, seu affectus complacentiæ in Deo, eiusque bonitate à Deo adhæsiuus voluntatis ad ipsum affectiue (nulla adhuc comparatione prælatiua facta, cum bonitate creata delectabili qua posset à Diuinæ bonitatis, ac Dei ob illam amore, & affectu illo complacentiæ in illis distrahi, ac diuelli) vti nulla bonitate, bonóve delectabili, tunc etiam pro naturæ posteriori occurrente à semel sam pro naturæ priori conceptu amore Dei, & affectu complacentiæ in ipso; eiusque bonitate à Deo adhæsiuo affectiue, non solum auelli, sed ne distrahi quidem, suspendiue inchoatione deliberationis, vt eo postea abstinere vltatenus posset: neque enim pro eo instanti durationis, in quo, & si pro naturæ priori amor ille & complacentia affectiua in Deo, eiusque bonitate concepta semel est, pro posteriori adhuc naturæ citra contradictionem, quam affectiua illa adhæsio affert, potest Angelo ipsi non adesse: Hinc prima conclusionis pars affirmatiua, facile probatur. siquidem in illo creationis instanti, ita per cognitionem supernaturalem fidei proponi Angelis summa Dei bonitas potuit, vt nulla bonitas delectabilis, creaturæ, qua à complacentia, in Deo, eiusque bonitate, ita tenaciter adhæsiua diuerteret, si pro toto illo instanti vel saltem pro naturæ priori ad eius elicientiam proponeretur; ergo ea complacentia, in Deo, eiusque bonitate, seu virtualis, & implicitus Dei amor super omnia supernaturalis per fidei supernaturalem cognitionem potuit concipi subito, & indeliberate ab Angelo pro eo instanti; fidei etiam habitu instructo, cum ex parte potentiæ, & cognitionis supernaturalis fidei proportionata obiecto propositio ab omni cognitione, & motiuo retardante expeditæ facultates, & principia necessaria Angelo adfuit: ergo & fuit de facto in Angelis in eo instanti creationis, vtque consequentia probata est in simili conclusione prima num. 2. & cert. 1. concl. 1. num. 4. & concl. 2. num. 8

7. Negatiua pars, & secunda nostræ conclusionis probatur; quia amor Dei super omnia non solum formalis expressus, & explicitus, sed virtualis, & implicitus ordinis (de quo nunc. Non solum quoad modum sed quoad substantiam adhuc, naturalis prorsus repugnat, vt late de de Charitate Theologali agentes ostendimus. 1. de eure supernaturali

supernaturali controu. 3. atque si tenacissima illa adhæsio creaturæ rationalis Deo, eiusque summæ bonitati, quam complacentia in ipsis explicata, & amor Dei super omnia implicitus, & virtualis continet, satis perpendatur, & penetretur, ex terminis ipsis naturalem, secundum substantiam adhuc, esse non posse deprehendetur, cum ex defectu facultatis natiuæ voluntatis creatæ nudæ, nec habitu supernaturali charitatis adiutæ, tum defectus supernaturalis propositionis, obiecto proportionatæ, per fidem faciendæ iuxta Paulum asserentem impossibile esse nobis (idemque est de quauis rationali creatura) sine fide Deo placere, illam vero adeo tenaciter, & firmiter adhæsiuam voluntatis Deo, eiusque bonitati, (quem amorem Dei super omnia implicitum, & virtualem esse diximus) vt creatæ omni bonitati delectabili ipsi aduersæ, Deoque infensæ affectiuam adhæsionem, & amorem necessario, quamdiu est, ac potenter reiiciat, amorem amicitiæ, ex parte nostri, & cuiusvis rationalis creaturæ esse, & quæ amorem, & complacentiam amicitiæ in nobis ex parteque nostra Deo afferat dubium esse non potest: insuper, si ad eam tamarotam, affectiuam coniunctionem cum Deo creatæ voluntatis natiua facultas propositione bonitatis diuinæ substantialiter naturali potest assurgere, quidnam aliud nobilioris perfectioris, excellentiorisque coniunctionis cum Deo, quæ supra omnem facultatem, & propositionem cognitionis naturalem sit, in ea affectiua coniunctione cum Deo, quam supernaturalem vocas, erit, ratione cuius supernaturales, & habitus charitatis, & propositio bonitatis diuinæ requirantur? si enim, neque cum his supernaturalibus adiumentis ad excellentiorem specie sua, arctioremque & firmiorem cum Deo affectiuam coniunctionem creata voluntas potest, quam possit, sine illis, principia illa ad eam affectiuam coniunctionem non requirentur, sed de superfluo, & supererogatorio concurrent. Ac demum. Cum eiusmodi affectiua, adeo firma, cum Deo coniunctio & virtualis ac implicitus Dei super omnia, amor (quem naturalem dicis) peccato, & inimicitiæ Dei essentia sua repugnat, detur mihi, & principiis illis, & adiumentis supernaturalibus, amorique supernaturali tuo illico, & promptissime, ac libentissime renunciabo.

CERTAMEN III.

De Angelorum in creationis instanti Beatitudine.

1. BEatitudo propriè, ac perfecte talis, & minus proprie, & perfecte sumpta, examinanda in præsenti cum S. Thoma, & scholasticis reliquis est, illa est patriæ secura, & æterna hominis, vel Angeli fælicitas, & quæ, seu in clara Dei visione, sue amore, sue fruitiones sue in his omnibus essentialiter adæquate consistat, præter actus hosce perpetuitatem importat: quam Recentiores plures volunt Dei visione beata, vt eo à visione, clara etiam essentialiter repræsentari in eaque includi Dei possibili in via, & limitato tempore duratura essentialiter specifice differat: quod tom. 2. de ente supernaturali controu. vlt. confutamus, & obiter tomis de Trinit. incarnat. ac Deo vno sæpe reiecimus. Propria item Beatitudo semel habita peccato repugnat: quod etiam de visione clara Dei amore, & fruitione, ex illa ortis, quæ in viæ statu haberentur pro tempore, quo durarent, verum etiam est; & si perpetuitatis, defectu, à propria, & perfecta beatitudine deficerent. Beatitudo, quæ creaturis rationalibus, tam Angelis, quam hominibus etiam, frequenter, & ordinaria prouidentia, vel naturali, vel supernaturali, potest in via contingere, imperfecta, & impropria multo ex capite est: cum defectu perpetuitatis, & inamissibilitatis; tum si naturalis solum sit, secundum intrinsecum actuum, quibus constat sumpta, defectu repugnantiæ cum peccato; tum etiam, quia, & si Dei cognitionem amorem, & fruitionem essentialiter claudat vel concernat, vt de perfecta patriæ beatitudine (cuius imitatiua beatitudine (cuius imitatiua beatitudo solum hæc est) diximus; ast cognitionem solum bonitatis Dei abstractiuam, vt sui partem, vel essentiale fundamentum supponit, quoniam vero abstractiua Dei cognitio, ipsamque sequentes amor, & fruitio Dei vel pure naturales, ac solis naturalium facultatum intellectus, & voluntatis creatæ viribus habitæ esse possunt, vel esse possunt supernaturales, ex habitibus, & principiis supernaturalibus essentialiter oriundæ; impropria hæc, imperfecta, & imitatiua solum, viæ beatitudo bipartienda adhuc in naturalem, & supernaturalem est, vt debita claritate impræsentiarum agatur.

2. De vtraque viæ beatitudine opportune obseruandum est, quod de naturali (de qua solum ibi agebat) Molina noster quæst. 62. comment. articul. 1. § *sunt autem nonnulla*: obseruauit: vtramque, scilicet, & si beatitudo propria, & perfecta patriæ in Dei visione stet, ac subinde imperfecta, & imitatiua vtraque viæ in eius abstractiua, vel fidei, vel naturali cognitione, & speculatione, quantumuis euidenti cognitione secundum rectum significatum consistat (vt de speculatiua, qua tali, ac non practica fatendum omnibus est) nihilominus in obliquo, & de connotato, vt aiunt; petere exclusionem peccati, & virtutis, ac iustitiæ exercitium essentialiter importare æque, atque curuitas simitas sit; nasum, vt subiectum aptum essentialiter requirit, ac insuper Dei amorem, ac de ipso fruitionem essentialiter etiam concernere. Primum probat bene Molina, ex Aristotele, qui nouem totis libris Ethicorum de actiua; seu practica, & morali felicitate, & beatitudine tractatum præmisit, ac lib. 10. de contemplatiua disseruit, ostendens illam ad contemplatiuam hanc beatitudinem naturalem, vitæ huius, quam solum nouit, & examinabat necessario ex parte subiecti; requiri, atque essentialiter supponi: quod ipsum de supernaturali, per fidem pro hoc viæ statu habenda diceret, si eam assecutus esset, dicique à nobis debet, qui eam sumus Dei gratia assecuti, cum sit de vtraque ratio euidens, & communis: etenim fœlicitas, & beatitudo rationalis creaturæ in nullo eius statu esse concipive potest cum aliquo, quod summa miseria, & disconuenientia creaturæ illius, quæ rationalis sit (cuiusmodi peccatum, & iniustitia essentia sua est) imo nec sine consonantia, & conuenientia cum ipsa, quæ est rationalis, in virtutis, & iustitiæ exercitio antea, vt minimum, habito, ac non retractato moraliterque perseuerante: quocirca & si directe beatitudo vtraque naturalis absolute talis, vel speculatiue solum, directe in alterutra bonitatis Dei naturali, vel supernaturali cognitione consistat, tamen ex parte subiecti peccati exclusionem ac virtutis, & iustitiæ exercitium absolutum essentialiter supponit. Secundum vero æque facile probatur, quid enim fælicitatis, & beatitudinis Dei bonitatis, vel euidens naturalis, vel fidei supernaturalis cognitio rationali creaturæ afferre potest, quæ non amicum Deum, aut amet, aut saltem probabiliter repræsentet; sed potius certo inimicum, quem odio habeat, & suorum criminum, in viæ adhuc statu iudicem timeat? nec potius eo, eiusque cognita bonitate fruatur, & si nondum pænis inflictis ditum; & infensissimum patiatur, & doleat altorem?

3. Dicendum est primo Angeli in primo instanti creationis habuerunt imperfectam viæ beatitudinem naturalem, & supernaturalem beatitudinis patriæ imitatiuam: est communis Theologorum conclusio, & si veteres de naturali solum viæ beatitudine egerint, etiam S. Thomas, quæstione cit. 62. a. 1. fors quia ea de beatitudine super-

naturali, virtute definitum à se putabant. Molina vero ibi. §. *secundum est*, & Recentiores reliqui, de supernaturali ex fidei cognitione, & aliis principiis, & habitibus, donisque oriunda expresse etiam affirmant. Probatur ex dictis quia Angeli, & naturalem euidentem, & supernaturalem fidei de bonitate Dei cognitionem, indeque Dei amorem, & fruitionem ordinis vtriusque in instanti creationis habuerunt: item gratiam gratos illos Deo, & iustos formaliter, atque innocentes facientem, & actus omnium virtutum moralium secundum substantiam sumptos, vt hactenus ostendimus: ergo in eodem instanti vtramque, & naturalem, & supernaturalem viæ imperfectam, & imitatiuam beatitudinem habuerunt: siue in eis actibus omnibus, quæuis ex illis adæquate essentialiter consistat, siue in altera solum reliquos, & justitiam, ac innocentiam, & virtutum moralium actus ex parte subiecti essentialiter concernat, ac supponat; & de vtraque præsertim de supernaturali probatur ex Ezechiel. 28. *tu signaculum similitudinis plenus sapientia, perfectus decore in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti perfectus in viis tuis à die conditionis tuæ donec malitia inuenta est in te*, quæ de Lucifero ad litteram, & figurate ad Tyri Regem (cuius historia, à Propheta anticipato, & prophetice texebatur) applicita ostendimus supra: ex defectu autem, tum dispositionis subiectiuæ, tum actuum reliquorum, quos naturalis beatitudo, vel absolute talis, vel speculatiua, strictè dicta claudit, aut essentialiter, vt diximus concernit, fit Angelos malos, non solum ex quo damnati æternum sunt, sed ex quo diliquerunt, naturalem etiam viæ beatitudinem, nedum supernaturalem, quam cum bonis à principio creationis habuerunt, amisisse; tametsi euidens Dei cognitio naturalis ei, ne quidem in inferno, defuerit, nec defectura vnquam sit: qua etiam de causa Philosophorum, qui demonstratiue Deum eiusque bonitatem, & perfectiones sunt assecuti, nemo absoluta, adhuc speculatiua præcise, beatitudine naturali fuit beatus.

4. Vt de Beatitudine patriæ & summa ex genere suo rationalis creaturæ an Angelis fuerit in creationis instanti concessa dilucide examinetur, ac definiatur, de ea sub duplici consideratione agendum est. Primo, vt perpetuitatem, æternamque sui durationem, & absolutam indefectibilitatem vndecumque, siue intrinsecus, & ex essentialibus visionis patriæ, prædicatis, siue extrinsecus, ex Dei de eius perpetuitate (de quo alius locus disputandi est) decreto proueniat. Secundo de visione clara Dei, ac reliquis eam consequentibus actibus amoris, & fruitionis, in quorum aliquo, vel omnibus adiuncta, siue intrinsecus, siue extrinsecus, perpetuitate, beatitudo patriæ propria perfecta, & ex sua specie summa consistat. Rursus de alterutro modo sumpta beatitudine agendum primo de possibili erit, vt postmodum, quæstio de facto seorsim firmiusque definiatur, in quæstione ergo Beatitudinis summæ perpetuæ indefectibilis, ac propria Angelorum in patria per merita obtinendæ possibilem absolute in primo instanti creationis Angelis fuisse plerique Recentiores putant. Arriaga citat. d. 20. sect. 5. subsect. 1. num. 25. §. *& quidem præmium*. Alarcon. tractat. 6. disp. 8. c. 7 num. 3. cum Granados, tractatu 12. disputatione tertia, numero quinto. Quiros, disputatione 72. sectione 4. num. 18. & cum Amico d. 18. n. 116. quibus ex suppositione, quod creati in gratia Angeli fuerint præiuit Ægid. in 2. d. 5. qu. 2. art. 2. dummodo meritum prioritate naturæ præmio beatitudinis (vt citati omnes supponunt) præcedat. Probant, quia præmium æternæ gloriæ in eodem instanti, atque vbi primum meritum adest, conferri potest, potuisse autem absolute Angelos in creationis instanti mereri commune scholasticis, iam est. Primum autem de coëxistentiæ præmij gloriæ, & meriti absoluta possibilitate probant ex gratiæ habitualis, vbi primum quis ex nobis eam meretur, infusione pro posteriori oratione ad meritum, etenim, nec visionis necessaria incompossibilitate antecedente natura, cum peccato, neque eius perpetuitate, & indefectibilitate libertas contrarietatis, ad merendum, vel demerendum, præcepti obseruatione, vel transgressione pro illo eodem instanti abolebitur: dummodo prius natura exercita præcepti obseruatione supponatur, ad beatitudinis in præmium collationem: quem admodum, nec odium ex libertate exercita contrarietatis ad ipsum, vel amorem, apposito eam pro illa ipso instanti ad vtrumvis potest abolere. Nec quidquam præstat: amorem, & odium, neutrum alteri natura precedere, sicut visio beata, eiusque perpetuitas, peccato, & transgressioni præcepti Angelorum id enim solum probat re integra, & anterius natura ad exercitium libertatis eius aduenienti, funditus euertendam; at vero, si posterius natura, ac dependenter ab eius libertatis exercitio aduenit (vt fieri Dei potentia, & voluntate absolute potest) *nullatenus* eam impediet, id quod argumento à contrario ex gratia petito aperte ostenditur, etsi enim natura sus formaliter solum, non vero antecedenter, ex parte actus primi opponatur peccato, sed solum, vt extremum contrarium, vel contradictorium libertatis in actu primo ad peccandum, peccato aduersetur, quam exercitam plerumque, & connaturali modo supponit, at vero si in dependenter à libertatis nostræ exercitio adeo, (vt absolute potest) donetur, illudque anteuertat, libertatem ad peccandum euertit, quemadmodum, nec vnio hypostatica libertatem absolutam humanitatis ad peccandum, si ex merito congruo, eiusdem humanitatis (vt fieri posse plures censent) donaretur.

5. Quod autem de perpetuitate beatitudinis additur: etsi visione claræ & intuitiuæ Dei (quæ, vel sola adæquata beatitudo sit, vel pars aliam constituens; ad illamve saltem essentialiter præsupposita) intrinseca, & essentialis sit, ac proinde, eius permanentia instanti, & æternitate sequente, libertate eius, qui eam primo habuit, non subiaceat; ait in primo instanti sui esse, in quo primum à Deo ex meritis alicui donaretur, abs dubio, cum visio, tum eius perpetuitas, ac subinde eius in sequenti instanti, & æternitate à præsupposito exercitio libertatis eius, qui eam fuit promeritus, penderet, nec eam magis impediret, quam si non, eo instanti in quo liber, & meritorius ipsius actus exercitus est, sed in sequenti instanti, & duratione donaretur: vt libera nobis visio beata, & perpetua (esto essentia talis sit) etsi tota ex actis antea, (& magna sui parte, multis retro annis) meritis nostris donetur, si autem beatæ visionis perpetuitas, essentialis ipsi non sit (vt me iudice non est, neque esse potest) nil ex eius perpetuitate contra eius, ac beatitudinis ex meritis in eodem instanti, quo haberi, & primo setiam merens existit obtinendæ libertatem objici potest, tunc enim visionis beatæ, atque absolutæ beatitudinis perpetuitas, ex Dei decreto proueniet: quod non solum, ex libertate merentis, in primo instanti meriti, & existentiæ ipsius, sed & in sequentibus, quibus Deus vellet, absolute exercita concipi, haberique ab ipso potuit: cum temporis posterioritas, in quo libertas illa exercenda erat, prioritati naturæ ad decernendam, donandamque anteriori durationem visionem, atque eius perpetuitatem Deo absolute arbitrariam, non officiat, vt ex perpetuitate Deo absolute etiam arbitraria vnionis hypostaticæ pro instanti primo, quam per subsecuta tempore opera potuisse Christum, eiusque humanitatem promereri, communis iam scholasticorum sententia fert, quibus controu. de incarnatione subscripsimus.

6. Alia quæ pro repugnantia præmij beatitudinis collatæ merenti, in eodem instanti in quo meritum exercetur, ac subinde Angelis in primo instanti creationis adduci à negantibus, eius rei absolutam possibilitatem solent, leuiora sunt, parcim discusta,

disiecta, & partim mox facile disiicienda. Primum, quod fides (ex qua solum meritum vitæ æternæ est possibile) in eodem visionis instanti in Angelis esse posset, disiecimus sæpe, ostendentes posse esse vtramque cognitionem simul, insuper ex natura Dei meritum absque fide non repugnat; dummodo supernaturalis alia cognitio præcedat, vt in pio affectu credendi patet, qui ab actu fidei, nequit procedere, cui natura præcedit, imo ad actum meritorium supernaturalem amoris Dei, super omnia fidei actum essentialiter non requiri, sed potentia absoluta Dei, ex naturali cognitione posse procedere, censet Alarcon, vbi proximè numero 4. cui non annuo, tamen è principio altius fundato, quam hactenus. Secundum, quod repugnet status viæ necessarius ad meritum cum statu patriæ, & beatitudinis simul, quod variis contradictoriis expenditur, est falsum, cum via localis non est, sed metaphorica meriti, & præmij nec per temporis instantia, sed naturæ priora, & posteriora constitutus. Tertium potentia peccandi est miseria, cum qua beatitudo, omni miseriæ repugnans stare nequit: est autem potentia hæc merendi, obseruatione præcepti potentia peccandi; ergo nequit simul, & in instanti eodem creationis Angelis adesse. Respondetur tamen facile. Miseriam, cui vniuersim beata visio, & beatitudo repugnant, non esse miseriam pure physicam, & quæ physicam solum dicat beati imperfectionem; alioqui naturæ omni creatæ, quæ physicas imperfectiones plures essentialiter imbibitas habet, & quas proinde, nequit exuere, Beatitudo repugnaret. Repugnat ergo miseriæ aduentitiæ, vel pœnæ, vel culpæ, de quibus possit dolere, ac tristari rationalis creatura; de potentia vero, pœnæ & culpæ indifferente in actu primo, ad meritum, ac demeritum, pœnamque, & præmium, secundum se adhuc sumpta, dolere, ac tristari, nemo merito debet; vt coniuncta vero, cum merito, & æterna fælicitate per illud obtenta, nec nisi per illud, ingens gaudij materia est merendi, ac demerendi potentia illa, sine qua nec meritum nec beatitudo, obtineri per merita posset. Tannerus iam citandus eam repugnantiam affert quod, scilicet, gratia viæ perfectibilis, mobilisque, & defectibilis sit, secus gratia, & visio patriæ: ac proinde hæc nequeat, cum absoluta defectibilitate, & perfectibilitate gratiæ in instanti meriti, & creationis Angelorum, coniungi, verum, mobilitas, ac defectibilitas vel sumitur proprie, & ex suppositione quod sit, & sic in ordine ad sequentia instantia, solummodo est, vt patet: nam in ordine ad instans temporis, in qua vtraque gratia est neutra est defectibilis, ex suppositione, quod simel in eo sit, nec respectu eius permanentia, ac perduratio esse potest: quare obiectio hæc, non est alia ab ea, quam ex perpetuitate visionis beatæ, & beatitudini supra disiecimus, si autem immobilitas, & indefectibilitas, gratiæ, & visionis, seu beatitudinis patriæ impropria, & mobilitas, ac defectibilitas gratiæ in via impropriè, & respectu eiusdem instantis creationis, in quo habita primum vtraque est, potuit ratione libertatis in actu primo ad eam promerendam, vel demerendam absolute non esse, atque Angelis absolute in eo instanti deficere vtraque, siue gratiæ cuicumque illius status competit defectibilitas, dummodo vtraque dependenter ab exercitio libertatis, ac meriti angelici, & posterius natura ipso habeatur, vt obiectioni primæ impossibilitatis respondi.

7. Dico nihilominus secundo. Nec beatitudo, nec beata visio ex meritis in creationis instanti dari Angelis potuit; potuit autem, non ex meritis eo instanti dari in extrema parte conclusionis: Doctores omnes conueniunt: quia nil prohibet Deum, qui suæ gloriæ pro quouis instanti donandæ Dominus est, eam Angelis pro quouis etiam primo creationis absque vllis meritis pro suo arbitrio, & libito eam absolute donare, & solum gratuito. Docent Soarez, lib. 5. cap. 11. & 12. & libro 6. cap. 2. & 3. & libro 8. de malis Angelis. Granado tractat. 12. disput. 3. numero 5. qui ex suppositione prouidentiæ, vt beatitudinem Angeli obtinerent, per merita, & ex libertate contrariam primam docent & Molina, quæst. 63. a. 6. §. *Sit nihilominus primæ nostræ*, ad quem articulum se remiserat, quæst. 62. art. 3. Vazquez, d. 226. cap. 4. num. 15. §. 1. & 2. vbi, & si conclusio de facto solum sit, ex impossibilitate donationis præmij visionis beatæ, ac beatitudinis in eodem instanti creationis, in quo eam sunt promeriti, eam probat, cui impossibilitati coniunctionis, præmij beatitudinis in eodem instanti, in quo meritum eius exercetur, disput. 229. cap. 6. §. *Verum ostendamus*. Soar. & Granad. proximè Tannerus, d. 5. de Angel. quæst. 6. dub. 2. Martinon. disputat. 4. num. 10. apud Quiros citata, disp. 72. sect. 4. qui refert etiam S. Thomam, & Scotum, cum suis, ex Soario citato, lib. 6. cap. 1. Hi tamen omnes fundamentis supra nobis reiectis, pro absoluta repugnantia donationis præmij beatitudinis, aut visionis beatæ. Ac insuper conclusionem, absolute & adæquate non probant; sed solum de impossibilitate obtinendi, beatitudinem, ac visionem beatam in eodem instanti, quo illam merentur, meritis ortis ex libertate contrarietatis, ad merendum, vel demerendum (quam in Angelis fuisse certum est) non autem probant meritis aliis, quorum omissio peccatum, ac demeritum, non esset: quia nec actus meritorias, non præceptos, (vt plures, quos Angeli in via exercuerunt) non posse simul, ac in eodem instanti præmium beatitudinis, visionisque beatæ obtineri, vt opus erat ad probandum, Angelos in creationis instanti visionem beatam, seu patriæ beatitudinem, ex meritis obtineri non potuisse, non probant. Aliunde igitur conclusio probanda à nobis est, vt absolute, atque in tota sua latitudine simpliciter probetur fatemur ingenue aduersariis præmium beatitudinis etiam patriæ, ac visionis beatæ posse absolute rationali cuiuis creaturæ, ac subinde Angelo, simul ac illam meretur, & in eodem ipso instanti conferri, vt repugnantiarum omnium exclusione satis ostendimus à numero quarto, & ab aduersariis, pro maiore sui discursus propositione assumebatur; negamus autem Agelos, vllamve rationalem creaturam in primo instanti absolutæ suæ creationis, & existentiæ posse absolute, mereri, vt in minori ad legitimam oppositæ conclusionis illationem, opus erat, & ab aduersariis assumebatur. Nec solum nego possibilitatem meriti Angelorum respectu beatitudinis, & visionis beatæ, sed eius repugnantiam respectu præmij cuiusque, positiue, & à priori sic probo: implicat meritum præmij cuiuiuis, sine absoluta deliberatione, & libertate exercita operantis; aut implicat absoluta deliberatio, & libertas operantis, creaturæ cuiuis rationali (ex quibus Angelus est) in vnico instanti: ergo implicat Angelo meritum in primo, & vnico instanti suæ creationis: Maior propositio, est philosophicum & Theologicum Dogma, & discursus legitimus: Minor contra communem non admodum antiquorum Doctorum sententiam statuenda, quæst. 3. vbi oppositionibus contra ipsam faciemus satis.

CERTAMEN IV.

In quæstione de facto negatiua decisio.

1. IN quæstione de facto dicendum est secundo. Angeli in instanti suæ creationis, nec patriæ beatitudinem, nec Dei visionem, quoad intrinsecum sumptam, atque à perpetuitate etiam seiunctam, habuerunt. Est omnium Theologorum conclusio cum Magistro, in secundo, disputatione quarta, & sexta, & Sancti Thomæ citata, quæstione sexagesima secunda, articulo secundo, Alexandro, 2. part. quæstion. 25. m. 1. & 2. à quibus grammaticale sua audacia, & praua locorum Augustini intelligentia temere recessit, Ludouicus Viues commentar. ad eius librum 11. de ciuitat. c. 9. merito reprehensus à nostro Vazquez, d. 226. c. 4. §. 1. qui otiosum veteres scholasticos singulatim referre merito putauit ibidem, cum sint omnes, qua etiam de causa prolixo Elencho omnium, qui post ipsos sententiarios, vel in S. Thomæ primam partem scripserunt abstineo: est expressa Augustini sententia, c. 10. & c. 11. de correpr. & Grat. sub med. docentis: malos Angelos ab statu illo felici (gratiæ nimirum) in quo conditi sunt culpa sua cecidisse, in quo merito, obedientiæ nimirum perseuerarent. Sicut, inquit. *Fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis, per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium stiterunt ipsi, & huius mansionis debitam mercedem receperunt.* Accinunt M. Gregor. 34. Moral. c. 7. Ansel. de casu Diaboli, c. 5 & 6. & alij, PP. frequenter. Beatitudo autem patriæ cum perpetua sit, nequit per peccatum committi absolute, multo que minus per peccatum, ad quod perpetrandum visio Dei beata, quà visio Dei, præcise, ac secundum se sumpta, seclusa etiam perpetuitate ex parte actus primi abolet potestatem, ac subinde libertatem, sine qua, eiusque exercitio absoluto peccatum, ac demeritum esse non potest; quam tamen, in Angelis, tam bonis, quam malis fuisse Augustinus ait, ac Dogma Theologicum fert. Huic rationi in Augustini testimonio contentæ respondere possent primum. Beatitudinem patriæ, ac visionem claram Dei in instanti creationis, ex meritis instantis eiusdem datam, pro naturæ posteriori Angelis fuisse. Id quod, & si impossibile non esset (vt nu. 7. ostendimus) adhuc de facto ita contigisse absque fundamento diceretur: quod si recurras ad merita tempore subsequente habenda, vt anteriori instanti creationis donaretur, locum in pluribus Angelis, malis scilicet, non habet; cum potius eius demeritum in eis inueniatur, conclusio autem de Angelis omnibus, ac donis actualibus visionis Dei, ac beatitudinis patriæ, vel affirmatiue, vel negatiue sit vniuersim statuenda.

2. Secundo, vel in sequente duratione ad instans creationis Angeli absque visione Beata, saltem præcisiue, per obedientiam, obtinenda, ac solum fidei actu instructi, ad illam promerendam, seu non demerendam transgressione præcepti ponuntur, vel cum visione etiam Dei si hoc postremum: difficultas de importentia demerendi, & peccandi pro primo instanti creationis, in secundo hoc etiam integra perseuerat si primum: in primis pro primo instanti data, Angelis beatitudo propria non est ex meritis adhuc durationis, sequentis: cum data eis non sit, cum absoluta, & positiua perpetuitate, quam beatitudo (in quouis actu, intellectus, vel voluntatis consistat) essentialiter claudit. Patet: quia pro actu illo primo ad meritum, ac demeritum, ex actu fidei posset absolute deficere, quod positiuæ ipsius perpetuitati contradicit. Secundo. Nec visio beata secundum se præscindendo à perpetuitate ita de facto data asseri cum fundamento potest, quod solum ex Diuina reuelatione, quæ omnino abest, posset haberi; cum non perpetua ac beata, subinde visio clara Dei ex specialissimo rarissimoque priuilegio rationali creaturæ pro viæ duratione, donari possit. Tertio d. 1. quia permanens natura sua qualitas est, ac subinde, natura sua perdurans, ex eo præcise quod semel extiterit. Denique quia, cum natura sua pugnet antecedenter cum peccato, ac demerito, in instanti, in quo est, natura sua, & connaturali prouidentia, nequit dari dependenter, ab exercitio libertatis contrarietatis, erga meritum, & demeritum ipsius, quam natura sua solum formaliter contrarie, vel contradictorie ex parte actus secundi exercitio libertatis, erga peccatum aduersatur, & si dari independenter ab eiusmodi exercitio possit; tamen connaturali prouidentia, (iuxta quam dari de facto in bona theologia, ni de oppositio, & per extraordinariam prouidentiam constiterit, censendum est) fieri nequit, demum recursus ad eam sententiam quod meriti principium sub meritum cadat, est recursus ad principium repugnans, & impossibile, ac subinde necessariæ falsitatis est vt ostendimus controuersia de incarnat. vbi argumentum de milite, armis, & equo examinauimus, & Fusius, tom. 1. de ente supernatur. controu. vltima, quæ est de merito. Secundo, locum ad rem præsentem, ea solutio non habet, nisi Deus de se se, ac independenter, à merito, vel demerito durationis sequentis, visionem sui abstaturus dicatur, vt de merito locum expediat, quod est mere arbitrarium, atque ex nuper dictis explosum.

3 Opponuntur autem contra hanc secundam conclusionem aliqua Augustini testimonia, & in primis illud, ex. 11. de ciuit. c. 9. ad quod, Ludouicus Viues offendit, vbi de Angelis bonis ait, *& magna pars est, & eo beatior, quo nunquam peregrinata*, scilicet à Deo; cum autem ea peregrinatio per fidem sit iuxta illud 2. ad Cor. c. 5. *Dum sumus in corpore peregrinamur à Domino per fidem enim ambulamus, & non per speciem:* constat bonos Angelos semper per speciem, seu claram Dei visionem Deo fuisse coniunctos, ac nunquam per fidem cum: autem in primo creationis instanti, mali à bonis discreti Dei donis non fuerint, & malos Deum in eo instanti vidisse ex sententia Augustini, consequens inde est, insuper ex comparatiuo illo nomine *beatior*, in altera parte malorum Angelorum positiuum beatitudinis proprietate sermonis supponit, & affirmat. Respondetur tamen: peregrinari à Deo, non solo sensu Pauli in scriptura dici, vt benè Vazquez, disputatione 226. capite quarto, numero 27. §. *difficilior est locus*, ex Sancti Petri, capite 5. *Nolite peregrinari in feruore qui ad tentationem vobis fit*, id est extraneam & alienam à vobis feruidam tentationem putantes, atque ad rem, & Augustini sensum accommodatius de filio prodigo *peregre profectus*, seu peregrinatus à Patre Deo per culpam dicitur Marci, 12. & Lucæ 15. idest alienus à Deo, eiusque amicitia, & paterno amore factus per culpam, qua boni Angeli nunquam peregrinati à Deo sunt: eoque eorum par beatior, id est fœlicior, & quamuis beatior beatitudinis comparatiuum, non eo beatitudinis, sed laxo valde sensu, quo hæc cum quauis fœlicitate confunditur, iuxta id Psal. 143. *Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt*, scilicet eo, quo ait statim Dauid *Beatus Populus cuius Dominus deus eius*, per populum erga ipsum fidem, cultum, & amorem, & obsequia, in quibus supernaturalis, & si imperfecta viæ, summique boni fruitio consistit: & hanc solum, in qua creatos omnes Angelos diximus, nunquam bonis defuisse, ac subinde feliciores beatioresque, eo beatitudinis genere fuisse, quam malos, & ob eius beatitudinis permanentiam, & ob illius cum patriæ perpetua beatitudine coniunctionem; constat etiam hæc mens Augustini, ex cap. 13. vbi ait Angelos, etiam malos, aliquam, seu quamdam (quod tantundem, ac non perfectam valet) habuisse beatitudinem, si quando, id est initio, sine peccato fuere, & si perpetuitatis eius ignoros

ros & ex. 11. de Genesi ad litter. cap. 14. ex quo ad 26 disputat. An mali Angeli aliquando in cætu bonorum fuerint iusti, & pariter beati? & negatiue concludit, quia ab initio peccarunt, atque à beatitudine non habito, sed habenda, ni peccarent peccãdo excidisse, *nisi dicatur*, inquit Angelos, *inferiores generis aliquos in mundo hoc sublunari fuisse creatos* (quod reiicit, vt c. 19. refutauerat) *inter quos Dæmon vixerit, in aliqua beatitudine ipsis communi sui tamen casus ignarus*. Pergit autem Augustinus.

4. *Quod si inter illos superiores, calicolas, & bonos Angelos aliquando iustus Diabolus pariter, & beatus cum sociis vixerit, mirum valde fore, si ratio reddatur, cur ipse cum suis ignarus sui casus tunc fuerit; boni vero suæ perseuerantiæ fœlicitatis non ignari? vel erit dicendum, nec bonos perseuerantiæ fœlicitatis, ac perpetuæ beatitudinis nec malos Angelos casus ab illa ante horum casum conscios fuisse, sed post ipsum.* Ast quæstio hæc scientiæ bonorum Angelorum de perpetuitate beatitudinis, in qua pariter cum aliis initio fuerint ignorantiæ horum de suo ab illa casu, videtur ad beatitudinem propriam patriæ. Deique visionem spectare, non autem ad impropriam, etiam supernaturalem viæ per fidem habitam, ac proinde de visione Dei, & beatitudine patriæ Augustinum agere, & intelligi debere, cum bonis Angelis, illam concedit, & quasi exploratum supponit. Sed vero cum ipse, lib. 11. de ciuit. c. 11. (& vbiuis de patriæ beatitudine agit) expresse ad propriam beatitudinem patriæ securitatem ex perpetuitatis scientia cum eius ignorantia, aut errore de opposito incompossibilem requirat: eo ipso, quod, an eam scientiam Angeli habuerint? eis locis dubitat, & definitu difficile esse ait, non de propria beatitudine patriæ, se loqui satis ostendit, sed de impropria, & de imperfecta beatitudine viæ, siue supernaturali per fidem, & iustitiam habita, quam ibi synonyme beatitudinem appellat: beatitudo autem, quæ iustitiæ synonyma est, propria, & perfecta patriæ beatitudo, & si non est, sed imperfecta & viæ, & quam *aliquam seu quandam*, dixerat, &, si aliquando, siue initio, cum iustis, & beatis vixissent, malis concederet, & si, quia ab initio peccasse, censet, neque eam habuisse aliquando, neque ab ea semel habita cecidisse, sed solum ab habenda, nitente peccassent, admittit de visione autem Dei ab Angelis tunc habita, transeunter adhuc, nulla ibi, aut alibi, apud Augustinum mentio, nisi quatenus propriæ beatitudinis voce indicaretur, quod eis locis non poterat: siquidem hæc visionis perpetuitatem ex August. dicit, quæ transitionis visionis repugnat. Erat igitur Augustini sermo de beatitudine viæ per iustitiam, & sanctitatem, qua perfectam, & absolutam, scilicet, patriæ, adquirimus: quam eodem lib. 11. de ciuit. c. 12. merito tribui iustis omnibus docet, *& hodie non imprudenter, beatos vocamus, quos videmus iuste, ac pie, cum ipe futuræ immortalitatis hanc vitam ducere, sine crimine.* Eaque beatitudine Protoparentes in Paradiso beatos fuisse absolute concedit: sicuti & 11. de Genesi ad litter. c. 18 de Adamo in Paradiso asserit fuisse beatum, vitam spiritualem, iustitiæ, & rectitudinis vitæ, quam ibi ante peccatum Adamus habuit, beatitudinem intelligens, & explicans, vt nuper ex alio eiusdem loco recitauimus.

5. Ad id vero de quæstione scientiæ Angelorum de beatitudinis, in qua ab initio fuerunt, perpetuitate, & ignorantia Dæmonum sui ab illa casus, si initio iusti, ac beati cum bonis vixissent, quæ de propria beatitudine, ad quam perpetuitas ac de ea scientia, & securitas beatorum spectat, non autem ad beatitudinem imperfectam viæ per iustitiam, & vitæ rectitudinem diximus proximo numero sub initium: vel inde maxime demonstrari, Augustinum ibi de propria, & perfecta patriæ beatitudine, non egere; cum vbiuis de essentia propriæ, ac perfectæ beatitudinis perpetuitatem, eiusque scientiam, ac inde ortam beati securitatem esse dicat: quare nullus ipsi, si de hac beatitudine loqueretur dubitationis, & quæstionis eius locus esse posset: vnde de imperfecta viæ (de qua solum poterat dubitare) quæstionem mouit, an, & cur eius permanentiam, & quando boni Angeli scierint; mali vero ex suppositione, quod aliquando iusti (initio) inter bonos vixerint, & pariter subinde beati, tunc, & ante lapsum ab ea beatitudine fuerint sui casus ignari? quæstionis vero huius, ea solum tunc proposuit, quæ decisionis difficultatem, ostenderent, vt retulimus, lib. autem de corrept. & gra. c. 10. ei quæstioni respondit, ac simul, de qua beatitudine loquebatur, dum eam proposuit, explicuit: nempe de beatitudine viæ per iustitiam, & vitæ rectitudinem, non autem de propria, & perfecta beatitudine patriæ perpetua, & quæ à Deo immobiles, ac inseparabiles reddit Beatos, eius verba sunt. *Diabolus vero, & Angeli eius, & si beati erant, antequam caderent, & se in miseriam casuros nesciebant: erat tamen adhuc, quod eorum adderetur, beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate stetissent* (id est insitæ rectitudine, & iustitia, qua scilicet beatos fuisse, dixerat antequam caderent) *donec illam summæ beatitudinis plenitudinem* (quæ addenda illi non plena, ac summæ beatitudini, qua beati in via erant) *tanquam premium permansionis acciperent: id est vt magnæ per Spiritum S. data abundantia charitatis Dei cadere vlterius, non possent, & hoc de se certissime nossent. Hanc plenitudinem beatitudinis non habebant. Sed, quia nesciebant suam futuram miseriam, minore quidem, sed tamen beatitudine, sine vllo vitio* (id est) *iustitia, & vitæ rectitudine fruebantur.* Nec aliud voluit Gennadius author libri de Ecclesiasticis dogmatibus adscripti, & inserti operibus Augustini verbis illis ex c. 18. *Tales creati sunt Angeli, vt si vellent in beatitudinis luce persisterent; si autem vellent, etiam labi potuissent, vnde Satan cum sequentibus se legionibus cecidit.* Ex illis ex. c. 59. *Angeli, qui in illa, qua creati sunt beatitudine perseuerant.* Et idem est de aliis Patribus, ita loquentibus.

6. Opponitur denique idem Augustinus ex lib. 4. de Genesi ad litter. c. 24. dicens primo Angelos ab initio *beatos fuisse beatitudine, quam nos speramus*, sed in primis non solam patriæ beatitudinem speramus, sed iustitiæ, rectæque vitæ toto eius tempore, neque ad mortem. Secundo: de beatitudine obiectiue, non formaliter sumpta intelligit, nempe Deo ipso, quem, & si visione clara non tenuerint, possederintue adeoque ardenter, & immobiliter Angeli amauerint in via, neque adeo iucunde, & secure fruiti ipso fuerint, fide tamen tenuerunt, charitate amarunt, eoque iucundissime delectabantur, vti, & homines, qui vnionis cum Dei affectiuæ statum in hac vita assecuti sunt experiuntur, atqi vtriqi Deum ipsum in se ipso visione clara tenere, & immobiliter amare ardenter obinde sperant. De quo eodem c. 24. docere videtur Augustinus Angelos prius habuisse cognitionem matutinam, (quam ipse in clara Dei visione ponit) quam vespertinam, quam abstractiuam esse docet: cui videtur annuere S. Thomas q. 62. a. 1. argumento, *sed contra*, verum (quidquid de mane, & vespere dierum creationis mundi nunc sit, & de Augustini allegorica intelligentia per claram Dei, & creaturarum in Deo, & verbo cognitionem, quæ mane fit, & abstractiuam eorum obiectorum, & imperfectiorem, quæ vespere intelligatur) hoc certum, ea intelligentia, Augustini supposita, & perstante, neque ipsum, neque vllum alium posse sine inconsequentia, & contradictione docere, visionem Dei claram, & creaturarum in ipso, quæ, ea intelligentia cognitio matutina, seu mane est, abstractiuæ, seu imperfectiori eorundem obiectorum cognitioni præcessisse in duratione: tum, quia ea intelligentia, & interpretatio durationis, ac temporis, non est: quare, nec prius, & posterius temporarium capit. Secundo: quia, cum scripturæ textus vesperam præcessisse, ad mane singulis creationis diebus apertissime referat, ea etiam allegorica intelligentia admissa, vespertinæ Angelorum cognitio matutinæ, in ordine ad temporis, aut naturæ instantia iuxta textum præcessisse, dicendum necessario erit, nec, nisi ordine dignitatis matutinam vespertinæ cognitioni potuisse precedere,

ſed ſubſequi; & ſane Auguſtinus in ſua allegoria textus ordinem ſeruat, priuſque Angelorum cognitionem abſtractiuam, & obſcuram, veſperi imitatiuam poſuit, poſt vero claram viſionis in verbo, bonorum vtique Angelorum, quibus poſt viæ curſum, & ſtatum, ac proinde tempore poſterius in præmium clara Dei viſio, & creaturarum in verbo ſine vlla abſtractionis obſcuritate matutinæ adinſtar claritate donata fuit. Dixi n. 1. neminem ſcholaſticorum huic concluſioni fuiſſe aduerſatum, & ſi ſciam, pro oppoſita à Recentioribus nonnullis referri, Alexandrum Hugonem, & Gabrielem, & Gregorium, quia teſte noſtro Vaſquez exactiſſimo Doctorum, ac mentis ipſorum ſcrutatore, & examinatore tres priores, ne anſam quidem vnde trahi pro oppoſita concluſione poſſent ſcriptis ſuis obtulerunt. Gregorius vero in 2. d. 4. a. 1. ſolum docet, nec bonos, nec malos Angelos in perfecta beatitudine fuiſſe creatos, ex quo non cenſet in viſione clara Dei tranſeunter fuiſſe creatos, ſine perpetuitate, ad perfectam beatitudinem neceſſaria, ſiquidem ex defectu claræ eius viſionis æque, atque ex defectu perpetuitatis imperfecta eſſet eorum beatitudo. Secundo, quia inde ſolum, à perfecta beatitudine in bonis Angelis (quibus adfuit beatitudinis in qua creati ſunt perpetuitas) potuit deficere.

QVÆSTIO IV.

De exercitio libertatis Angelorum in primo inſtanti creationis.

ANGELOS omnes, ſiue malos, ſiue bonos libertate arbitrij conditos eſſe, eamque in via, cum ad gratiæ augmentum, tum ad gloriæ præmium promerendum; tum ad gratiam præhabitam perdendam demerendamque gloriam, atque inferni pænas incurrendas exercuiſſe dogma Catholicum eſt, oppoſitumque, vt non hæreſis formalis, aſt hæreſi proximus error eſt: quia de fide eſt Angelos bonos in iuſtitia contra tentationem perſtitiſſe, & perſiſtentia gloriam fuiſſe promeritos; malos autem tentatione ceſſiſſe, atque peccaſſe, vt d. ſequente videbimus: quorum neutrum ſine libertatis propriæ exercitio, ac plena, & abſoluta deliberatione fieri potuit. Solum ergo exercitio libertatis abſoluto ac plena deliberatione, in actu ſecundo, an Angelis in primo creationis inſtanti fuerit, vel potuerit adeſſe? diſputari à Doctoribus Catholicis poteſt, atque à nobis præſenti quæſtione fuſe, & ſeorſim examinabitur, ex eius enim quæſtionis rigido examine, & deciſione lux ad plura, deinceps examinanda, ac ſolide decidenda parabitur non exigua, inquirimus autem de poſſibili ſolum non de facto: quia, & ſi de libertate ad meritum, ac demeritum gloriæ, ſeu peccandum alia de poſſibili, alia de facto quæſtio, & ratio decidendi ſit: ſed vero admiſſa poſſibilitate, exercitij abſoluti, libertatis, ac plenæ deliberationis, quæ ad alterum extremum, peccati non ſit, in eo creationis inſtanti adfuiſſe de facto Angelis certum eſſe debet, quin vel vmbra fundamenti ſit, vt eis negetur, & faciat locum, quæſtioni: cum ex ea libertate affectus erga obiecta, vel eius omiſſio adeſſe tunc debeat.

CERTAMEN I.

Duplex opinio ſcholaſticorum, earumque fundamenta debilia reiiciuntur.

1. PRima ergo in quæſtione propoſita ſcholaſticorum veterum, non paucorum ſententia fuit Angelos non potuiſſe exercitium libertatis plenamque deliberationem habere in primo inſtanti ſuæ creationis, & ſi enim, de poſſibilitate exercitij libertatis abſolute talis, ac plene deliberationis ad peccatum, & demeritum in eo inſtanti, atque ad materiam determinatam contracti ex inſtituto his locis diſputent, ac definiant, tamen huius poſſibilitatem, ex impoſſibilitate plenæ deliberationis, & exercitij libertatis Angelicæ, abſolute talis, circa materiam, quamuis negant, & negandam probant. Hi vero ſunt Magiſter in 2. d. 25. c. 2. Alexand. p. 1. q. 19. m. 1. a. 7. corp. & ſolut. Argumentor. Hugo Victorin. Summa ſententiar. t. 2. c. 2. ex dictis à ſe 1. de ſacramentis p. 5. c. 22. Albertus in 2. d. 1. a. 1. ad. 2. S. Bonan. eadem d. p. 2. a. 1. q. 2. ad. 3. Ricardus a. 2. q. 1. Holcot. in 2. q. 3. ad. 9. Capreol. d. 4. q. 1. a 1. conc. 4. & a. 3. ſolut. argumentor. contra 4. concluſ. Henricus quodlib. 8 q. 10. Mitto alios plures Dominicanos Thomiſtas, qui impoſſibilitatem peccati Angelorum in primo ſuæ creationis inſtanti non ex impoſſibilitate plenæ deliberationis ipſorum vniuerſim circa materiam peccati, probant, & tuentur, ſed aliunde: quare, & ſi citatis concluſione de impoſſibilitate peccati Angelorum in primo inſtanti creationis ipſorum conueniant, non autem in principio impoſſibilitatis exercitij abſoluti libertatis, plenæque deliberationis ipſorum inſtanti vnico indiuiſibili temporis, de qua nunc agimus, & quod præfati Dominicani poſſibile abſolute, & connaturaliter, poſſibile voluntati Angelicæ, imo, & creatæ cuiuis vniuerſim, cum Angelico præceptore docent. Citati vero Doctores, qui poſſibilitatem exercitij abſoluti libertatis, ac plenæ deliberationis creatæ voluntati negant, nec eadem, nec ſatis firma, plerumque, ratione vtuntur, quare eorum pleræque reiiciendæ in primis erunt, ne is, cui deinceps concluſio placuerit, falſis ad eam tuendam, & probandam principiis innitatur.

2. Probant primo: Magiſter, Hugo Victorin. & Holcot. quia libertas eſſentia, eſt circa futurum duratione: atqui in vnico inſtanti locus, non eſt futuritioni duratione exercitij libertatis, vt ſcilicet non ſit in inſtanti duratione anteriore, qua ſine illo cauſa, & poteſtas libera exiſtat, vt illud duratione futurum poſſit reſpicere; ergo in inſtanti primo, vnico, & indiuiſibili phyſico creationis Angelorum impoſſibile eſt abſolute exercitium liberum, ac plena eorum deliberatio. Cæterum ratio hæc merito à reliquis omnibus exploditur: cum ſatis ad exercitium liberum ſit naturæ poſterioritas reſpectu potentiæ indifferentis, ac liberæ, ſeu libertatis in actu primo, quin ad hanc exercendam obſit ſimultanea duratione exercitij, & operationis ſuæ exiſtentia cum ipſa; alioqui non, niſi ea, non exiſtente, poſtmodum eius operatio exerceretur: quod eſſentiæ, actuitatis phyſicæ, quam potentia libera, ſeu libertas in actu primo reſpectu exercitij, & operationis ſuæ eſſentialiter claudit, omnino repugnat. Probant ſecundo: quia nihil productum poteſt operari in inſtanti eodem, quo producitur; aſt nequit eſſe exercitium liberum Angelorum, ſine ipſorum operatione; ergo nequit eſſe exercitium liberum Angelorum in inſtanti illo primo, quo ſunt creati. Maiorem probant, quia operationes, quarum vna alteram ſubſequitur natura ſua, vt rei operatio ad eius productionem, nequeunt eſſe tempore ſimul, ac eſt operatio, quæ ad alteram ſupponitur. Hac ratione vſus eſt Alexander à S. Thoma, & reliquis ſcholaſticis merito reiectus.

Eſt

Est enim falsa prorsus maior atque eius probatio, naturalibus experimentis, & ratione contradicens. Ex naturali quippe præsuppositione ordine naturæ, & causalitatis vnius operationis ad aliam (euiusmodi est in productione rei in se respectu suæ actiuæ operationis vulgari illo axiomate significata, *prius est esse, quam operari*, simultas duratione existentiæ operationis præcedentis, cum subsequente ordine naturæ, & causalitatis nullatenus impeditur, vt patet in luminoso, & agente quouis carente contrario, quod eius actiuitatem, ab effectus sui productione retardet: tunc enim simul, ac in se productum est, primumque existit, suum effectum operari quotidiana experientia docemur, in promptu naturalis ratio est, quia operatio vt statim sequatur, & prodeat, nil amplius, quam suæ adæquatæ causæ absolutam, solutamque, & expeditam actiuitatem requirit, quam agens adæquatum contrario, & impedimento, omni vacans, vbi primum est, habet: solum ergo verum maior, eiusque probatio habere possunt, in motibus, & operationibus aliquibus successiuis, vt in motu locali respectu calefactionis, qui, vt huius causa sit debet ad certum gradum peruenire, ad quem in instanti nequit: ast, vbi primum ad illam peruenit, calefactionis motus simul exercetur; sicque in aliis similibus; non tam in omnibus: etenim motus ictus, seu verberationis motus localis, successiuus est; quem sonus, operatio, & motus simul duratione subsequitur.

3. Probant tertio: quia naturalis voluntas exercita, seu volitio ex inclinatione, naturæ, debet tempore præcedere deliberatam: ac proinde, cum naturalis illa, & ex naturæ inclinatione orta, statim ac rationalis creaturæ natura, & voluntas est, esse debeat, vt de omni agente, maxime naturali, nuper ostendimus. Volitio autem naturalis Angelorum præfata instans primum creationis Angeli occupat, quin in illo operatio Angeli libera possit exerceri. Hac ratione vtuntur Ricardus supra, & Capreolus citato art. 1. probatione conclusionis quarta, & a. 3. solutionib. contr. 4. conclus. quo pacto explicat rationem S. Thomæ de impossibilitate peccati Angelorum in instanti creationis, quam ibi deffendit: quia nimirum cum operatio naturalis, quam solum instans illud creationis Angeli capit, ex naturæ inclinatione sit, atque hæc cum natura ipsa ab eius authore donetur, fiet, vt operatio ipsa ex ea naturali inclinatione orta (quæ sola in eo instanti esse in Angelo potest) Deo, vt authori tribuenda esset tribuiue posset, ac subinde peccatum, si in eo instanti peccaminosa actio foret, posseve esse. Consentit huic rationi, & explicationi argumenti S Thom. Caiet. 1. p. q. 62. a. 5. inconsequenter tamen: cum asserat Angelum in instanti creationis mereri potuisse, imo actu charitatis de facto meruisse, ac subinde potuisse exercere, atque exercuisse in eo suam libertatem. Rationis S. Thomæ explicatio hæc atque eius examen est quæstionis sequentis. Præsentis vero ratio, quam pro impossibilitate exercitij libertatis Angelorum in primo instanti suæ creationis adducit merito etiam, ac reliquis (Caietano, vt dixi excepto) reiecta deinceps fuit: & si enim operatio voluntatis è naturalis voluntatis inclinatione, liberæ causa foret, tempore ad hanc præcedere necessarium non esset, nisi ad aliquam ex iam refutatis rationibus recurratur. Accedit, neque ei recursui locum plerumque patere: cum naturalis rationalis voluntatis operatio deliberata, & necessaria nisi in subitis aliquibus eius motibus vsum proprium rationis præuenientibus, non inueniatur: ex inclinatione autem naturali determinatione voluntatis, nulla naturalis, eo sensu, & necessaria operatio potest ab ea prouenire; cum de se, & natura sua indifferens sit ad vtrumvis obiectum propositum, vt aliquo modo bonum prosequendum, quin ad exercitam prosecutionem obiecti alicuius, nisi summi boni Dei clare visi, quoad exercitium determinata de se sit, & si de se sit determinata, quoad speciem ad bonum præ malo (in quod vt tale ferri non potest) prosequendum.

4. Quarta demum ratio Alberti, Bonauenturæ, & Henrici est, quia exercitium liberum absolute tale ex plena deliberatione ortum, nequit in vnico instanti à creata voluntate vllatenus exerceri, sed tempus deliberationi creatæ omni voluntati necessarium, requirit: cum autem in instanti vnico & primo creationis Angelorum, nec tempus ipsis sit, nec præcesserit, fit plane, vt exercitium liberum voluntatis absolute fuerit ipsis impossibile. Hanc rationem video, à plerisque scholasticis, cunctisque Recentioribus reiici, atque Vasquez nostro parum ab hactenus reiectis diuersam censeri d. 236. c. 3. num 13. §. *Hæc tamen ratio*, & obiter, quasi per neglectum, refutari; forte, quia eius robur ostensum à fundamentis, ex instituto ab antiquioribus non fuit: Quare, neque ab eorum impugnatoribus attentione maiore, rationis eius fundamenta perscrutata, & radicitus euulsa, vt constabit ex dicendis cert. 2. vbi eam radicitus à primis fundamentis, & principiis, stabiliemus, quantumque ab hactenus reiectis distat, & quam debilibus impugnationibus ab aliis reiecta hactenus fuerit monstrabimus. Illud tandem pro hac antiquorum, & aduersa scholasticorum iam referenda opinione aduerte: illos de potentia absolute, loqui, dum exercitium liberum voluntatis Angelicæ in primo instanti suæ creationis possibile vel negant, vel affirmant; quin an de potentia ordinaria, & connaturali, an de absoluta, etiam loquantur, suis conclusionibus explicent; tametsi, vtrorumque rationes de potentia absoluta eos loqui satis indicent: sed tamen distingui expresse difficultatis huius decisionem de potentia ordinaria, & absoluta Dei debere, satis apparebit cert. 2.

5. Secunda sententia relatæ contradicens affirmat Angelis in instanti primo suæ creationis absolutum exercitium libertatis suæ, plenamque circa obiectum quoduis deliberationem fuisse absolutè possibilem, imo, & de facto ab Angelis circa obiecta plura habitam; etsi erga obiectum peccaminosum habita non fuerit, ita Scotus cum suis in 2. d. 5. q. 2. § *Respondeo primo*, & in 3. d. 18. q. 1. ad. 4. Greg. in 2. d. 5. q. 1. a. 2. Bassol. eisdem d. q & a. Maior q. 3. conclus. 2. Gabr. d. 4. q. 1. a 3 dub. 1. Marsil. in 2. q 3. a. 2. conclus. responsalia qui omnes æque in primo creationis instanti, atque in sequentibus singulis suam libertatem, etiam circa peccatum, exercere absolute potuisse. Consensit Aureolus apud Thomam de Argentina, inconsequenter negans potuisse exercere libertatem erga actionem peccaminosam, quæ imputaretur ad culpam: siquidem id ipsum est, actionem peccaminosam, libere, absolute, & ex plena deliberatione exercere, atque ad culpam imputari, & esse peccatum in eadem sententia, sunt nostri omnes Doctores, qui Angelos in primo instanti peccare absolute potuisse docent, & ij etiam, qui variis aliis titulis, quam impossibilitatis exercitij libertatis absoluti impeccabiles in eo instanti creationis docent. Accedunt Thomistæ Dominicani omnes præter Capreolum citatum, qui eo præcise possibilitatem peccati Angelorum in suæ creationis instanti negant, quia eorum Authori Deo imputaretur peccatum. Ac demum pro hac sententia reliqui scholastici à citatis pro negatiua aduersa decertant, qui meriti possibilitatem pro eo instanti Angelis concedunt, imo, & absolutum de facto exercitium merendi. Id, quod ex communi alia Theologorum sententia Deiparæ in instanti physico Conceptionis suæ, atque humanitatis Christi in instanti primo physico suæ productionis, & vnionis ad Verbum meritum eximium concedente, quibus, & nos controu. de Incarnat. videmur consensisse & eos etiam omnes quos sequente referemus. Communis autem eorum omnium ratio est, in instanti creationis Ang. adfuit Angelis voluntas, & cogitatio indifferens, ex parte, ad obiectum trahens, & ex parte, ab illo retrahens, quibus absoluta, solutaque, in actu primo arbitrij libertas constituitur, nec quidquam aliud, ad libertatem in actu primo, absolutam, ac solutam, ad exercitium libertatis in duratione sequente absolute habendum

per

per nos, & per omnes inuenitur requiriue, aut assignari potest: ergo absolutum hoc exercitium libertatis æque, atque in sequentibus, est in primo creationis instanti Angelis absolute possibile.

CERTAMEN II.

Negatiua sententia triplici conclusione explicata statuitur.

1 Dico primo. Nullus Angelus, erga obiecta, quæ clare, & intuitiue, non videbat, potuit habere absolutum exercitium libertatis in instanti primo suæ creationis, siue obiecta naturalia, supernaturalia, honesta, turpiaue sint. Probatur, nequit exercitium libertatis absolute tale, circa vllum obiectum haberi absque plena deliberatione rationalis, & liberæ creaturæ, circa ipsum: atqui hæc nequit haberi, in vnico, eodemque instanti, quo obiectum primo cognitione abstractiua proponitur, à rationali vlla creatura: ergo nequit haberi ab Angelo exercitium libertatis suæ absolute tale, circa obiectum vllum in instanti creationis in quo primum abstractiua cognitione propositum ipsi indifferenter fuit. Maior est certa, tanquam principium, & dignitas in materia libertatis ab omnibus Philosophis, & Theologis admissa. Minor probatur primo ab experientia, cuique nostrum, cum in se, tum in aliis omnibus notissima, experimur enim omnes in nobis, nusquam nos in instanti obiectum vllum indifferenter abstractiue, propositum instantanee deliberato, siue ex plena erga illud, deliberatione, vel prosequi, vel fugere, atque in aliis circa proposita indifferenter abstractiue deliberationi plenæ, vt ea vel prosequantur, vel auersentur, maius minusve temporis expectandum semper, stataque lege fore, pro maiore, minoriue perfectione rationalis cuiusque naturæ, & intellectiuæ, ac volitiuæ facultatis promptioris, vel tardioris in intelligendo, & in volendo: quod autem semper, stataque lege in omnibus euenit, non accidentis, & contingentiæ est, sed naturæ deliberationis circa ita indifferenter abstractiue proposita: id autem, non solum experimur in consultatione, & electione propria mediorum (vt Vasquez proxime ait) sed in prosecutione, vel fuga finis, v. g. honesti, aut delectabilis indifferenter abstractiue nobis propositi. Vrgetur: quia alias, cum post prosecutionis deliberatæ erga obiecta nobis indifferenter abstractiue proposita initium, eorum propositio indifferens abstractiua per tempus aliquod determinatum perseueret, ac subinde libertas, vt in prosecutione, vel fuga eiusdem obiecti persistamus, vel absistamus ab illa: atque in quauis parte determinata temporis infinita instantia, imo, & partes proportionales temporis infinitæ communiore Peripateticorum sententia claudantur, fieret sane, vt quisque ex nobis breuissimo tempore, quo in actu libere concepto honesto, vel turpi, perstat infinita merita, vel demerita habeat; nisi ad plenam deliberationem denuo habendam, vt semel etiam habita continuetur (nedum ad primo habendam) determinata aliqua duratio requiratur, nec solum indeterminata (nedum instantanea) sufficiat, inde vero instans vnum physicæ durationis, in quo primum abstractiue indifferenter obiectum, quoduis proponitur, ac subinde primum creationis, non sufficere plenæ deliberationi, atque exercitio libertatis Angelorum absolute tali consequens est: siquidem, & eis non æqua promptaque intellectiua, & volitiua natura, & facultas adest, vt alij, aliis perfectiorem, promptiorem, expeditioremque ad deliberandum non habeant, ac nemo (saltem de his, quæ abstractiue cognoscunt) in summam summeque perfectam sortiatur; imo, nec possit sortiri. Id, quod probatione secundæ conclusionis manifestius ostendetur, ac fiet: insuper alias infinita merita, ac demerita Angelorum admittenda (vt nuper de nobis diximus) absurde forent.

2. Dico secundo. Nec circa obiecta, quæ intuitiue Angelo indifferenter proposita sunt (quæcumque sint ita eis proposita) in creationis instanti potuit ipse, in eo solo, & vnico instanti exercitium libertatis absolute tale habere. Probatur: quia nec in eo solo, sed duratione diuisibili, nec tantum proportionali, sed aliquota, & determinata haberi, ab Angelo plena deliberatione determinatio circa intuitiue, indifferenter tamen, proposita obiecta potest. Ratio est: quia, & si in solum abstractiue indifferenter, propositis, ex limitatione, & imperfectione facultatis intellectiuæ creatæ, quæ nequit instantanee, nec nisi tempore aliquo, conuenientiam, & disconuenientiam, seu bonitatem, & malitiam, eorum penetrare, &, quantum ad plenam deliberationem satis est, percipere, proueniat, etiam, vt non, nisi tempore aliquo derminato (& pro inæqualitate facultatis intellectiuæ diuturniori, vel breuiori) possit erga ita proposita, obiecta plena deliberatio haberi; non tamen inde solum in nobis prouenit, quod ad eiusmodi deliberationem plenam tempore aliquo determinato egeamus; sed etiam, ex imperfectione voluntatis, eiusque tarditate, & defectu promptitudinis, vt in obiecta proposita. & quantum satis ad plenam deliberationem est, percepta, & penetrata feratur, hinc est, quod frequentissime, & quotidie experimur: nempe, homines, æque perspicacis, & viuidi intellectus, æqueque perspectas rationis deliberandi, atque alij habentes, tardius his ex sola voluntatis tarditate de rebus propositis deliberare, maiorique ad deliberandum tempore egere; & sane, sicut ex parte imperfectionis, minusque expeditæ facultatis intellectiuæ ad penetranda, quantum ad plenam deliberationem opus ex parte intellectus est, tempus aliquod ad eam concipiendam requiritur, ita etiam ex parte imperfectionis, minusque expeditæ, & promptæ facultatis appetitiuæ seu tardioris natura sua voluntatis in deliberando, tempore etiam aliquo ad plenam deliberationem opus erit, neque instans vnicum in quo obiectum indifferenter intuitiue proponitur sufficiet: quare nec in primo instanti creationis Angeli plene deliberare, atque exercitium libertatis absolute tale habere absolute potuerunt.

3. Nec vim argumenti, & consequentiæ à nobis ad Angelos effugies, dicens: tarditatem deliberandi voluntatum humanarum, non ex ipsarum intrinseca natura, sed ex humorum temperamento, diuersis qualitatibus constante, corpora nostra componente & afficiente prouenire: nimirum ex phlegmate, & melancholia, quibus nostri omnium temperamenta constant & tardos nos esse, & nostram voluntatem, in deliberando: vnde eos, in quibus hi humores præualent perplexiores, tardiores, morosioresque in deliberando experimur, cum autem in Angelis eiusmodi temperamentum, corpusue vllum non sit, vnde circa intuitiue indifferenter proposita, deliberando detineantur, ac retardentur eorum voluntates nullo quam erit. Sed contra: quia, etsi temperamentum eiusmodi, in quibus nimis præualent humores præfati maiorem in deliberando tarditatem efficiant; atqui in quibus, bilis, & sanguis præualent, deberent esse instantaneæ determinationes, ni intrinseca voluntatis nostræ in deliberando tarditas obesset: cum adeo eius facultas volitiua eis humoribus ad obiectorum citissimam prosecutionem iuuetur, vt qui nimia bili homines constant in eis prosequendis, nec rationis, nec libertatis vsum expectent, sed furiosorum in morem affectibus suis illum præueniant. Secundo: cum corporum nostrorum temperamenta naturalia, neque ex accidenti aliquo vitiata, ad omnes animæ, & facultatum eius functiones, & operationes obeundas apta nata de se à Deo disposita sint, nequeunt in omnibus natiuam promptitudinem deliberandi, cum primum ex parte intellectus, proposita obiecta sufficienter ad plenam deliberationem sunt, semper, & quasi stata lege, vti experimur, impedire, nisi in nullo hominum naturale, ac non, ex accidenti

denti vitiatum corporis temperamentum esse, aut fuisse absurde, temereque dicamus: ergo tarditas deliberandi aliqua intrinseca nostræ voluntati est, & si ex corporum temperamento possit etiam augeri: quare & in Angelica voluntate creata æque, ac nostra est, & si independens à temperamento sit, inuenietur. Confirmabitur vrgentius hæc ratio ex probatione 2. sequentis conclusionis tertiæ: quod si dicas rationem hanc solum probare conclusionem, de impossibilitate naturali, & potentia ordinaria exercitij libertatis, & plenæ deliberationis Angelorum in instanti creationis, non autem de absoluta omnino impossibilitate, in primis, eo solum probato oppositæ sententiæ vnicum fundamentum, euanescit, quod possibilitatem naturalem, & de potentia ordinaria probat, si quid probat. Secundo refellit conclusionem affirmantem de facto etiam, quam aduersarij etiam, quasi consectariam supponunt. Tertio conclusione sequente constabit, etiam de omnimoda impossibilitate rationem hanc probare.

4. Dico tertio: exercitium libertatis absolute tale in instanti creationis est Angelis adhuc supernaturaliter, & per potentiam Dei absolutam prorsus repugnans, & impossibile. Probatur primo conclusio, ex nostro principio satis stabilito tom. 2. nostræ Philosophiæ controu. de facultate volitiua, animæ siue de voluntate, & t. 1. de Deo vno contr. 3. d. 1. q. 7. nempe voluntatem solum esse mobilem ab alio intentionaliter, siue ex parte obiecti quod prosequendum, fugiendumue, est: eius scilicet propositione, nusquam vero esse mobilem ab alio, etiam à Deo, physice per qualitatem aliquam ipsi impressam non solum physice prædeterminantem, sed vel leuiter illam physice inclinantem impulsu suo physico, in actum. Hinc ita argumentor, omnis motio voluntatis creatæ ab alio, etiam à Deo, grauis prouidentia ordinaria, & rebus connaturali, vel extraordinaria, & supernaturali, quauisque potentia, etiam absoluta vtente, intentionalis solum esse potest, ergo respectu cuiuscumque operationis exercitij, & motus voluntatis creatæ, & Angelicæ motio intentionalis à Deo fuerit impossibilis; motus, exercitium, & operatio voluntatis prorsus erit impossibilis. Est plane irrefragabilis illatio. Tunc sic. Atque motio intentionalis voluntatis creatæ, cuiusuis, quare, & Angelicæ, ad exercitium liberum voluntatis absolute tale, ex plena, seu per plenam deliberationem habitum instantanee, siue in eo ipso instanti, quo primum indifferenter proponitur obiectum, est omnino impossibilis, & repugnans, etiam respectu Dei, quauis prouidentia, & potentia vtentis: ergo exercitium & operatio libera voluntatis cuiusuis creatæ, & Angelicæ, ex plena deliberatione instantanea, siue in instanti, quo Angeli creati sunt, & primo proposita indifferenter obiecta. Est ipsis prorsus repugnans, etiam respectu Dei, quauis prouidentia, & potentia vtentis. Subsumptum antecedens proximum probatur. Summa ex possibilibus motio intentionalis voluntatis creatæ, à Deo etiam, ad eiusmodi instantaneam deliberationem & exercitium suæ libertatis absolute tale solum potest esse per cognitionem intuitiuam, qua indifferenter obiecta proponantur voluntati creatæ, sed cum hac etiam deliberatio plena, & exercitium liberum absolute tale instantaneum, vbi primum obiecta indifferenter proposita sunt, repugnat, voluntati cuiuis creatæ (vidimus num. 2. & 3.) ergo eiusmodi instantanea deliberatio plena, & exercitium liberum absolute tale, est prorsus repugnans, & impossibile creatæ voluntati, respectu Dei etiam, quauis sua prouidentia, & potentia intentis.

5. Probatur secundo conclusio, ac simul confirmantur valide datæ hactenus conclusiones, & rationes. Promptitudo deliberandi plene, & habendi exercitium suæ libertatis est perfectio agentis deliberatiui, ac liberi, & facultatis per quam deliberat, ac suam libertatem exercet: ergo summa promptitudo deliberandi, & exercendi, seu exercitij suæ libertatis solum potest competere, summe perfecte libero, ac deliberatiuo: atqui summa promptitudo deliberandi, plene, & exercendi absolute libertatem, est promptitudo plene deliberandi, & absolute exercendi instantanee libertatem: ergo solum potest competere summe perfecto libero, ac deliberatiuo. Atqui repugnat creaturæ cuiuis rationali, quare, & Angelis cunctis, esse summe perfecte liberum, ac deliberatiuum æque, atque repugnat creaturæ esse Deum, qui solus summe perfecte liberum, ac deliberatiuum est: ergo repugnat cuiuis rationali creaturæ, quare, & Angelis cunctis, promptitudo deliberandi plene, & exercendi suam libertatem instantanee, seu vbi primum obiecta circa quæ deliberandum plene ipsis est proponuntur: ergo Angelis exercitium suæ libertatis absolute, ac plena deliberatio in instanti creationis suæ, vbi primum scilicet proposita ipsis obiecta deliberationis, & libertatis exercendæ fuere (imo ante quod proponi minime poterant) fuit omnino repugnans. Consequentiæ rationis huius omnes irrefragabiles sunt, ac proinde primum tantummodo antecedens, ex quo illæ suis gradibus deducuntur probandum restat. Illud autem facile probo, ex omnibus agentibus naturalibus, quorum abs dubio perfectio est agendi promptitudo, quin moras temporis trahant, aut expectent, vt effectum suum, vel paulatim, & successiue, vel absolute operentur, ac totam suam actiuitatem exerceant secundo ex Dei omnipotentia, cuius maxima in linea agendi perfectio est in instanti vnico posse creata omnia simul producere, quæ sine repugnantia, ex seipsis nata sibi coexistere simul absolute sunt. Et quidem, quo maior est agentis cuiusuis expeditio, & promptitudo operandi (cæteris paribus eo illum perfectius esse citra dubium est. Ac tandem in præsenti materia, de potentia deliberandi, & exercendi libertatem, constanti, quotidiano, nusquamque in aliquo hominum deficiente experimento didicimus: eos, qui perfectioris naturæ sunt, expeditiores non solum in obiectis percipiendis, & penetrandis, sed, & in deliberando de æque etiam propositis, suamque erga illa libertatem exercendo; contra vero, imperfectiores in naturalibus homines morosiores, tardiores, ac perplexiores in deliberando de æque propositis, & perceptis, atque in exercendo circa ipsa suam libertatem esse.

6 Hinc ratio Aduersariorum à priori (quam sola terminorum apprehensione notam, atque euidentem arbitrantur: quare aliunde probare nemo eorum curat) facile adeo reiicitur, vt difficulter deinceps ab eorum assecis sit probanda. Arguunt ergo in primo instanti, quo obiectum indifferenter creaturæ rationali proponitur (vti Angelis in instanti creationis) adest, tam ex parte actiuitatis physice voluntatis, quam ex parte propositionis obiecti, quidquid requiritur ad potentiam liberam absolute talem, ac plene deliberatiuam constituendam: atqui statim, ac est potentia adæquata naturalis agentis necessario, ac simul est, eius operatio, & effectus absque vlla mora; in liberis autem potest simul absque vlla etiam mora absolute esse: ergo, & instantanea deliberatio plena, & exercitium libertatis: quare & Angelis in instanti creationis fuit absolute possibile. Confirmatur: quia in sequente duratione primum illud instans (pro qua plenam deliberationem, & absolutum exercitium libertatis Angelo, & cuiuis rationali, ac liberæ creaturæ possibile absolute esse admittimus) nihil aliud præter dicta adest, quo potentia adæquata, & absoluta plenæ deliberationis, & absoluti exercitij libertatis constituatur. Respondetur: distinguendo maiorem primi argumenti. Adest quidquid requiritur, ex parte actiuitatis physicæ voluntatis, si ea actiuitas summe prompta, & expedita ad deliberandum, exercendamque suam libertatem sit (quod, vt diximus creatæ voluntati repugnat) concedo maiorem; si non summe prompta, & expedita ad eas operationes, sed tarda de se, perplexa, & impedita sit, nego maiorem. Minorem similiter distinguo. De potentia adæquata prompta, & expedita ad operandum fateor, tarda, & impedita, nego minorem: vt in omni agente naturali, & alias adæquate constituto, si

impedimentum ad operandum vndecumque prouenien, non absit, sed adsit, tunc enim impedimenti ablatio expectanda deinceps est, vt operetur, & nego consequentiam facillime. Ad confirmationem eadem facilitate, & veritate, nego nihil amplius habere voluntatem creatam in sequente duratione instans, in quo primum ipsi obiecta proposita sunt (quod creationis instans Angelis fuit) quam in instanti illo habuerint: habent siquidem durationis decursu tarditatis, & perplexitatis naturalis, quæ temporis tanti (maioris, vel minoris pro naturæ intellectiuæ, & volitiuæ maiore, vel minore natiua perfectione) decursu aboletur, impedimentum sublatum, ad plenè deliberandum, & libertatem exercendam circa id, quod deliberationi plenæ, & libere prosecutioni, vel fugæ propositum est, & sic de aliis, quæ deinceps proponentur: circa quæ, vt plene deliberetur, à rationali creatura, tempus aliquod expectandum erit, præ eius natiua, & essentiali tarditate.

7. Sed inquies: quidnam tarditas hæc & perplexitas natiua rationalis creaturæ ad plene deliberandum, & absolute exercendam suam libertatem est, quæ tempore ad id eget, eoque lapso eiusmodi impedimentum soluitur, & expeditur? Respondeo in his, quæ solum abstractiua cognitione indifferenter deliberationi, & exercitio nostræ libertatis proponũtur, duplici parte constare tarditatem; altera ex parte intellectus consultationem cuiuis deliberationi plenæ, & exercitio absolute tali libertatis (intelligimus, non strictam etiam, erga finem habendam, nec solam consultationem, quæ communius circa media eligenda talis appellatur) necessario præuiam: altera vero ex parte voluntatis iam explicanda: ac proinde circa ea, quæ abstractiue solum cognoscimus tardius deliberamus, & libertatem nostram exercemus, quæ ex parte intellectus tarditas est, idem ipsum est, quod ruditas statque in quadam intellectus duritie, quæ sicut dura, & callosa, non vno sed repetitis ictibus scinduntur, etsi. sensibilia animantia sunt, viuide dolorem sentiunt: ita rudes mentes non vno veritatis, ac rationis propositæ ictu ad assensum cedunt, ac eam viuide percipiunt; sed repetitis ictibus propositionis earum per alios, vel se ipsis meditatione per aliquod temporis spatium (prout cuiusque mentis ruditas est) maius, vel minus, proculdubio egent, vt eas plene, ac viuide percipiant, id quod instantanee fieri in abstractiue solum cognitis minime potest. Tarditas vero, quæ ex parte voluntatis creatæ est, vt plene deliberet, atque circa obiecta, quæque proposita suam libertatem absolute exerceat, atque perplexitas etiam, & morositas dici solet, præfatæ intellectus tarditati similis, stat in quadam naturali difficultate, segnitie, seu renitentia voluntatis se in alteram partem determinandi, quæ iterata rationum propositione, ac perceptione per earum meditationem temperantia eget, vt eius indeterminabilitas vincatur, atque determinatum, erga extremum alterum ex propositis affectum concipiat, non secus atque, vt ignem, esca non ita bene disposita concipiat pluribus silicis, percussionibus, & ictibus eget, quam illa, quæ bene disposita est. Atque hæc creatæ voluntatis tarditas, quouis modo, etiã intuitiue, proposito obiecto semper adest, quantumuis perfecta rationalis creatura, eiusque voluntas sit, vt diximus; tametsi ægrius, ac difficilius in alteram partem determinetur, si cognitiones vtramque partem indifferenter proponentes non intuitiue sed abstractiue solum sint. Hæc sane debilitatem argumenti aduersi à priori, & confirmationis eius satis ostendunt.

8. Restat illud, quod ex communiore Theologorũ, & nostri ipsorum sententia de meritis Christi Domini qua hominis siue humanitatis eius in primo instanti, in quo producta, ac simul vnita hypostatice verbo fuit, atq; insuper de meritis Deiparæ in primo instanti suæ corruptionis opponebamus, diluere, ea quippe merita absq; instantanea deliberatione plena, & exercitio suæ libertatis absolute tali in neutro esse potuerunt, quod plane cõclusionibus nobis aduersatur. Respondetur: eam communiorem Theologorum sententiam de meritis Deiparæ, eiusq; filij cõmuniori etiam sententiæ, de possibilitate instantaneæ deliberationis plenę, & exercitij libertatis, absolute talis quæ non ita exacto examine, supposita hactenus, quam disputata, ab scholasticis fuerat, inniti; ea vero exacto examine, & fundamentorum eius conuulsione à nobis nunc præmissis aduersæ fundamentis solidis radicitus penetratis, eorumque firmitate, & robore monstratis falsitatem eorum physice instantaneorum humanitatis Christi, ac Deiparæ, quæ euersæ illi opinioni innitebantur satis ostendi. Nos autem eisdem vtrisque instantaneis meritis vtrisque, cum plerisque citato loco consentiebamus, ex fundamento eorum supposito, nec tunc, ex instituto examinando, vbi à nemine, de eius veritate, ne pertransennam quidem, vt aiunt, disputabatur; nunc autem eius falsitate opportune deprehensa, merita Christi, ac Deiparæ instantanea, de instanti physico reiicienda censemus, ac de Theologico solum, scilicet, in quo primum exercetij libertas à creatura rationali, & natura, & Dei donis perfectissima, & ornatissima potest, solummodo esse deffendenda, & de eis intelligenda nostra illa de humanitatis Christi, & Deiparæ meritis in primo instanti suæ productionis, & existentiæ absoluæ conclusio: qua explicatione, & intelligentia conclusionis nil vtrique, eorumque meritis gloriæ derogatur; cum admittantur in vtraque vbi primum esse absolute possunt, nec gloria aliqua vera ex meritis physice instantaneis, falsis, & repugnantibus, vt ostendimus, ipsis posset accrescere.

QVÆSTIO V.

De merito, ac demerito siue peccato Angelorum in instanti suæ creationis.

QVÆSTIO hæc, & de facto, & de possibili ab scholasticis disputatur ex instituto; à nobis autem ex statutis principiis proxime q. 1. cert. 2. disputanda seorsim non esset, sed tanquam corollario eius certaminis negatiuo, tam de facto, quam de possibili definienda, nisi negatiuæ eius definitionis, quoad demeritum, & peccatum Angelorum rationes aliæ, ab scholasticis, præsertim Dominicanis Thomistis afferrentur, quarum examen Doctrinæ ad alia parandæ vtile foret.

CERTAMEN I.

Negatiua quæstionis, tam de facto, quam de possibili, decisio solida ex nostris principiis probatio, Doctorum circa vtrumque sententiis recitatis.

MEritum Angelis in creationis instanti de possibili, & de facto concedunt omnes, tam Thomistæ Dominicani, quam Iesuitæ nostri, cum S. Theiar. q. 62. a. 1. & a 5. ad 3. & a. 6. vbi meritum eis de facto videtur negasse; sed non negat, nisi casu quo non immediate post peccarent, & beatitudinem, quam per vnum actum consequendam ab Angelis docuerat, omnes consequerentur, nullusque damnatus esset, contra id, quod fides docet. Scotistæ etiam Nominales, exceptis relatis, q. proxima cert. 1. n. 1. qui exercitium liberum absolute tale & plenam deliberationem instantaneam possibilem Angelo, ac rationali cuiuis creaturæ absolute negarunt, circa demeritum vero peccatum Angelorum in primo creationis instanti, non ita vniuersaliter Thomistis, cum Nominalibus, & Scotistis, ac reliquis scholasticis, in vtraque conuenit, quæstione, de facto, & de possibili; etsi enim de facto nullum Angelum in instanti creationis peccasse

casse scholasticis cunctis conueniat;in quæstione vero de possibili in eo instanti peccare Angelos absolute potuisse docuerunt Scotus in 2.d.5. q.2. à paragrapho *Respondeo primo*, & in 3. d. 18. q.1. ad.4. quem Scotistæ omnes,& Nominales sectantur.Okam quodlib.2. q.6. Gregor. in 2. d.5. q.1.a. 2. Bassolis similibus q. & a. ad eandem distinctionem. Maior q. 3. concl.2. Gabriel d.4. q.1.a.3. dub.1. Marsil. in 2.q.2. a.2.concl.responsali.Aureolus apud Argentinam in 2. d.6.q.1.a.2. etsi inconsequentia notata q.3.cert.1.n.5. id ipsum docuere scholæ Thomisticæ nostræ Iesuiticæ Doctores, fere ad vnum. Molina ad citatam q.63. a.5. §. *Contrarium tamen* Valentia ad eandem q. d.4. generali q. sua 14. pu. 4. § *Secunda sententia.* Vasq. d.236. c.3. Soar. lib.7.c.20. n.47. de potentia absoluta loquendo, etiam de peccato contra legem supernaturalem; contra vero legem naturalem peccare in creationis instanti Angelos potuisse nulla potentiæ absolutæ mentione facta docuerat lib.3. c.9.à n.3.vbi contra legem supernaturalem peccare potuisse negauerat:quare de peccato Angelorum contra naturalem legem secundum ordinariam potentiam,& prouidentiam possibile in eo instanti esse affirmat Alarcon citato tract.6. d.5. c.3.n.12. § *Dico secundo*,reiecta merito ad rem præsentem distinctione peccati contra naturalem vel supernaturalem legem n. 11 §. *Dico primo*, Becanus tract.3. c.4. q. 10. Ioan. Præposit. ad cit. quæst.63.a.5. dub.vnic. n.38 §. *Hæc sententia videtur probabilior*, referens Pesantium ad eum artic. concl.3. & Estium in 2. d.3.§.6. Arriaga d.24.sect.12. §.1.qui incipit. *Angelos in primo creationis instanti*, denique Baccon. in 2. d. 23. a. 3. cum aliquot suis Carmelitis Calceatis.

2. In quæstione vero hac de possibili negatiuam sententiam absolute defendunt S. Thom. citat. q.63. a.5. vbi etiam absolute Caietan. & reliqui Dominicani interpretes, inter quos Discalceati Carmeliti Salmanticenses, fusius q.16.de malo a.4.& indicat.3. contra gent. c. 109. vbi Ferrara, §. *Sed circa prædicta.* Capreol. in 2. d.4. q.1. a.1. concl. 4 & a. 3. solut. argumentor. contra conclus. 4. Durand. d. 5. q. 2. Hervæus q.1. a. 2. atque Dominicani omnes, qui in sententiarios scripserunt, quibus adde alios antiquos Doctores citatos q.3. cert.1.n.1. (Capreolo excepto) qui octonarium numerum explent, ex nostra schola Thomistica, Iesuana accessere etiam Arrubal d. 179. c.2.& 4. Ludouicus Turrianus d. 62 dub.2.& 3. Granados tract.13. d.4 n.6. Amicus d.10 n.84.& Franciscus de Lugo d.17. c.5.n.21. qui ex suppositione præsentis status eleuationis, quem de facto in instanti creationis Angeli habuerunt solummodo loquuntur, & Tannerus ad cit. q. 63. a. 5. qui de ordinaria potentia, & prouidentia, ex rei natura tantum loquitur. Accessit tandem huic sententiæ noster Antonius Quiros citat. tract. d. 68. per sectiones sexdecim multis discursibus de variis speciebus possibilibus Angelorum, atque multiplicibus circumstantiis, quæ earum cuique, & Angelis ab ea contentis singulis possent adiungi, refertas, quæ meliu: quiescerent. De Angelis ergo qui sunt, vel secundum se sumptis, vel cum circumstantiis, quibus de facto creati fuerunt, iuxta communem opinionem de Angelorum essentia, circunstantiis, & modo, quo fuerunt creati, agendum hic est, de aliis Angelis,& circunstantiis possibilibus, vel impossibilibus inutiles, ac Theologo viro indignas quæstiones otiosis, & argutis relinquemus, ex relatis pro hac negatiua sententia de possibili intres classes eorum sententias diuido: quarum duæ de peccato mortali Angelorum ab eis admisso de quo plerique, ex præfatis disputarunt,an in creationis instanti fuerit esseve potuerit? prima est eius possibilitatem de potentia, & prouidentia ordinaria tunc ipsis negans: in qua sunt Soar. citat. n. 1. & Tannerus, ac insuper Amicus, & Franciscus de Lugo, eis vocibus, de statu eleuationis,id ipsum,quod de ordinaria prouidentia, & Angelis connaturali intelligens, quia connaturaliori ipsis prouidentia, cum eleuationis statu titulo, etsi non exactiuo, sed decoroso eis deberi putarunt. Secunda sententia de potentia, etiam absoluta, & quantumuis extraordinaria prouidentia negat, in qua sunt Thomistæ omnes Dominicani, & reliqui Iesuitæ nostri Thomistæ præsertim Quiros Dominicanorum rationem magno conatu, & expensis obfirmans. Tertia sententia, id ipsum de impossibilitate peccati venialis etiam Angelorum omnimoda censet, quam expresse, nec semel d. cit. docet Quiros, & Thomistarum ratio æque,ac secundam earum sententiam probat, si quid probat, vt cert.2. videbimus.

3. Dicendum est primo Angelorum peccatum, & lapsus, quo corruerunt, lethalis in creationis instanti non fuit, est (contra Rubion. in 7. d.5. q. 1. a. 1. Alexan. 1.p. q.98. in vlt. Eugub.8. peren. Philosoph. c.38) iam omnium Theologorum conclusio: à qua, sine ingenti temeritate recedere non licet, quare Eugubinum grauissimis censuris. Accipiunt Vasquez, Soar. ac reliqui Theologi, vt vidimus q.1. cert.1. sub finem. Probatur: quia Angelos omnes in gratia sanctificante, & iustificante creatos fuisse scripturæ testimoniis, Patrum consensu, & Leonis epistola 91. approbata, & recepta à Concilio Bracharensi statutum est, vt ibi retulimus: ast cum gratia sanctificante formaliter repugnat peccatum lethale: ergo pro eo instanti creationis in Angelis non fuit. Nec præstat mortale non opponi contradictorie physice cum gratia cum qua esse aliqui volunt physice compossibile; etsi enim contradictorie physice non opponatur, mortale gratiæ formaliter sanctificanti, sed solum contradictorie moraliter, & physice contrarie ex infusione gratiæ Angelorum in eo instanti negatio mortalis peccati pro eodem instanti de facto loquendo legitime infertur: siquidem contraria physice solum sibi aduersantia, de facto citra miraculum coniungi in eodem subiecto, & instanti nequeunt, vt constat experimento,atque probatione secundæ conclusionis ostendemus: miraculum autem in coniunctione gratiæ, & peccati Angelorum in instanti creationis, ex sola reuelatione (quæ nulla extat) constare deberet, vt absque temeritate ea coniunctio asseri posset. Si autem mortalis contradictio, non physica inter gratiam, & peccatum, admittatur eodem argumento vrgentius, quam ex physica contrarietate, eorum coniunctio de facto neganda colligitur. Neque enim adeo indecenter, adiungenda gratia peccato asseri connaturali prouidentia potest, nec ab Angelis potest gratiæ peccatum adiungi, quibus ad contraria coniungenda potestas non est. Hoc autem argumentum, æque probat conclusionem; siue independenter, siue dependenter à meritis, & libera Angelorum dispositione donata eis gratia fuerit: etsi enim hoc ad asserendam, vel negandam potentiam absolutam antecedentem Angelorum ad peccandum pro instanti creationis conducat, non autem ad peccatum, pro eo instanti in ipsis asserendum, cum ex formali incompossibilitate, siue contradictoria, siue contraria,physica, vel morali peccati cum gratia,quæ, vnde, & quomodocumque hæc ab Angelis habeatur, æqua, atque eadem inuenitur; vt mittam modo specialem modum nostrum iustificationis formalis creaturæ rationalis, per habitum gratiæ datum t. 1. de ente supernaturali controu. de gratia habituali. Denique scripturæ, Patrum, & Concilij Bracharensis, & Leonis testimonia recitata quæst. 1. certam. 1. à num. 2. hanc gratiam, & iustitiam formalem, in qua creatos Angelos docent, non eis solum, sed bonitatis voce explicant aientes bonos, & cum bonis, siue inter bonos creatos Cacodæmones fuisse; si autem lethale haberent tunc etiam, cum crearentur, non magis tunc tales essent, quam nunc; cum in infernum detrusi cruciantur.

4. Dicendum est secundo Angeli potentia ordinaria, & prouidentia connaturali, neque ex parte antecedentis potuerunt in instanti creationis peccare mortaliter, fuitque proinde illis eo potentiæ, & prouidentiæ ordine peccatum absolute impossibile. Probatur conclusio: Gratia à Deo creaturæ rationali independenter ab vsu libertatis ad peccandum donata abolet ex parte actus primi potestatem ad

peccandum lethaliter, saltem de potentia, & prouidentia ordinaria, & connaturali, qua peccatum cum gratia formaliter sanctificante coniungi in eodem instanti nequit. Cum enim ex parte actus primi in eo instanti gratia (quæ extremum oppositum & repugnans saltem connaturaliter omnium sententia est) absolute, & anterius natura ad exercitium libertatis supponatur, si potentiam adhuc connaturalem, & libertatem in actu primo absolute talem ad coniungendum peccatum cum gratia, relinquat, horum in eodem subiecto, & instanti simultanea coniunctio esset connaturaliter possibilis: quia id, quod naturali potentia creaturæ, & debita ei potentia, & prouidentia Dei fieri potest, connaturale est, & connaturaliter possibile, vt de se patet. Imo vero nulla potentia Angelis in instanti creationis esse potuit, ad peccandum, si independenter ab eorum exercitio libero, seu libera exercitè omissione peccati, à Deo tunc infusa gratia fuit, siquidem nullæ creatæ voluntati potestas vlla coniungendi extrema contraria nedum contradictoria, potest conuenire: verbi gratia, ad coniungendum odium eiusdem obiecti cum amore qui ipsi contrariatur. Vbi ergo potentiam vllam antecedentem absolutam prouidentia ordinaria, naturæ legibus soluta, & absoluta, eisque ligata ad peccatum mortale Angelorum pro instanti creationis inuenies, si independenter, & omnino anterius natura ad exercitium liberum ipsorum erga peccatum mortale in eo creationis instanti infusa à Deo gratia formaliter sanctificans fuit? certe Deum peccati posterioris naturæ infusioni gratiæ eiusque authorem, absolutamque eius potentiam adire hæretice cogeris; quam alitnde etiam, quam ex eius bonitate, iustitia, & sanctitate inuenire in eo non poteris: cum peccatum Angelorum, qua vitalis essentialiter, & libera actio absque potentia, & libertate eorum in actu primo ad peccandum, quæ infusione gratiæ anterius ac independenter ab omni vsu & exercitio libertatis, erga peccatum mortale nullatenus in ipsis manent, vt nuper ostendimus: quare ex suppositione infusionis gratiæ Angelorum in instanti creationis peccatum mortale fuit illis, non solum connaturali prouidentia, & potentia, sed, & extraordinaria, & absoluta etiam potentia, & prouidentia Dei prorsus impossibile; conclusio vero de connaturali solum prouidentia est, quia non aliter à Deo gratia Angelis infundi absolute potuit.

5. Hoc autem statuto principio pro syllogismi maiore pergit argumentum, atqui gratia habitualis, siue formaliter sanctificans, infusa Angelis à Deo fuit in instanti creationis omnino independenter ab exercitio libertatis ipsorum erga peccatum mortale, idque, connaturali prouidentia est factum: ergo connaturali prouidentia, & potentia Dei fuit Angelis peccatum mortale in instanti creationis ex parte etiam antecedentis, & actus primi absolute impossibile. Consequentia est legitima. Minor probata, q. 1. certam. 2. conclu. 3. n. 4. ex Patribus, & certam. 3. à num. 1. à ratione: scilicet Angelis, absque vlla libera dispositione sua gratiam infusam in creationis instanti fuisse, libera autem peccati omissio aliqua dispositio esset. Et quidem gratiæ, & donorum supernaturalium in quibus creatus Lucifer fuit descriptio, ex Isaia, & Ezechiele, atque à Patribus, & interpretibus perpensa (vti à nobis etiam citat. q. 1. cert. 1.) non solum vesaniæ Luciferi & sequacium irrisoria exprobratio & demonstratio est, ostendens ex qua supernaturali felicitate, dignitateque in tantam miseriam proprio vitio voluntatis, & amentiæ suæ fuerint prolapsi, sed ingentis etiam ingratitudinis eorum in Deum ponderatio in quem, tot, è sola ipsius bonitate, liberalitate & magnificentia, donis supernaturalibus, cum primum crearentur, præuenti, nihilominus rebellarint, vt Patres, Doctores, & Catholici omnes mirabundi perpendunt: ea vero ponderatio magnopere euacuatur, si ob eorum liberam dispositionem, & honestum exercitium libertatis suæ in præcepti præsertim grauis obseruatione, gratia & supernaturalia dona fuerint ipsis à Deo in instanti creationis in præmium donata. Sed tamen hæc, & alia, quæ ex Patribus, scriptura, & ratione certaminibus citatis produximus, gratiæ infusionem in instanti illo independenter ab omni exercitio, libero, & honesto Angelorum, nec solum circa præcepti obseruationem, aut peccatum fuisse vniuersim probant; atque ita iuxta connaturaliorem prouidentiam à Deo factum cit. cert. 3. à num. 2. tribus rationibus minime leuibus ostendimus: ex quibus secunda, quæ extat n. 2. gratiæ pro primo illo instanti infusionem connaturaliori prouidentia, independenter ab exercitio libero Angelorum in obseruatione præcepti, eiusue transgessione, seu peccato fuisse, ad hoc exercitium restricta, & paulo explicatius accommodata (vti à S. Bonau. tangitur in 2. d. 3. p. 2. a. 1. q. 2. § *Sed contra*, & scholasticis aliis) ex indecentia artifici tribuenda, si, cum primum opus arte factum ab eius arte, absoluitur, soluiturque, manu vitiosum, ac defectuosum, primum suum vsum habeat: quin potius ad Artificis Dei decentiam spectat specialius suis creaturis rationalibus, & Angelis, tam pro illo primo instanti potius, quam pro reliquis prouidere, ne deficiant ac peccent; & si in illo plenam deliberationem, atque exercitium libertatis absolute tale habere possent, quemadmodum Principem, & superiorem decet specialius prouidere, ne subditus, quem in munere aliquo constituit in prima muneris functione erret, quem in reliquis, quæ deinceps muneris, & temporis successu occurrent.

6. Etsi autem auxiliorum efficaciorum prouisione copiosa pro instanti eo creationis, ne peccarent, satis peccatum pro illo instanti præcautum ab Angelorum Artifice, & conditore Deo fuisse iuxtq; decentiæ prospectum videatur, vt in eximie prædestinatis comparatione cum vulgo prædestinatorum factum specialiter, & præcautum peccatum, ac ne in illis fit censetur; tamen, vt ipso creationis modo cunctis etiam rudioribus indubitatum semper esset, non à Deo, naturaque ab ipso condita, sed à malo libertatis ipsorum vsu Angelorum peccatum promanasse, oportuit condi à Deo eos in primo illo instanti cum gratia, & in gratia simul concreari: cum enim ita à Deo tunc creata natura Angelica deprehendatur, si postea deliquerit, propriæ voluntatis, & libertatis abusu, ac vitio deliquisse, non autem naturæ determinatione, ad peccandum, eiusque authori Deo, ab aliquo, non nimis stolido, ac vesano, tribui minime potest, siquidem ea gratiæ infusione, pro illo instanti, quo creata natura fuit non solum, natura à peccato immunis (quod habere quibusuis etiam efficacibus auxiliis ad non peccandum absolute tunc etiam poterat, ni gratia habituali, independenter ab exercitio libero peccandi præueniretur) sed, & absolute, & ad peccandum in post creata tunc adeo aperte monstrabatur, vt clarius, longiusque ab Authore Angelorum Deo causæ, & Authoris peccati indecentia, omnium æstimatione abigeretur: id, quod eius decentiæ congruentius connaturaliusque fuit. Hunc discursum pro creatione Adami in gratia, & concreatione cum ipsa posuit Ecclesiast. c. 15. & c. 7. illis verbis. *Solummodo hoc inueni, quod fecerit Deus hominem rectum, & ipse se infinitis miscuerit quæstionibus.* Ad quæ Hieron. *Ne videretur communem hominum damnare naturam, & Deum authorem mali facere, dum talium conditor est, qui malum vitare, non possunt argute præcauit, & ait: bonos nos à Deo creatos; sed quia libero sumus arbitrio derelicti vitio nostro ad peiora labi.* Eidem rationi insistunt Epiph. hær. 12. sub titulo. *Epistola ad Galatas* confutat. 6. & hær. 66. specialiter de Angelis, de vtilique vero, eandem rationem prius dederat Dion. 4. de Diuin. nomin. vbi & S. Th. lect. 19. sub init. Aponius in cant. col. 8. ad id *si ignoras te.* Cyr. Hierol. Catech. 2. sub init. Theodoret. lib. 5. Epitomes diuinor. decret. c. 10. Ambros. 1. exhamer. c. 8. post init. scribens, *in constitutione mundi opinio malitiæ interim sequestratur, ne diuinæ operationi & pulcherrimæ creaturæ, quæ decolorata sunt admiscere videamur.* Et hanc fors solum conclusionem rationesue (duriori quo eam

Domi

Dominicani Thomistæ volunt; sensu statim confutanda) S.Tho.contendit: vt scilicet connaturaliori & generaliori apud omnes omnino rationales creaturas Angelos creauerit cum gratia independenter ab exercitio libertatis, ipsorum ad peccatum, ex quo peccati pro illo instanti absolute, & antecedenter impotes fierent, ne à Deo cum peccato, aut natura ad illud determinata creatos posset aliquis euentu aliquo absolute possibili apparenter adhuc ratione, aut errore suspicari. Ità verò censere de S. Thoma debita in primis ipsi obseruantia me cogit, ne scilicet ipsi adeo inefficax, & falsa sensu horum explicata ratio tribuatur: secundo, ne sibi citata lect. 19. ad caput Dionysij citatum contradicat.

7. Dicendum est tertio, implicat absolute, potentia, & prouidentia quauis Angelorum vllum (idemque esto de quauis rationali creatura) in instanti ipso creationis lethaliter peccare aut gloriam, absolute promereri. Probatur conclusio ex dictis, quæst. 4. proxima cert. 2. etenim nec lethale peccatum, nec meritum vitæ æternæ absque plena deliberatione, & exercitio libertatis esse potest, vt omnibus est notum: atqui Angeli in illo ipso vnico, & indiuisibili instanti creationis suæ nullatenus, nullaque potentia, & prouidentia, quantumuis absoluta, extraordinaria & miraculosa plenam deliberationem, atque exercitium libertatis absolute tale, habere potuerunt, vti nec creatura rationalis vlla in instanti indiuisibili, in quo primum materia deliberationis, & exercitij libertatis, proponitur (si vera sunt, quæ citato cert. 2. conclusimus à num. 3. concl. 2.) ergo Angelus in instanti creationis suæ nullatenus, nullaque, quantumuis etiam extraordinaria, & absoluta potentia, & prouidentia, potuit lethaliter peccare, aut gloriam æternam promereri. Huc trahere rationem S. Thomæ cert. 2. examinandam vellem, vt vim de absoluta etiam Dei potentia haberet; obstat autem, quod deliberationem plenam, & exercitium libertatis absolute tale, in instanti quo primùm materia exercitij vtriusque proponitur posse rationali creaturæ cuiuis etiam potentia, & prouidentia ordinaria naturaliter competere expresse docuit, vt vidimus citat. qu. 4. cert. 1.

CERTAMEN II.

De peccato veniali obreptitio Angelorum in creationis instanti.

1 DIxi de peccato mortali hactenus, ac de merito absoluto vitæ æternæ, quæ absolute, & plene liberum exercitium voluntatis angelicæ requirunt, & quibus gratia, in qua à Deo conditi Angeli sunt, repugnat: quid autem dicendum de venialibus peccatis erit? quæ nec plenam absolute deliberationem & exercitium libertatis absolute tale, requirunt, & surreptitia proinde vocantur, nec gratiæ, & amicitiæ Dei aduersantur, sed cum ipsa facile, & frequenter in omnibus, iustis (Christo Domino eiusque Matre exceptis) componuntur? de aliis enim venialibus, ex obiecto, & materia cum plena deliberatione admissis possibile Angelis nullatenus tunc fuisse probat ratio postrema; de his enim rationes datæ pro conclusionibus de facto, & de possibili negatiuis nihil prorsus euincunt sola illa de creatoris Dei decentia, ne peccata eiusmodi defectui artis, & sapientiæ, qua eos condidit, tribui possent si ea cum primum fuerunt, admiserint, negatiue de veniali videtur fauere; quare posset in quæstione hac de venialibus, non satis neque ex instituto à Doctoribus versata, vixque ab aliquo cursim tacta ob proximam rationem negatiua definitio aliquibus placere: placuitque nostro Quiros, qui tam de mortali, quam de veniali negatiuam conclusionem Doctorum, etiam de potentia absoluta intelligit, citat. disput. 68. tam aduersas rationes impugnans, quam negatiuam probans, satis debili ratione in quam discalceati Carmeliti primum inciderunt.

2. Alij vero dicere possent: esse de subiecto non supponente hanc de obreptitiis venialibus, ex aduentitiæ, & libertatis plenæ de facto quæstionem: etenim rationis, deliberationisque plenæ defectus, in nobis nostræque voluntatis affectibus, ex eo prouenit, quod appetitus sensitiuus rationem, ac rationalis appetitus affectus, & deliberationem suis motibus sensibilibus præuenit; quod Adamo in statu innocentiæ contingere non potuit, nec nobis, si cum innocentiæ statum essemus sortiti: cum ergo Angeli in gratiæ, & innocentiæ statu conditi fuerint, nec sensitiuum appetitum habeant cuius motibus rationalis suus appetitus præuentus à rationis deliberatione, in suis affectibus turbari, distrahique possit, veniale eorum peccatum ex rationis, & inaduertentiæ defectu videtur, Angelis pro creationis instanti æque, atque Adamo pro statu innocentiæ, impossibile: sed omnia ad rationis trutinam vocanda vt non nisi ex plena aduertentia, ac deliberatione voluntas angelica affectus suos circa obiecta proposita eliceret. Accedit, quod ad peccandum venialiter ex inaduertentia proponi aliqualiter malitiam obiecti, vt ab eo retrahi voluntas absolute possit necessario debet; alioqui, nec cum aliquali imperfecta libertate secundum quid in prohibitum; & malum obiectum voluntas ferretur, nec venialiter peccaretur; non autem videtur quomodo proposita Angelo malitia obiecti retrahente ipsum ab eius prosecutione eam plenè, & perfecte in quouis cognitionis, quæ siue intuitiue, siue abstractiue proponatur, genere, non cognoscat, & penetret, vt inaduertentiæ erga ipsam locus relinquatur, ex qua solum venialiter defectu deliberationis peccet, cum adeo puræ, ac perfectæ intelligentiæ Angeli omnes sint.

3. Dicendum est primo quæstionem de subiecto non supponente non esse, quia defectus plenæ aduertentiæ, ac deliberationis erga malitiam obiecti ab eius prosecutione retrahentem est in Angelis possibilis. Probarent forte aliqui conclusionem: quia anima rationalis perfectius intellectiua Angelis non repugnat, aliquorum recentiorum iudicio, aliorum vero sententia an repugnet an possibilis absolute sit? incertares est: neque ex perfectione totalitas substantiæ, quæ Angeli animæ rationali natura sua substantiæ partiali excedunt, ea repugnantia efficaciter ostendetur; Si autem in anima rationali perfectius intellectiua is aduertentiæ, deliberationisque plenæ defectus locum habere potest vtique, & in Angelis poterit habere locum. Hac tamen ratione non vtor. Tum quia perfectius intellectiuæ animæ, quam Angeli, adhuc aliqui sint, possibilitas positiue cum verisimilitudine aliqua non probabitur. Tum: quia de omnibus Angelis creatis superiorum Hierarchiarum, maxime Hierarchiæ supremæ Cherubinorum, ac Seraphinorum improbabile prorsus est. Tum denique, quia nec de Angelis infimæ hierarchiæ, & gradus intra eam infimi probabiliter asseri potest: cum ex his sint qui hominibus præsint, eorumque bono prospiciant, ac prouideant: æquum autem, & connaturale non est, Præsides, ac bonorum prouisores, & prospectores hominibus, animabusque deputari Angelos ipsis natura sua minus intellectiuos & rudiores. An vero, vltra creatas animas, homines, & Angelos omnes in omnipotentiæ penu possibiles alij claudantur, in quibus ea animarum creatis perfectiorum, præ Angelis imperfectioribus, quam infimi ex creatis excellentia esse possit? ex inutilibus (in quibus recentiores non pauci laborare & diuinare vitiose amant) quæstionibus est, & extra præsentem, quæ de Angelis, qui creati sunt, non autem de pure possibilibus procedit.

4 Probatio nostra est, ex principio satis Philosophis, & Theologis communi, quare, ad hominem contra eos, efficax, etsi non satis firmum nobis, principium sit, vt disputatione 4. quæstione 5. cert. 5. à num. 8. constabit, quia Angelus perfectissime etiam intellectiuus, non solum ex creatis de facto, sed etiam ex possibilibus, essentia sua est creatura, & facultatis virtutisque intellectiuæ limitatæ, & quæ neque omnia obiecta simul percipere, neque æque magna intensione pluribus eorum simul possit attendere, ac si pauciorbus, aut vni solum attenderet, vt de se, & experientia notum est: vnde illud axioma philosophicum manauit, *pluribus intentus minor est ad singula sensus*, quod non de facultate sensitiua solum, sed cognoscitiua quauis creata intelligitur: ita enim omnibus æquéque intense, & perfectè mentaliter etiam attendere, ac si vni tantum obiecto percipiendo attenderetur, non quidem limitatæ & creatæ, sed infinitæ, & increatæ mentis diuinæ, Deique solius proprium est: de quo proinde Tertullianus, qua solet profunditate, merito aiebat: *Deus ad omnia* (obiecta) *sufficit, nec potest esse suæ perspicacia præuaricator.* Iam vero, si ita res in Angelis eorumque creatis ac limitatis mentibus habet, vt attentione ad plura obiecta, simul in eodem instanti percipienda, singulis attendat minus, minusque adhuc, & minus, quo plura, & plura ea obiecta sint: atque ita intense, vni, vel alteri obiecto percipiendo, ac penetrando possit intendere, vt vix aliquid, ac, ne vix quidem, virium facultati eius intellectiuæ, pro tunc, relinquatur otiosum, quod alteri obiecto percipiendo posset impendere, fieri plane potest, vt malitiæ retrahentis, ab obiecti mali prosecutione attendendæ, nil, aut perexiguum virium facultatis intellectiuæ Angelo relinquatur, & tota tota, vel fere tota, aliis obiectis, simul impense, percipiendis, vel bonitati obiecti attrahentis occupata, libertati, ac deliberationi ad eius prosecutionem, vel fugam nullus, vel perexiguus, ac fere nullus locus relinquatur; ac proinde ex plenæ aduertentiæ defectu veniale surreptitium possit incurrere. Hinc vero ratio, pro opposita non suppositione subiecti quæstionis huius facile euanescit, iam ad quæstionis decisionem, mihi difficilem, ac prorsus dubiam, veniamus.

5. Dicendum secundo est. Angelus in primo instanti creationis suæ, peccatum veniale subreptitium, ex inaduertentia, seu de fectu aduertentiæ, ac deliberationis plene in obiecto malo prosequendo potuit absolute admittere. Est contra nostrum Quiros loco citato, qui Angeli impeccabilitatem, peccato etiam veniali quouis, quo instanti creationis intelligit, atque vniuersim docet. Probatur, quia gratia habitualis in instanti creationis Angelo quomodolibet infusa à Deo, nec antecedenter, nec consequenter adhuc veniali peccato, aduersatur, vt omnibus est notum. Rursus obreptitium, ac subreptitium veniale ex defectu plenæ aduertentiæ, ac deliberationis instantanea esse potest, cum solum ad plenam deliberationem rationalis creaturæ diuisibilis duratio, à quo primum deliberationis materia proposita est, requiratur, non autem ad deliberationem secundum quid solum talem, & quæ præ inaduertentia ad alteram partem vix deliberationis nomen meretur, atque ad subitos instantaneos voluntatis motus, quam ad deliberatos propius valde accedit, quæ satis, vt dixi, ad hominem contra plerosque (ne dicam omnes) Doctores efficax est, tametsi nobis non admodum firma, vt videbis disput. 4. quæst. 5. cert. 5. à num. 8. Denique: ratio illa indecentiæ artis sapientiæ, & summi Artificis, & conditoris Angelorum Dei in venialibus hisce surreptitiis defectibus pro creationis, instanti primo etiam connaturaliter Angelo possibilibus non probat. Tum quia fini ad quem, opus nempe Angelus conditum est non opponuntur, nec ferè eius affectionem retardant; tum, quia opus, siue natura Angelica, non adeo perfectum essentia sua opus est, quod vel minutulus, vixque perceptibilis defectus, næuusve dedeceat, debeatque ab Artifice, & arte, eius etiam absoluta possibilitas præcaueri: maxime, cum surreptitia venialia ex natiua potius naturæ rationalis debilitate, & facultatis intellectiuæ curtitate, ac limitatione, quæ pluribus æque, & perfectè attendere simul nequit, quam ex voluntatis, & vsus libertatis vitio proueniant, demum adeo minutili defectus, nec operis, nec Dei artificis, ac diuinæ suæ artis indecentiam concernentes surreptitia venialia sunt, vt, ne in viris quidem perfectissimis, quos ad quam maximam perfectionem, & absolutissima Ecclesiæ vtriusque militantis, & triumphantis exempla amicissima, & accuratissima prouidentia, & prædestinatione elaborauit Deus, ne de facto plura quotidie fuerint, nedum absolute potuerint, præcauerit adhuc in eorum aliquo, ad potentiæ, & gratiæ suæ ostensionem. Deiparam, eiusque vnigenitum filium Iesum, vt diximus, excipe: in quibus, vel vnionis hypostaticæ, vel maternitatis summæ dignitatem tantillus defectus ille dedecebat; quæ ex ratione Dominicanorum, quomodocumque explicata, & contra hanc conclusionem extensa, opponi possent, eius rationis confutatione excludentur.

CERTAMEN III.

Dominicanorum Thomistarum & ea in re sequacium pro impeccabilitate Angelorum in instanti creationis quouis modo ab eis explicata infirmæ confutantur rationes.

1. NIhil Doctoribus maiori attentione curandum, prouidendumque est, quam debilia, falsæque conclusionum suarum fundamenta detegere: præsertim, quæ à plerisque, nec contemnendæ authoritatis viris animaduerterint circumferri; ne eorum fundamentorum infirmitate conclusio, alias firma, nutet, atque in disputationibus à viris sapientibus contemnatur, ex eis plane esse censeo rationem Dominicanorum Thomistarum pro asserta à nobis etiam absoluta impossibilitate peccati mortalis Angelorum in instanti creationis desumptam ex S. Thoma citata qu. 63. a 5. corp. scribente, *quamuis enim res aliqua in primo instanti, quo esse incipit possit operari; tamen illa operatio, qua simul incipit cum esse rei, est illi ab agente, à quo habet, esse: sicut moueri sursum inest igni à generante; vnde si aliqua res habeat esse ab agente defficiente, quod possit esse causa defectiua actionis, poterit in primo instanti in quo incipit esse habere defectiuam operationem*, (vt tibiæ curuæ, ac defectuosæ ex qua claudus animalis motus procedit exemplo statim confirmat,) pergit, *agens autem, quod Angelos in esse produxit (scilicet Deus) non potest esse causa peccati, vnde non potest dici, quod Diabolus in primo instanti suæ creationis fuerit malus.* Fateor verba hæc rationem à præfatis Doctoribus intentam planiori intelligentia sonare; tametsi Doctoris Angelici reuerentia ipsius mentem benignius fuerimus interpretati, cert. 1. num. 6. sub fin. ne debilem adeo rationem ipsi tribuamus, quod si nostra illa interpretatio textui recitato, non congruat, nil modestius dici à nobis potest eo, quod dictum à nostro Vasquez fuit citata disp. 236. c. 3. §. *Ego quidem fateor*: nempe altiorem S. Thomæ sensum eis verbis contineri, quam nos assequi possimus, certè Capreolus inter Dominicanos Thomistas non contemnendus, rationis,

tionis, quæ eis verbis sonat infirmitatem recognoscens alio eorum verborum sensum, non tamen felicius traxit: cui accedere doluit Caietanus, & si demum abscesserit, vt vidimus, quæst.3. Carmelitani discalceati citato loco, cert.3. & si rationem S.Thomæ Thomistico sensu communiori tuetur profitentur valde ab eo recedunt: quo eum rationis sensum, Dominicanorum Thomistarum taciti etiam impugnat, eiusque falsitatem satis declarant. Sed horum etiam ratio & sensus firmior, veroque similior nequaquam est Thomistico communi, quem reiiciunt, etsi discursibus nostri Quiros, eorum ratio fulciatur, vt inferius ostendemus.

2. Communis rationis Thomisticus sensus, quem S. Thomæ verba sonat (nempe, quod omnis operatio, quæ incipit cum ipso esse effectus tribui debeat efficienti, & authori effectus ipsius, ac subinde agenti, & authori Angelorum Deo operatio praua, quæ in primo creationis ipsorum instanti ab eis fieret) facillime exploditur. Etenim operatio prima effectus cuiusvis, & quæ cum eis esse incipit, tunc solum authori effectus illius tribuitur, cum ab eo effectus, eiusque natura cum ipso suo esse accipipit determinationem ad eiusmodi operationem, à qua ipse de se nequeat absolute se cohibere, & abstinere, vt patet in igne ad motum sursum, & terra ad motum deorsum, & reliquis agentibus naturalibus ad suas operationes naturales, atque ab ipsis necessario, & irresistibiliter exercendas: Atqui Angelus neque in se, nec in sua voluntate, neque in cogitationibus vtramque partem indifferenter proponentibus in primo illo instanti creationis suæ accipit à suo authore Deo determinationem, ad operationem prauam, cui de se nequeat absolute tunc resistere; sed debeat, ex necessitate naturæ ex parte actus primi consideratus, in operationem prauam despotice obedire; ergo, etsi eam tunc eliciant, & peccet, author, & conditor Deus, peccati illius causa, & author non erit, cui proinde tribuatur Angeli peccatum, sed Angelo, qui solus ex indifferenti sua potestate antecedente, & arbitrij libertate se tunc determinat in actu secundo, & libertatis illius exercitio, per prauam ipsam operationem. Confirmatur, quia per hosce in sequenti duratione potest Angelus peccare, quin Deo, vt authori eius peccatum tribuatur, tribuire vllatenus possit: cum tamen pro ea duratione in qua cum Angeli esse, seu existentia coniungitur simul eius peccatum existentiæ, & esse Angeli ipsius, æque atque, in instanti creationis, causa, & author Deus sit, & cogitationis indifferentis præparator, ac dispositor, & solus quidem, si tunc primum obiectum & materia deliberationi subiecta Angelo proponitur, ac prima subinde cogitatio indifferens sit, quæ in negotio quouis non à creatura rationali, sed à Deo ex Aristotele Philosophis, & Theologis est: ideo autem in sequenti duratione prauæ operationis Angeli per hosce causa, & author Deus non est, etsi eorum omnium, quæ diximus causa, & author sit, quia ex omnibus determinationem, ad praue operandum Angelus à Deo non recipit, sed potius indifferenter ad id, vel eius oppositum potestatem, & libertatem, ex qua seipsum operatione ipsa praua exercite, & in actu secundo determinat ad peccandum? ergo nec peccati ab Angelo admissi in instanti creationis causa, & author Deus esset, in quo nihil aliud Deus ex parte actus primi determinationis ad peccatum, quam in sequente duratione Angelo præstat, sed solum eius indifferentiam, & libertatem in actu primo constituit, ex qua seipsum pro arbitrio suo operatione ipsa praua determinare possit, atque exercite determinat ad peccatum: quod enim Angelus primo esse tunc incipiat, vel non incipiat, siue influxus, & causalitatis negationem (cæteris, quoad influxum, & causalitatem, cum peccat, ad actionem eius prauam ex parte Dei paribus) nil ponere, auferreve potest, vt Deus sit, vel non sit operationis Angeli prauæ, ac peccati causa, & author. Hoc patet de se, & exemplo motus ignis sursum, qui non solum in instanti quo primum ignis est, atque producitur, sed quo post conseruatur, sursumque mouetur agenti, & conseruanti ignem, vt causæ, & authori tribuitur, quia ab alterutro à quo, vel primo fit, vel conseruatur, recipit ad sursum se mouendum determinationem.

3. Vrgetur ad hominem contra Thomistas præfatos, quia multo minus determinationis, & influxus in Angeli peccatum in instanti primo creationis, adhibet, ponitque de suo Deus eius naturam, voluntatem, & indifferentem cogitationem causando, quam physice eius voluntatem prædeterminando ex parte antecedentis ad actionem prauam, vt ab Angelo est progressura, estque materiale peccati, prædeterminationem autem voluntatis ad actionem prauam Angeli, quem primo producit, nequaquam de suo ponit Deus, sed solum vsum omnipotentiæ suæ in eo instanti arbitrio voluntatis Angelicæ permittit ad prauam actionem æque atque ad eius oppositum: & tamen iidem Thomistæ nec addita à Deo physica prædeterminatione, qua velit nolit, prorsusque irresistibiliter, atque infallibiliter ex parte actus primi trahitur ad peccatum Deum authorem peccati fatentur, sed (vt Catholicos decet) mordicùs negant, quia nihilominus cogitatione indifferenti adstante libertas Angeli persistit: ergo multo magis peccati angelici, si in primo instanti daretur, author Deus, & causa non foret, ex productione naturæ voluntatis angelicæ, & indifferentis cogitationis (quæ omnia coniungibilia de se, ac natura sua sunt, cum actionis prauæ omissione) ex immissa ab eo prædeterminatione, ex parte actus primi connexa essentialiter cum actione praua, & peccato, & inconiungibili, ac prorsus pugnante cum omissione peccati; irrationale enim assertu videtur, ea quæ adeo essentia sua indifferentis principia sunt, vt adesse nequeant, quin libertatem voluntatis Angeli, & cuiusvis creatæ, constituant, etsi adsit voluntati creatæ comprincipium aliud, ex parte antecedentis physice illam prædeterminans ad prauam actionem, ac subinde, ad peccatum, atque ob eius libertatis persistentiam in sic etiam prædeterminata voluntate creata huic solum, vt causæ actionem prauam tribui, non Deo, & tamen è solo defectu physicæ prædeterminationis à Deo (vt dixi, tomo 1. de Deo vno controuers. 3. disputatione 1.) eadem illa principia libertatem voluntatis non constituere, vel ea constitura non ita tribuendam Angelo totam actionis prauæ, ac peccati, quod increationis instanti admitteret causalitatem, sed esse vlterius refundendam in Deum. Arguo ad hominem, sed rationem illam, & alias excusandi Deum physice prædeterminatorem ad materiale peccati, (Thomistæ Recentiores Dominicani volunt) ab eius causalitate exclusi fuse, & efficaciter loco citato disputatione 3. Nec valet physicæ prædeterminationis compositionem cum libertate creaturæ, & excusationem subinde Dei à causalitate peccati, non esse peccati creaturæ cum primum est, atque à Deo producitur, sed insequente duratione, in qua conseruatur. Hoc enim disiecimus, numero 2. Deinde quidnam temporis, aut instantium diuersitas constitutioni libertatis in actu primo, atque inde quæsitæ excusationi Dei à causalitate peccati præstare potest? Tertio, cur non poterit Deus prædeterminationem ad materiale peccati cum reliquis, quæ diximus, in instanti creationis simul producere, vti ad actionem honestam liberam, & meritoriam per hosce in instanti creationis Angeli simul producit: Quarto, quia prædeterminationem ipsam primo producit Deus, cum qua, vbi primum est, actio praua, & peccatum simul existit, tam in Angelo, quam in homine: ergo argumento, & ratione tua causa erit, & author peccati Deus, si quid ea ratio tua probat.

4. Alia

4. Alia veterum aliquot Theologorum ratio fuit. Nullus Angelus in creationis instanti peccauit, vt vidimus: ergo nec potuit in eo instanti peccare. Probant consequentiam, quia vero simile non est, nullum peccasse, cum omnes absolute possent peccare. Maxime, cum in sequenti duratione in qua, absque dubio peccare omnes potuerunt, non vnus tantum, sed adeo multi Angeli peccarint. Probat Soar. supra, c.20. consequentiam, quia, quod omnibus conuenit, id ex communi aliquo naturæ ipsorum competenti conuenit; ac similiter, quod ab omnibus abest, ex connaturali saltem repugnantia naturæ ipsorum communi abest, ac deficit: ergo defectus peccati lethalis in instanti creationis, qui omnibus Angelis conuenit, ex repugnantia, & impotentia naturæ Angelicæ, cum lethali peccato in instanti illo prouenit. Negatur consequentia prima: etsi enim vim habeat probatio prima in iis in quibus ex suppositione rerum aliquot naturalium, Dei voluntas potentia, & pouidentia eorum naturæ, exigentiæque legibus coarctatur, secus in iis in quibus nil naturale supponitur, cuius exigentiæ, connaturalique, vt sic loquar, iuri Deus attendere debeat, vt connaturaliter prouideat, & operetur: sed integrum prorsus eius arbitrio est sic, vel secus prouidere, & operari, quin iuri, aut exigentiæ precariæ alicui naturæ aduersetur. Huiusmodi autem est productio Angelorum omnium ex illis, quos nouit gratia sua efficaci suffultos tentationi praui in illo instanti, quo creati sunt, non consensuros, vel ex eis, quos cessuros nouit in eo instanti, si crearentur: ecquid enim iuris in natura rerum erat, quod alterum exigeret, & alterum, etsi precatio, à Deo fieri prohiberet? Hinc etiam Soarij probatio euanescit: quæ solum probat in iis, in quibus ius aliquod naturale, nec purum Dei arbitrium nulla naturali exigentia adstante intercedit. Maxime in re præsenti: in qua, vt peccatum in hoc instanti, vel in omnibus, vel in singulis Angelis vitetur, gratia auxiliante efficaci supernaturali, ac toti etiam naturæ indebita opus est, ex catholica fide: quam conferre, pro instanti creationis, vel omnibus, vel aliquibus, vel nulli ex creatis Angelis non tenetur. Omitto aliam Soari confirmationem, quæ contra hoc dogma catholicum de necessitate gratiæ supernaturalis auxiliantis, vt pro quouis instanti creationis lethale peccatum à rationali creatura vitetur impingit. Arguit enim Soar. creaturæ rationali deberi carere aliquando peccato: miserrima quippe esset, cui, nec per instans vnum carere peccato, præsertim mortali, debeatur; quod si pro aliquo debetur pro primo suæ existentiæ, & creationis, quo è Dei manibus Angelus prodit deberi conformius rationi est. Sed debitum hoc carendi peccato, mortali saltem, dogmati præfato catholico contradicit.

5. Discalceati Carmelitani Salmantini probant, quia debitus est Angelis in instanti creationis Dei amor, cum quo pugnat peccatum, saltem mortale: vti, & hominibus, vbi primum physicè ad vsum rationis peruenium, cum quo creati Angeli sunt: Alioqui cum de diligendo statim Deo præceptum homines habeamus, dubij semper de eius obseruatione in instanti illo proximo physico vsus nostræ rationis essemus, ni ex debito tunc nobis Dei amore iudicij de eius obseruatione conciperemus securitatem: si autem ita debitus amor Angelis in creationis instanti à Deo negetur, peccatum ex Deo veniet negante id, quod peccato repugnat, ac subinde Deo tribuitur peccatum. Hoc debitum amoris Dei, qui, cum mortali adhuc, pugnet, ac subinde super omnia Dei amor sit, eidem dogmati catholico contradicit æque ac debitum auxiliantis gratiæ. Confirmatio, ex simili debito nobis eodem vitio laborat. Eiusque confirmatio nihil non falsum supponit, in primis præceptum de diligendo Deo super omnia in instanti primo physico, quoad vsum rationis peruenitur, pro instanti primo physico vsus rationis à nullo asseritur; imo repugnat, ex repugnantia deliberationis creatæ in vnico instanti physico, & physice indiuisibili à nobis ostensa. Secundo, eo admisso securitas nostra de eius adimpletione non solum necessaria non est, sed de facto non admittenda, si dogmati de incertitudine status nostri in gratia quandiu sumus in via consonè discurrendum, & iudicandum sit. Siquidem, & nunc securi essemus in eo instanti primo vsus rationis in Dei gratia, & iustitia fuisse, & tunc fuissemus de nostra iustitia certi: siquidem de amore Dei super omnia, qui vel forma iustificans est, vel ipsam secum affert, pro eo instanti certi, ac securi, contra præfatum dogma, essemus.

6. Ratio altera Durandi fuit. Cogitatio prima illius instantis vt peccatum ab Angelo admitteretur defectum aduertentiæ, & ignorantiæ alicuius, absque quo non peccatur, ex vulgari illo, *omnis peccans est ignorans*, ac demum defectum congruitatis habebit: Cum autem prima illa cogitatio à Deo excitante, & producente species ad ipsam sit, vt à causa particulari determinante per illas intellectum ad eam cogitationem, atque ipsi connaturalius sit cogitationem mediis illis speciebus absque defectibus ignorantiæ, inaduertentiæ, & congruitatis producere, fiet sanè, vt connaturaliter produci debeat cum aduertentia, & congruitate, cum quibus nequeat esse peccatum: ita rationem Durandi explicat, & confirmat Quiros sect.2. nu.16. adiungens plura quæ Durandi non sunt. Sed Arrubalis, & Ludouici de Torres locis citatis, nempe, non posse esse peccatum, quin viuacius, & efficacius proponatur bonum delectabile, & apparens, quam honestum, vt idcirco peccans dicatur ignorans quod à solo Deo in prima illa cogitatione fieri posset, & contra Angeli creati naturam, eiusque propensionem in honestum, quam in delectabile maiorem: quare, vti efficacior, ac viuidior cogitatio illa delectabilis boni, vt causæ particulari, nec iuxta naturæ exigentiam, sed contra potius, de se suoque arbitrio puro operanti Deo tribueretur, ita & tribueretur Angelorum procreationis instanti peccatum. Hunc vero præfatorum discursum, quod rationi Durandi addidit Quiros de suo tantillum immutauit, nec tantillum, sed *multum* apparentiæ eorum discursui ademit: exigentiam, quippe, & propensionem naturalem cogitationis illius viuacioris in bonum honestum, præ cupi delectabili in Deo, qua particularis eius causa est, ponit, non in Angelo creato. Addit etiam maiori viuacitatem cogitationis illius primæ congruitatem, atque ad vtramque, è naturali propensione, & modo operandi suo, vt causa particularis, ac determinans ad ipsam est, propendere, ac teneri Deum, ne causa, & author peccati sit: Id autem falsum, nec satis dogmatibus Theologicis, & Catholicis congruum est, nec Arrubal, nec Turianus docent, sed maiorem viuiditatem, & efficacitatem physicam cogitationis honesti, quam sic boni turpis delectabilis, subiectum quidem congruitatis esse, non vero congruitatem: siquidem posse tunc viuaciori non consentire (quo & illa viuacior congrua non erit) vt remissiori intendendæ se deinceps applicare, vt tunc etiam, cum intensior opposita, ac viuidior illa est seruetur contradictionis libertas, vt eius doctrinæ de maiore viuacitate cogitationis Author Vasquez explicuit semper, 1.2. disp.43. cap.2. & 3. & d.118. cap. 5.

7. Verum ratio hæc nullius est ponderis quomodocumque explicata, & instructa; illud enim de necessitate viuacioris cogitationis alterius extremi, nempe boni delectabilis, quam honesti, vt peccetur, eoque sensu *omnis peccans sit ignorans*, falsum est, ac libertatem contrarietatis ferè, ex terminis ipsis seuertit, nec per consequentias multas contradictionis libertatem tollit, vt tomo 1. de ente supernaturali. controuers. de gratia de de entitate physica auxilij efficacis ex instituto ostendimus, ac nobis prior Soarez, libro primo, de

de grat. cap.12. & 7. de Angelis, cap.5. Secundo; quidnam iuris, siue exigentiæ precariæ in Angelo aliave creatura naturæ totius, vt Deus (quem eius primæ cogitationis authorem fatemur) speciebus intensioribus honesti, quam turpis ad intensiorem, viuidiorem, ac physicè efficaciorem honesti, quam turpis delectabilis cogitationem primam determinet? Angelus enim indifferentis ad vtrumvis voluntatis est, nec amplius subinde petit, quam ex parte obiecti in actu primo proximo sufficienter ad vtrumvis constitui: id, quod remissis æquè cogitationibus, vel remissiore altera (dummodo ad suum obiectum prosequendum mouere sufficienter minimo etiam sufficientiæ, valeat) satis à Deo præstatur, quin naturalia naturæ, & voluntatis Angelicæ iura despiciat, ac proterat, sed attendat, quod si non solum viuacitatem physicam, maiorem cogitationis ad honestum, sed & congruitatem deberi Angelicæ naturæ contendant, Dei gratiam auxiliantem: & in genere gratiæ, ac beneficij, quam maximam, rationali creaturæ deberi, ac prorsus naturalem esse hæretice, contra fidei dogma contendent. Quod, etsi de humana creatura, seu homine in speciali materia contra Pelagium, eiusque reliquias fuerit damnatum, de omni creatura rationali per Patres, scholasticos, & rationes omnes cum ipsorum, tum textuum scripturæ, ex quibus statutum illud fuit vniuersim definitur, idem etiam absurdum incurritur, si Deum ita ad primam illam cogitationem etiam, vt causam particularem determinantem, sibi suæque perfectioni debere congruam illam prouidere dicas. Cum gratia non sit id præstare, quod quisque (ac Deus maxime) debet, ne sibi, aut perfectioni suæ cum indecentia, & indignitate deficiat.

8. Sed tamen inde constat. Deum non è puro arbitrio suo, & subinde vt causam particularem, sed vniuersalem naturæ rationalis, angelicæ prouisorem vt illam in actu primo proximo etiam ex parte principij intentionalis, & obiecti intentionaliter moui, ad vtrumuis amplectendum, vel respuendum adæquate sufficienter constituat productiones specierum ad eam cogitationem, seu cogitationes vtrumque obiectum voluntati, & arbitrio angelico proponentes in eo creationis instanti Angelicum intellectum determinare: quo argutiæ omnes, nedum rationis huius, apparens adhuc difficultas, cessant. Rursus Deum posse viuaciorem cogitationem obiecti turpis, quam honesti ab eo retrahentis, & vrgentiores occasiones peccandi ad iustorum ampliorem victoriam, & gloriam: imo, & eas quibus, de facto rationales creaturæ labantur, & congruæ, siue efficaces ad malum sint disponere, quin ipsi, vt authori, ac tentatori, & suasori earum peccata tribuantur, sed ea solum permittat abusui libertatis, à qua eis ita positis ac dispositis proueniant concors Patrum, & scholasticorum sententia est expressa ad Rom. 1. Ezechiel.14. Exodi 4. textu 10. & aliis innumeris locis, quæ sæpe ex Patribus ita explicuimus. Ac demum, cum omnium primarum cogitationum in quouis negotio denuo Angelis, vel hominibus post instans primum creationis, & productionis ipsorum, causa determinans, & disponens, & author Deus sit æque, atque in instanti, productionis, & creationis ipsorum primo, vt diximus ita arguentes negare, non possunt, vel nec post primum instans posse Angelos peccare duratione, sequente contra fidem, vel posse peccare in primo contra rationem, & conclusionem hanc suam tenentur fateri.

CERTAMEN IV.

Prolixa nostri Quiros ratio, & meditatio postrema nusquam est reiectis proximè firmior.

1. POstremam rationem conclusionis labore, & discursibus prolixis, & multis, nec vsque (vt rebat) finiendis adhibuit noster Quiros, d.68. à sectione 4. ad 15. inclusiue, ac sect.16 quam de Angelorum compositorum ex materia & forma, quare à causa secunda creabilium (quos non repugnare censet) impossibilitate peccandi in primo instanti creationis instituit, §. vltimo in cuiusdam obiectionis examine ad eandem rationem, vt firmissimam, recurrit: ea vero ad summam, quam potest, redacta sic habet: creatio Angeli est gratia pure liberalis, & supernaturalis Dei, qua proinde, vt proprium eius opus Angelus primum prodit, quod non habet eius conseruatio: ergo in creationis instanti Angelus est gratia pure liberalis, & supernaturalis Dei, ergo pro illo peccarum Angeli repugnat. Antecedens primium probat, quia Deus, nec sibi debet Angeli creationem, cuius neque ad esse neque ad connaturalem statum nihili creatum aliquid refert; alioqui creatura aliqua indigeret; contra id Psal.15.versu 2. nec in connaturali statu ex æternitate mundi creationem antecedente extitisset, & si absolute absque omni creatura esse posset: vt homo alimento, in connaturali statu indiget, vt viuat, etsi absolute, absque illo conseruari diuinitus possit: sed nec debet creare Angelo ipsi, quem primo creat (& si semel creatum debeat connaturali debito rei natura sua permanentis, carentisque contrario illum conseruare) vt benè Recupitus, tom.1.de Deo lib.4. qu.19. tota, maxime, à §.6. tom.2. in 1. p.8.7. sect.3. à toto § 39. & si male oppositum teneat (saltem de aliquo Angelo possibili) noster Henao, tom.1. Empyrolog. lib.3. exercitat.12. sect.6. leuibus satis argumentis, & hoc vnico perspicuo principio disiectis: quod absolute non existentium nulla absoluta exigentia, iusve absolutum naturale physicum, & reale esse ad aliquid possit, vt in omni exigentia physica actiua, materiali formali, & reliquis patet.

2. Sed nec debetur Angeli creatio reliquis vniuersi, & naturæ totius partibus, totive vniuersa ac naturæ, quæ Angelo, vt sui parte, constare debet. Tum: quia ex nullius partis, aut rei, ex quibus natura hæc tota, atque vniuersum constat exigentia naturali, & præuisione Deus Angelos creat: multoque minus, ex naturali exigentia, & præuisione naturæ huius, & vniuersi totius, quod ante Angelorum (quibus tanquam partibus essentialiter integratur) creationem natura tota, & vniuersum hoc absolute non est, vt qua totum, & vniuersum, aliquid possit naturaliter exigere: multoque minus partem, quam vt totum hoc absolute sit, absolute existentem supponit: exigeret enim quod, vt absolute sit, & exigat præhabet, vnde Athanas. orat.2. contra Arian. Hieron. ad Ephes. 3. Damasc. 1. de fide, cap.8. ac Patres alij omnia præter Verbum Dei gratia, & gratuita voluntate condita esse contra Arianos docent, & creationi rerum, præ conseruatione earum nomen gratiæ, & principij, seu fundamenti gratiæ totius nomen tribuunt Anselmus de concordia prædestinat. cum creata liber. toto cap.5. Augustin. epist.95. Hieron. Epist.189 Bernard. tract. de gratia, inde vero instans creationis, & Angelus ipse pro eo instanti gratiæ pure liberalis, gratuita, & supernaturalis probatur: cum nulli debito exigentiæve naturæ, siue totius, siue partis eius donetur, sed à Deo, eiusque puro libito;

& particulari causa, & proprio Authore, tanquam proprium opus eius creetur, ac prodeat, ergo Deo imputaretur Angeli pro instanti creationis peccatum: illationem, sic probat. Angeli creatio, & Angelus in illo instanti est gratia Dei mere gratuita, & supernaturalis: ergo eius peccatum pro eo instanti imputaretur gratiæ Dei: ergo, & Deo, quod aperte repugnat: ac subinde pro eo instanti repugnat Angeli peccatum. Prima consequentia probatur. Peccatum pro instanti creationis ab Angelo admissum imputaretur Angelo, atqui Angelus, pro eo instanti, est gratia Dei mere liberalis gratuita, & supernaturalis, ergo imputaretur peccatum pro eo instanti admissum gratiæ Dei mere gratuitæ, & supernaturali, quod autem inde consequentia secunda deducit (nempe Angeli pro eo instanti peccatum Deo esse imputandum) ita probat.

3. Nequit tribui gratiæ supernaturali Dei peccatum, quin Deo ipsi imputetur, verbi gratia si auxilio gratiæ Dei peccati causatio imputaretur, Deo, etiam, qui de se se, & motu (vt sic dicam) proprio, illud, vt causa particularis, nec solum, vt muneri causæ vniuersalis, naturæque exigentiæ, & necessitati non deficiens satisfaciat, produceret: tunc enim auxilium illud produxisse ex intentione, vt esset peccatum meritò censeretur. Eodem autem modo producit primo, ac creat Deus Angelum in instanti creationis eius, scilicet, vt causa particularis, non autem vt causa vniuersalis, ac ne exigentiæ, aut necessitati naturæ deficiat, vt num. 1. & 2. ostensum est. Confirmat, quoties Deus concurreret, vel physice causando, vel moraliter permittendo peccatum, vt causa particularis, ac non ex iure, & obligatione causæ vniuersalis, sine authoris, & prouisoris causarum secundarum de necessariis, vt suos vnaquæque effectus edat, muniaque obeat (quod quidem ius, & obligatio causæ vniuersalis præualet in Deo) esset causa peccati creaturæ illud, etiam pro sua libertate, admittentis non secus ac causa particularis secunda illud physico influxu, vel morali permissione causans, & nullo iure, aut obligatione valentiore permittens: atqui Deus, vt causa particularis causans Angelum in instanti creationis, sua etiam libertate pro illo peccaturum, saltem moraliter, & permissiue, vt causa particularis causaret peccatum: ergo ipsi imputaretur peccatum pro eo instanti creationis ab Angelo, sua etiam libertate commissum. Maior probatur de concursu, & physica causatione actionis prauæ, & peccati nostri, ad quod si puro suo libito, ac non ex iure titulo, & obligatione causæ vniuersalis Deus concurreret causa physica actionis prauæ, & peccati nostri esset, & cui, vt tali imputaretur nostrum peccatum quia enim, titulo causæ vniuersalis, & naturæ totius, ac singularum, eius partium author debet causis liberis suam omnipotentiam paratam ad concurrendum adiungere, vt vtrumvis possit, & subinde concurrere, vt alterum exerceant, à peccati causatione physica, & si physice concurrat ad actionem prauam, excusatur à causatione.

4. Verum à causatione eius morali, cum peccatum nostrum permittit auxilij, sub quo illud prouidet futurum, donatione, eodem iure causæ vniuersalis valentiori, & obligatione seruandi causæ liberæ creatæ libertatem excusatur; quia ex ea obligatione non tenetur huius peccata impedire, & donatione efficacium (quæ in sua potentia habet, & certissime sua scientia talia prænouit,) ea non permittere; tametsi eis, quia ab intrinseco efficacia non sunt, creata libertas absque vlla læsione constitueretur, atque ex ea parte muneri causæ, & vniuersalis creaturarum de necessariis prouisoris satisfaceret; etenim (inquit Quiros) & si moraliter loquendo respectu omnium, & singularum creatarum voluntatum auxilia aliqua efficacia Deo nequeant deficere; cum tamen hæc omnia, & singula physice, atque potestate physica creatæ voluntatis frustrari effectu, atque inefficacia reddi absolute queant, si ad impedienda peccata creatæ voluntatis Deus teneretur ad impediendam physicam eius libertatem casu, quo omnia auxilia, (vt physicè possunt) ab eius physica potestate effectu essent frustranda, atque inefficacia redderentur, paratus esse deberet, quod muneri illi causæ primæ, & vniuersalis prouisoris creaturarum de necessariis ad suas omnes naturales functiones obeundas, cui nullum præualere potest sed cedere potius debet, congruit: quare sufficientium auxiliorum prouisione, quibus creata libertas in actu primo constituitur, & ad quam voluntas creata, ius habet, opusque, vt se libere exerceat, ei muneri Deus satisfacere poterit; quin ex eo, ad efficacia donanda eisque impedienda, ac non permittenda peccata teneatur: concludit autem ex his discursum Quiros. Quoties nullo iure fortiori præualente causa secunda, vel Deus, vt causa particularis, & propria aliquid producit, ex præuisione peccati futuri, si producatur, ipsi, vt causæ imputatur peccatum: atqui Deus, vt causa particularis, & propria produceret, crearetve Angelum in instanti creationis ex præuisione peccati pro instanti illo futuri, si pro eo esset (vt in aduersa sententia absolute poterat) peccaturus: ergo, & Deo, vt causæ imputaretur peccatum Angeli, si pro eo instanti foret, posseve imputari, quod esse pro illo instanti foret, posseve imputari, (absolute, iuxta aduersarios poterat, vltimo variis, explicationibus arguit, quia Deus, vt causa propria, & particularis, Angeli in instanti creationis ex præuisione peccati eius pro eo instanti futuri, poneret de se, motuque proprio connexionem, & determinationem aliquam cum peccato; ac prudenti, moralique æstimatione, æque, ac si physicam, & necessariam (quam adeo Thomistica nostra Iesuana schola exhorret) indecenter suæ sanctitati, & virtuti, nec aliam ab ea, quam Maritus, & Pater peccata vxoris, & filiorum præsciens, si aliquid agat, vel aliud, non amoueat, & nihilominus illud præstet, vel hoc non amoueat, ac subinde, ea peccata solum permittat: & tamen ob hanc solam determinationem, & connexionem cum peccati permissione pura ab eis appositam, eorum peccata, vt causæ Marito & Patri omnium sententia imputantur.

5. Hæc summatim omnia sunt, quæ per vndecim totas sectiones, cum, vt peculiarem hanc suam meditationem suadeat, tum vt eam contra varias hinc inde quæsitas instantias aduersas obfirmet, versat, inculcat, & voluit præfatus Quiros. Sed tota hæc meditatio in primis despecta à Patribus cunctis fuit (vt contra ipsos esse non censeatur) imo vero adeo extra hominum iudicium rationabile est, vt, ne paganis quidem aliquantulum sapientibus, in mentem venire potuerit, celebris enim, & vetus illa inter alias quæstio. Paganorum antiquis Patribus proposita fuit cur Deus præsciens Angelum, & hominem peccaturos, si crearentur, eos nihilominus creauerit? Nemo autem ex Patribus, imo neque ex Paganis, eam quæstionem, proponentibus dubitauit (nedum censuit) ex creatione Angeli eius peccatum in quocumque instanti esset (de quo vt inutili ad quæstionis decisionem, non curant) fore, vt causæ, & authori tribuendum Deo, sed vt summum ex præscientia futuritionis peccati si conderetur, ex qua conditus, & creatus à Deo fuit: quod si ex ea non conderetur nullam esse quæstionem Patres, & Pagani ipsi eam proponentes putarunt. Secundo, eandem esse difficultatem in creatione Angeli, & primi hominis, Adæ, & Angelorum, tam Pagani proponentes, quam Patres respondentes putarunt, cum tamen hic Recentior longè aliam esse de primo instanti creationis Angeli, & prima conditione hominis; quia ad exigentiam materiæ dispositæ infusa anima, simulque fuit ipse productus, Deo eius peccatum imputandum non sit; vti Angeli peccatum pro primo instanti creatori Deo imputatur, quia de se se, nullo exigente, ac subinde

subinde pure gratuito, & eo sensu supernaturaliter, illum Deus creauit, secus Adamum, vt exigentiæ materiæ, atque prouisoris naturæ non deficeret. Tertio quam vtile discrimen, hoc, & ratio huius, Recentioris pro impeccabilitate absoluta Angeli in instanti creationis, vel inde constat: quod Patres, ac viri spirituales omnes æque gratiosam nobis liberalem, & misericordem nostram primam productionem, atque Angelis creationem reputant) cuiuscumque generis, & ordinis prima vtrorumque productio sit: nec minorem nos pro nostra prima productione, quam Angelos pro sua creatione gratiarum, actionem proportione ad naturam ab ipso acceptam debere; tametsi ad nostram productionem exigentia præfata præcedat, secus ad Angeli creationem.

6. Ratio autem huius est, quia & exigentiam ipsam Deus de se donat, cum materiam, & dispositiones, (quæ tota exigentia præfata sunt) produxit, atque, vt essent aliarum etiam causarum interuentu, & concursu disposuit: sic enim totum tandem de se solo gratuito, liberaliterque, quod homo est donat, cum quidquid exigentiæ productionem eius antecessit, vnde naturæ iure aliquo conditus à Deo homo contenditur, Deus ipse donauerit; quæ ratio clarius robur suum ostendit, in Protoparentum nostrorum Adæ, & Evæ prima conditione in qua nullius agentis naturalis interuentu, & actione media, simul semelque, & dispositiones, & animum rationalem materiæ induxit, atque hominem produxit. Vlterius Recentioris huius meditatio tota prauæ intelligentiæ gratiæ, & diuisionis eius in gratiam creationis, seu naturalem, & supererogatam naturæ, eiusque viribus, seu supernaturalem, & quæ Deo, vt naturæ authori, & prouisori tribui nequit, subnittitur; etenim quidquid naturam totam integrat, à Deo, vt naturæ authore primo producitur; tametsi nullo exigente, libereque & gratuito producatur: quare rerum omnium, naturalium, seu naturam integrantium productio: & subinde Angeli creatio, gratia quidem, sed creationis gratia est quæ etsi à solo Deo, tamen, vt naturæ authore, non minus, quam conseruatio, ac reliqua, quæ postmodum ad naturæ exigentiam à Deo prouenunt: vnde Angeli, vel cuiusvis alterius intra creatam naturam contenta productio propria, etiam pro instanti primo, atque vt ab eius conseruatione distinguitur, supernaturalis gratia non nisi abusve de Pelagij sensu dici potest, qui ea voce gratiam Dei ad meritorie, & honeste operandum requisitam admittere simulauit, Patres vero vbi eius simulationem dispexerunt non de creationis gratia, sed de supernaturali necessario, & catholice admittenda, ne hæresis damnarentur cum ipso, contendere reclamarunt, video hunc Recentiorem, non eo sensu stricto creationem Angeli gratiam supernaturalem appellasse, sed quatenus nulla naturæ exigentia Angelus creatur vti etiam gratia supernaturalis nullo ex naturalibus exigente producitur; sed tamen, cum Angelus ipse eiusque prima productio, seu creatio, intra naturam omnimode sint, supernaturalem creationem nullatenus dicere deberet: & si, tam ipse, quam gratia supernaturalis nullo ex naturalibus exigente, sed quasi proprio Dei motu, ac subinde liberaliter, ac mere gratuito producantur.

7. Porro ex his præcipua ratio huius Recentioris euanescit, siquidem constat Deum, vt vniuersalem naturæ authorem Angelos, in primo etiam instanti creasse, ac proinde, ex præualenti hoc iure (vt hic Recentior fatetur creare eos potuisse) etsi pro eo instanti peccatoros, quin ipsi eorum peccatum, vt causæ, & authori imputaretur: insuper, & si omnino gratuito prima rerum productio, & Angeli in instanti primo creatio, ex nullo debito, vel sibi, vel creaturæ alicui naturali à Deo proueniat, ac proinde Deus ex se solum, puroque libito suo, ac proprio motu ipsos pro eo instanti, atque, vt causa particularis eo sensu creet, ideo tamen est, quia habet erga creata omnia, etiam naturalia, particulare dominium absolutum, & ius sibi speciale, ad ea producenda, vel non producenda, quod æque aliis iuribus præualeat, atque ius causæ vniuersalis, vt non debeat vitare, aut impedire peccatum creaturæ, quam producit, sicut nec causæ particularis creatæ tenentur actionibus abstinere, ad quas ius habent, ex quibus alterius peccatum futurum prænoscunt vt illud impediant, ne ipsis peccatum imputetur, verbi gratia, fæmina egressu domo non deuotionis, & pietatis solum, sed animi etiam gratia, abstinere non debet, etsi in via occursurum hominem, & in affectum eius turpem incursurum prænouerit, vt hoc peccatum impediat, ne sibi imputetur, quod vrgetur ex huius Recentioris doctrina memorata, num.4 Deum scilicet non teneri impedire peccata creaturæ rationalis auxiliorum efficacium, vt non peccet, collatione, idque titulo causæ vniuersalis, (quod etsi mirabili discursu ibidem recitato, neque ab aliquo Theologo hactenus excogitato, nec deinceps admittendo probat) inde eius manifeste contra huius Recentioris intentum, & conclusionem euincitur: Deum non teneri abstinere Angeli pro primo instanti peccaturi creatione, vt eius peccatum impediat, ne ipsius creatori Deo, vt causæ imputetur.

8. Confirmantur hæc omnia ex collatione auxilij gratiæ sufficientis ad non peccandum, ex quo futurum creaturæ rationalis peccatum Deus optime & infallibiliter prænouit, quod ex iure supremi Dominij in supernaturalia dona sua de se solo, nulloque alio exigente, ac motu proprio. Deus producit, ac donat; & tamen peccati illius author, & causa non est, quia ex iure, & titulo hoc præualenti operatur: ac subinde non tenetur creaturæ peccatum impedire, ne ipsi, vt eius causæ imputetur; tametsi merito, & patri, filij, & vxoris peccata quæ non impedit cum potest, imputantur, in iis circunstantiis, in quibus, ex capitis, & superioris ipsorum munere, eà impedire, ac non permittere tenetur: quare nec gratiæ illi sufficienti imputantur, neque vlli gratiæ, aut enti supernaturali relinquenti creatæ voluntati potestatem physicam, & libertatem in actu primo ad non peccandum imputari creaturæ peccata possunt, quantumvis à Deo de se, & proprio motu, scientiaque coniunctionis cum peccato, si ab ipso producantur, ea producat; dummodo non ex intentione peccati, & quia coniungendum cum peccato est, si donetur, sed potius ex seria intentione, vt tentatio vincatur, & vitetur peccatum. Neque enim præscientia illa in entis supernaturalis cum peccato coniungendi productionem, donationemque influit, sed solum eius donationem, vt posset, non impedit; quæ ex sola scientia simplicis intelligentiæ de potentia vitandi peccatum, quam creaturæ affert, à Deo exercetur, vt de peccati permissione agentes ostendimus. Verum igitur est Deo de se se, ac proprio motu, nulloque ex naturalibus exigente, producenti, aliquid siue naturale, siue supernaturale imputandum peccatum si reiicit ab ipso productæ imputetur, falsum autem rei ita à Deo productæ imputandum, etsi coniungenda cum peccato creaturæ infallibiliter sit; ni peccatura creatura, per rem ita productam ex parte potentiæ, & actus primi physici ad peccatum prædeterminetur.

9. Id vero Angelo de se indifferenti ad peccandum, vel non peccandum pro instanti creationis, nequit natura sua conuenire; nempe se ipso prædeterminatum, vel prædeterminationem ad peccandum pro eo instanti esse ac produci: quare, nec eius creationi & creatori, sed proprio vitio, & libertatis ab vsui eius peccatum pro eo etiam instanti tribui debet, aut potest, sicut, & pro instantibus reliquis durationis suæ, quod autem contra hoc ait ex nescio quibus Doctoribus, qui substantiam supernaturalem repugnare docent, quia peccabilis esse non posset, quin Deo esset imputabile peccatum, vt eius causæ, & authori, etsi libero arbitrio suo substantia illa peccaret, ratio non Doctorum communis, nec alterius, quam recen

recentioris huius est ad substantiam supernaturalem negandam; communis autem eam negantium est, quia impeccabilis, ac nusquam libertatem haberet ad peccandum. Postremum argumentum, quod poneret Deus determinationem logicam (quæ prudenti æstimatione, moraliterque tantundem valet, ac physica) si Angelum in instanti creationis peccaturum creasset contra peccati permissionem, in quauis sequenti duratione militat directius. Cum determinatio logica peccandi proxima, & completa donatione auxilij sufficientis constituatur, non autem sola substantiæ peccaturæ productione; quantum vero inter logicam, & physicam determinationem creaturæ ad peccandum, non solum physice, sed morali prudentum Theologorum æstimatione intersit, is solum nesciat, qui discrimen efficaciæ auxiliorum duplicis scholæ Thomisticæ, nempe Dominicanæ, & Iesuiticæ prorsus ignoret.

DISPVTATIO IV.

De statu viæ Angelorum, & iis quæ ipsis in eo statu acciderunt.

VIATORES aliquando Angelos omnes fuisse, atque in viæ statu, vt mortem, vitamve æternam benè à se, maleve gestis mererentur Dogma fidei est, quod nequeat, nisi hæretice negari, sed quibus instantibus, naturæne, & operationum Angelicarum, an temporis, & durationis physicæ viæ angelicæ status constiterit, quandiuque duranerit, ac demum, quid in eo statu boni, malive Angeli egerint disputationi Theologicæ subiacet. Deinde quidquid Angeli statum illum nondum egressi egerint, oportet distinctè examinare.

QVÆSTIO I.

De instantibus status & viæ Angelorum eiusque duratione.

DEFINIENDA tria in hac quæstione sunt. Primum de instantium, quibus via Angelica constat, quidditate. Secundum quot instantibus constiterit, an pluribus, quam duobus. Tertium de tota duratione, qua constitit de facto is viæ Angelicæ status.

CERTAMEN I.

Instantia, quibus Angelicus viæ status constitit quæstionibus Theologicis decidendis vtilia physicæ durationis fuere, esseque deinceps Theologicis disputationibus debent.

1. HAC de re disputandum non esset, nisi ex antiquioribus scholasticis aliqui morulas quasdam, seu instantia viæ Angelorum, quæ proidde Theologica vocari solent, a physicæ durationis instantibus diuersa in scholas induxissent, ea verò singula instantibus, seu partibus physicæ durationis, quandoque pluribus, quandoque paucioribus, neque omnium Angelorum viæ æqualibus, sed breuioribus, in Angelis quibusdam, longioribus in Angelis aliis, pro cuiusque Theologi libito constant; vnde inter se se æquiuocè, cæcoque matte, siue Andabatarum, vt dicitur, more, in quæstionibus pluribus ad viam Angelorum spectantibus decertant, instantia ergo Theologica viæ, ex actionibus, seu operationibus, siue instantaneis physice, siue durationo diuisibili, etiam die integro perseuerantibus componunt communiter; ita, vt earum quævis quandiu durat, nec aduersa operatione destruitur, vna morula, vnumque instans Theologicum sit: aduersa vero illam destruens, & succedens operatio, quandiu fuerit, & perstiterit morula alia, seu instans Theologicum viæ Angelorum: intelligunt autem, ex iis instantibus viam Angelicam componentes, per diuersas, & aduersas operationes, non quascumque, & quomodocumque diuersas, & aduersas, sed eas solum, quibus Angeli, ad patriam seu beatitudinem (quo quasi in via positi tanquam ad terminum tendere possunt, ac debent) rectà progrediuntur; vel quibus contra à via aberrantes ad tartarum, & mortem æternam viam capessunt. Viatorum quippe est rectà ad terminum incedere, vel à via recta declinantes ab eo discedere, atque ad oppositum terminum pergere. Hinc constat actiones Angelorum indifferentes (si quæ sint) quibus nec ad patriam accederent, neque ab illa recederent instans seu morulam Theologicam status viæ Angelicæ iuxta hos Theologos non constituere.

2. Constat secundo, operationum meritoriarum gloriæ non solum, indiuiduam, sed specificam etiam, vel genericam diuersitatem, etsi eis, ad vitam æternam Angeli pergant in eadem duratione siue instantanea siue diuisibili, quia aduersæ non sunt, & quæ se mutuo destruunt, sed quasi gradu vno ad vitam æternam, seu terminum viæ obtinendum incedunt, diuersa instantia Theologica non constituere; eodemque pacto operationum prauarum, ac beatitudinis demeritoriarum, quibus ad æternam itur damnationem, ab Angelis malis pluralitas eadem duratione, siue diuisibili, siue indiuisibili amice coniungibilium, ac de facto coniunctarum instantium Theologicorum, seu morularum viæ Angelicæ apud præfatos Theologos pluralitatem non facit, ob eandem rationem: quia, etsi eæ operationes diuersæ physicè sint, tamen in ordine ad terminum, ad quem eis mali Angeli pergunt, nempe æternam damnationem, & à quo recedunt, beatitudine scilicet æterna adunantur, & continuantur: quare, neque adæquate distinguuntur, vt plura absolute instantia Theologica horum Doctorum sensu nec dici absque inconsequentia queunt, quam eorum non pauci incurrunt. Est autem ratio assignata: quia instantia propria physica (quorum ad instar Theologica hæc mea